

HRVATSKARIJEČ

SUBOTICA, 29. RUJNA 2006. • CIJENA 35 DINARA • BROJ 189

Informacijsko-politički tjednik. Izlazi od 1945. do 1958. obnovljen 2003. CIPISS SR-ID 109442020

**Posljednji vlak
za domovnicu**

**Hodočašće bačkih Hrvata
Majci Božjoj Bistričkoj**

**Hoće li se zavijoriti i
bunjevačka zastava?**

**Grožđe bal u Senti
Tradikcija duga 75 ljeta**

**Izložba
"Živjeti zajedno"
u Somboru**

INTERVJU

**Tambura je odraz
moje ličnosti**

MIRA TEMUNOVIĆ

TOLERANCIJA NEMA ALTERNATIVU

**Samo još Hrvati i Romi bez
srednjoškolskog obrazovanja
na svom jeziku**

**Završen još jedan
Zagrebački jesenski velesajam**

VLADIMIR
BOŠNJAK

SVRŠETAK
VRAŽJEG STOLJEĆA

HRVATSKARIJEČ

Nova knjiga u izdanju NIU "Hrvatska riječ"

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Lazar Baraković (predsjednik),
Dušica Dulić, Zdenko Đaković,
dr. Marija P. Matarić, Pavle Pejčić,
Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Stipan Stantić, Zvonko Tadijan

DIREKTOR I

V. D. ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

POMOĆNIK I ZAMJENIK
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonko Sarić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić (Podunavlje),
Davor Bašić Palković (kultura),
Dušica Dulić (politika),
Jasminka Dulić (politika),
Dražen Prčić (sport i zabava),
Zdenko Samaržija (povijest),
Nada Sudarević (fotografije),
Željka Vukov (društvo),

TEHNIČKI UREDNIK:

Thomas Šujić
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković Lamić

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

KOREKTOR: Mirko Kopunović

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.co.yu

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Rotografika« doo Subotica

List je registriran kod Tajništva za
informiranje Skupštine AP Vojvodine
pod rednim brojem 73.

List je oporezovan PDV-om od 8 posto,
po Službenom glasniku broj 140
od 1. siječnja 2005.

Važnost i odgovornost institucija

Peta je godina kako se odvija nastava na hrvatskome jeziku, koja je ove godine počela i u petima razredima osnovnih škola, ali Hrvati u Vojvodini za sada nemaju školovanje na hrvatskom jeziku u srednjim školama, iako za to postoji pravni temelj. Put do ostvarenja školovanja učenika na hrvatskome jeziku na srednjem stupnju neće biti jednostavan niti lak, a do ostvarenja toga cilja jedino je moguće stići institucionalnim djelovanjem Hrvatskog nacionalnog vijeća, koje je od strane države zaduženo skrbiti o obrazovanju na materinjem jeziku.

Materinji je jezik osnovica za dječju sposobnost učenja, a ima veliko značenje i za dječji identitet i samosvijest i zbog toga je pitanje obrazovanja toliko važno za svaku, pa i za našu zajednicu. Iz toga slijedi zaključak kako pitanje obrazovanja ne može biti prepušteno improvizaciji i diletantizmu. Pitanje obrazovanja mora se rješavati i realizirati sustavno i profesionalno. Prije početka nastave na hrvatskom jeziku u osnovnim školama naslijeđe takve prakse u bliskoj prošlosti nije postojalo, kao ni dovoljno resursa, ali se velikim institucionalnim naporima hrvatske zajednice stvarao prostor za proces životnosti obrazovanja na materinjem jeziku.

Prije svega, obrazovanje na hrvatskome jeziku organizirano je prema zakonskim regulativama Republike Srbije, a udžbenike iz Republike Hrvatske odobravalo je i odobrava Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Srbije. Izvršni odbor HNV-a u kontekstu ovoga pitanja skrbi o upisanim učenicima u hrvatske odjele, brine o nabavci udžbenika, te o nastavnom kadru i njihovom obučavanju, kao i o stvaranju uvjeta za nadvladavanje aktualnih problema, a inicira pripremanje srednjoročnih i dugoročnih projekata glede obrazovanja na materinjem jeziku, koji će stručno i programski dovesti i do rješavanja pitanja obrazovanja u srednjim školama. Zbog svega navedenog, jasna je važnost i odgovornost institucija, a po ovome pitanju – HNV-a, jer institucija je ta koja omogućuje sustavno rješavanje problematike i time, realizaciju planiranog u praksi, dok stihija jedino stvara kratkoročan kovitlac.

O spomenutoj važnosti i odgovornosti institucija za primjer može poslužiti i manifestacija »Dani Balinta Vujkova«, koja se najavljuje za početak listopada u organizaciji Hrvatske čitaonice. Pitanje je kako u Organizacijskom odboru nema niti jednog hrvatskog književnika iz Vojvodine. Pitanje je i kako se na najavljenoj književnoj večeri ne predstavlja knjiga pripovijedaka upravo Balinta Vujkova »Krilati momak«, koja je objavljena ove godine u nakladi NIU »Hrvatska riječ« i Matice hrvatske Subotica, te kako među sudionicima trodnevnog programa nema onih hrvatskih književnika koji su najbolji poznavatelji djela Vujkova i koji su godinama s njim surađivali. Pitanje je i zbog čega na multimedijalnoj večeri hrvatsko izdavaštvo ne predstavlja netko, tko je književnik, ili netko, tko objavljuje kritiku u književnim časopisima, ili pak netko, tko se bavi sustavnim nakladništvom hrvatske zajednice. I ova pitanja dovoljno ukazuju na važnost i odgovornost institucija.

Svaka javna riječ podložna je sudu javnosti, pa tako i ova pitanja, ali ne zaboravimo, postavljanje pitanja može dovesti do valjane dijagnoze i oslobađanja od predrasuda jednih prema drugima i eventualnog tereta prošlosti.

Z. S.

Ponovni napad na zgradu
HKUD »Vladimir Nazor« u Somboru

Kamenice u prozore

U noći između subote i nedjelje, 23. i 24. rujna, u Somboru je ponovno vandalski napadnuta zgrada Hrvatskog doma HKUD »Vladimir Nazor«. Nepoznati počinitelji su kamenicama razbili dva prozora na uličnoj strani zgrade na Vencu Vojvode Radomira Putnika br. 26. Razbijanja prozora je bilo i ranije u više navrata, a nedavno je oskrnavljena i mramorna ploča s nazivom udruge, kada su prebojene riječi »hrvatsko« i »Vladimir Nazor«, što ukazuje na namjere počinitelja. Raniji napadi i njihovi izvršitelji do sada nisu otkriveni.

ČETVRTAK, 21.9.

Uhićenja na Kosovu

Kosovska policijska služba uhitila je u četvrtak sedam osumnjičenih za izazivanje nasilja u protusrpskim neredima na Kosovu u ožujku 2004. godine. Uhićenje je rezultat istrage koju su protiv osumnjičenih vodili pripadnici kosovske i međunarodne policije.

U neredima na Kosovu u ožujku je sudjelovalo oko 50.000 Albanaca na 33 mjesta nakon optužbi da su Srbi natjerali četvero djece da se udave u rijeci. U nasilju je poginulo 19 ljudi, učinjena je ogromna materijalna šteta, a iz svojih domova otjerano gotovo četiri tisuće Srba.

Jedan od 13 prioriteta koje je utvrdila Kontaktna skupina za Kosovo je izvođenje pred lice pravde odgovornih za ožujsko nasilje.

Počast Tesli

Predsjednici Hrvatske i Srbije, Stjepan Mesić i Boris Tadić u New Yorku su položili zajednički vijenac i cvijeće na spomen obilježje velikom hrvatskom znanstveniku srpske nacionalnosti Nikoli Tesli, te posjetili njegovu spomen sobu u hotelu New Yorker, gdje je živio 10 godina i u kojoj je umro 7. siječnja 1943. godine.

Ispod Tesline spomen ploče na fasadi Hotela New Yorker, predsjednici Mesić i Tadić postavili su vijenac ukrašen hrvatskom i srpskom zastavom i zajedničkim natpisom: »U spomen na velikog znanstvenika koji nije zaboravio svoju domovinu (Mesićev dio teksta), niti svoj narod ali je pripadao cijelome svijetu (Tadićev dio)«.

Dvojica predsjednika, koji u New Yorku sudjeluju u radu 61. zasjedanja Opće skupštine UN-a, izrazila su zadovoljstvo sto su zajednički odali počast Tesli.

Spriječen bijeg

U beogradskoj zračnoj luci »Nikola Tesla« spriječen je bijeg Marka Lugonje, optuženoga za pomaganje u skrivanju haškog bjegunca Ratka Mladića. On je u četvrtak u posljednjem trenutku – neposredno prije polijetanja – izveden iz zrakoplova na liniji za Moskvu.

Lugonja, jedan od najbližih Mladićevih suradnika, koji je uz još devet osoba optužen za pomaganje u skrivanju Mladića, sredinom srpnja je pušten iz pritvora da se brani sa slobode na suđenju koje bi trebalo početi 27. rujna pred Drugim općinskim sudom u Beogradu. Optužnica Lugonju tereti da je bivšeg zapovjednika Vojske Republike Srpske, haškog optuženika Ratka Mladića skrivao u svom stanu u Novom Beogradu u studenom 2002. godine i da ga je »u duljem vremenskom razdoblju« opskrbljivao namirnicama.

PETAK, 22.9.

Pojačane mjere sigurnosti

Međunarodne mirovne snage KFOR-a, UNMIK i Kosovska policija pojačali su u petak mjere sigurnosti diljem Kosova nakon što su posljednjih dana zabilježeni incidenti. Pojačanje sigurnosnih

mjera zatražila je u četvrtak Skupština Kosova, nakon što je izvršeno nekoliko bombaških napada u kojima je bilo ozlijeđenih, a načinjena je i materijalna šteta. U Klini je napadnuta jedna srpska obitelj a u Gnjanu je dignuto u zrak vozilo ministra unutarnjih poslova Fatmira Rexhepia. Odgovorni nisu pronađeni.

SUBOTA, 23.9.

Normalizacija na dnevnoj osnovi

Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić u petak je pred studentima i profesorima uglednog američkog sveučilišta Harvard, kraj Bostona, održao izlaganje o stanju u regiji jugoistočne Europe. Svoj dolazak na Harvard skupa sa srbijanskim predsjednikom Borisom Tadićem, predsjednik Mesić ponudio je kao dokaz da se »stanje u regiji mijenja iz temelja«.

Kada je 2001. potpisao izjavu o načelima normalizacije s tadašnjim predsjednikom SRJ Vojislavom Koštunicom, to je odjeknulo kao senzacija, a izjavu je pozdravila i Bijela kuća, rekao je Mesić, te dodao kako se danas normalizacija provodi na dnevnoj osnovi.

Čekaju se opipljivi koraci

Finsko predsjedništvo Europske unije otkazalo je, zbog nesuradnje Srbije s Haškim sudom, sastanak »trojke« Europske unije sa srbijanskom vladom, koji se trebao održati 29. rujna. Odluka je donesena zato što »nema uvjeta za sastanak«, izjavio je finski predstavnik. Mediji saznaju kako je ocijenjeno da sastanak nema svrhe prije no što se bude znalo hoće li do početka listopada vlasti u Beogradu učiniti »opipljive korake« u postizanju pune suradnje s Haškim sudom.

NEDJELJA, 24.9.

Manjine u novom Ustavu

Predstavnici vojvođanske vlasti i nacionalnih manjina poručili su da će građane Vojvodine pozvati na bojkot referenduma o novom Ustavu Srbije ukoliko pokrajina ne dobije veći stupanj autonomije, a položaj manjina ne bude povoljnije definiran. Predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara József Kasza je poručio da će se pridružiti političarima koji su najavili bojkot referenduma ako manjinske zajednice ne budu zadovoljne ustavnim rješenjima.

Vodstvo hrvatske manjine također je nezadovoljno što predstavnici nacionalnih manjina nisu uključeni u izradu najvišeg pravnog akta zemlje. Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Josip Pekoć je ranije najavio da će se, ako ne budu zadovoljni položajem u novom Ustavu, žaliti međunarodnim institucijama, posebno zbog toga što između Srbije i Hrvatske postoji međudržavni sporazum koji jamči prava srpskoj zajednici u Hrvatskoj i hrvatskoj zajednici u Srbiji

PONEDJELJAK, 25.9.

Konzultacije

Premijer Srbije Vojislav Koštunica završio je konzultacije oko novog Ustava s predsjednikom Srbije Borisom Tadićem, zamjenikom predsjednika Srpske radikalne stranke Tomislavom Nikolićem i rukovodstvom Socijalističke partije Srbije. Mediji su objavili da su usuglašene sve važne točke ustavnog teksta.

Radikali o Vojvodini

Šef zastupničke skupine Srpske radikalne stranke Tomislav Nikolić izjavio je da SRS, ni pod kojim izgovorom, neće prihvatiti da sudjeluje u referendumu za Ustav, »koji bi od Vojvodine napravio novo Kosovo i Metohiju«.

Nikolić je novinarima u Skupštini Srbije rekao kako je imao kraći razgovor s premijerom Koštunicom i da mu je prenio stav radikala da Vojvodina ne može imati svoj Ustav i da Skupština Vojvodine ne može donositi zakone.

Poster

Koordinatori Akcijskog plana za suradnju s Haškim sudom Republike Srbije Rasim Ljajić i Vladimir Vukčević uputili su državnom tužiteljstvu inicijativu da pokrene kazneni postupak protiv dnevnika »Glas javnosti«, zbog objavljivanja postera s likom haškog optuženika Ratka Mladića. Oni objavljivanje postera s Mladićevim fotografijama smatraju kaznenim djelom pozivanja na otpor ili neposlušnost prema zakonitim odlukama ili mjerama državnih organa, za što je propisana kazna od šest mjeseci do pet godina zatvora.

I srbijanska vlada najoštrije je osudila »besramni i uporni pokušaj manipulacije studentima vojne akademije, Vojskom Srbije, građanima i čitateljima« jer su uz Mladićev poster objavljene fotografije nekoliko kadeta vojne akademije.

Ministarstvo obrane Srbije saopćilo je kako je podoficir Ž. S., koji je fotografiran kako, na pripremi defilea studenata Vojne akademije, salutira fotografiji haškog optuženika Ratka Mladića, udaljen iz Vojne policije i protiv njega je pokrenut disciplinski postupak.

UTORAK, 26.9.

Specijalni odnosi

U Banjaluci je potpisan Sporazum o uspostavljanju specijalnih i paralelnih veza Srbije i Republike Srpske, kojim su predviđene novine u ekonomskoj suradnji. Premijer RS Milorad Dodik kazao je da će Vlada osigurati mehanizme da sporazum o specijalnim paralelnim vezama sa Srbijom bude javan i u skladu s ustavno-pravnim poretom BiH, a da uključivanje BiH u okvire sporazuma ne dolazi u obzir, ni davanje suglasnosti i mišljenja, jer to ne predviđa Ustav.

Vrhunac autonomije

Tomislav Nikolić je izjavio za B92 kako je obaviješten da je prihvaćen njihov glavni zahtjev u vezi s položajem Vojvodine u novom Ustavu, odnosno da ta pokrajina nema svoj ustav i da njena Skupština ne donosi zakone.

»Možemo sada razgovarati dalje o tome gdje SRS može popustiti, ali to je bio uvjet bez kog ne bi smo išli dalje u rad na Ustavu. Taj uvjet su prihvatili, pretpostavljam, i premijer i predsjednik. Mislim da je ta priča sada gotova i da se o tome više nema šta razgovarati, jednostavno, ja status Vojvodine vidim na razini koji je dostignut sada i smatram da je to vrhunac koji jedna autonomija može imati«, kaže Nikolić.

Nikolić kaže da će Vojvodina imati statut, da će njena Skupština donositi odluke, rezolucije, deklaracije i da će raspolagati nekim izvornim i nekim prenesenim sredstvima.

Pod velom tajne

Predsjednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš zatražio je od predsjednika Skupštine Srbije Predraga Markovića da mu dostavi tekst prijedloga novog Ustava Srbije kako bi se zastupnici pokrajinskog parlamenta upoznali s njegovim sadržajem. Kostreš je u pismu naveo kako je iz medija saznao da su konzultacije u vezi s novim Ustavom Srbije završene i da su usuglašene sve važne točke teksta.

Kostreš je izjavio da zastupnici Skupštine Vojvodine moraju dati mišljenje o novom Ustavu Srbije i o tome zadovoljava li on građane Vojvodine i je li u skladu s platformom Vojvodine, koja podrazumijeva izvršnu, zakonodavnu i djelomičnu sudsku vlast, imovinu i prihode.

»Ustav je najviši pravni akt jedne države i on ne može biti donijet pod velom tajne, a kako je javni dokument o njemu mora biti vođena javna rasprava i u njoj svi moraju dati svoj stav. Vojvodina bi morala imati nadležnosti koje su u skladu s europskim rešenjima«, kazao Kostreš.

SRIJEDA, 27.9.

RS i SRB

Međunarodna organizacija za standardizaciju objavila je da je dvoslovna skraćenica za Srbiju RS, a troslovna SRB. Time je prihvaćen prijedlog Vlade Srbije, priopćilo je Ministarstvo za znanost i zaštitu životnog okoliša. Posljednja službena oznaka bila je YU, dok SCG nikada nije službeno uvedena.

S A D R Ź A J

Kako se odvija nastava u petim razredima na hrvatskome jeziku

Sve ide po planu i programu.....9

Osvrt na školovanje pripadnika nacionalnih manjina u

AP Vojvodini u školskoj 2005./2006. godini

Srednje obrazovanje i odgoj učenika..18-21

Lea Vidaković, studentica grafičkog odsjeka

Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu

Performans kao tihi bunt.....36,37

Veliki novac, veliki nogomet

»Zahuktava« se Liga prvaka.....56

Dujizmi

- *Samo naša pokoljenja mogu nam dodijeliti historijske uloge.*
- *Da nije zatvora, tko bi sačuvao pametne na okupu?*
- *Svijet bi da nas vodi, a još nismo prohodali.*

Duje Runje

Uz zahtjev za isticanje bunjevačke zastave u Skupštini Općine Subotica

Vruće jesensko zasjedanje

*Ključna je bitka izgubljena još prije četiri godine, ali je poanta u nečemu drugom * Oni koji u hrvatskoj zajednici žele poraditi na nacionalnom planu trebaju se okrenuti tome da jačaju hrvatske institucije umjesto što se sada zalažu protiv tuđih * U nadmetanju dva identiteta nad legatom predaka preživjet će onaj koji osigura zdrave uvjete razvitka za dolazeće generacije, koji bude složno ostvarivao svoje ciljeve i otvarao vrata mlađim naraštajima kako bi se nacionalna svijest prenosila dalje*

Piše: Nikola Perušić

»Bunjevačko pitanje« aktualizirano je ovih dana pred jesensko zasjedanje Skupštine Općine Subotica. Bunjevci organizirani u Bunjevačku stranku, Bunjevačko nacionalno vijeće i druge stranke traže da se na sjednici lokalnog parlamenta pokraj zastava hrvatske i mađarske nacionalne manjine nađe i bunjevačka zastava. To je konkretizirao vijećnik *Mirko Bajić* svojim zahtjevom da se promijeni poslovnik skupštine u smislu postavljanja zakonom usvojenih zastava manjina pokraj zastava pokrajine i republike. Za one koji nisu upućeni, treba reći da su Bunjevci, iskoristivši pravo da formiraju svoje nacionalno vijeće stekli i prava koja im pripadaju Zakonom o ostvarivanju prava i sloboda nacionalnih manjina. Jedno od njih je i dizajniranje zastave nacionalne manjine, a predloženo rješenje potvrdio je i nadležni državni organ. Dakle, došli smo do toga da se izbjegavanje postavljanja bunjevačke zastave može tretirati kao neispunjenje zakonom propisanih prava. Jasno je da onaj tko ne poštuje zakon gubi vlastiti demokratski kredibilitet.

Kako se onda mogu postaviti vijećnici Hrvati i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, jer ukoliko formalnim načinom pokušaju osujetiti postavljanje bunjevačke zastave riskiraju da ih se proglasi nedemokratskim i netolerantnim.

O GENEZI: U posljednje vrijeme obje se strane služe genezom događaja. Činjenica je da su Hrvati i Bunjevci, premda isti podrijetlom, genetikom i jezikom, zapravo odabrali različite puteve nacionalnog razvitka. Hrvatski dio Bunjevaca je slijedio svoje sunarodnjake koji su se ugradili u temelje hrvatske nacije, dok oni drugi nisu. Sličan primjer postoji i kod Ukrajinaca: oni koji su odselili iz Ukrajine prije formiranja nacionalne svijesti nazivaju se Rusinima, a oni koji su u Vojvodinu došli nakon toga osjećaju se i izražavaju Ukrajinacima.

Hoće li se srpskoj, vojvođanskoj, subotičkoj, te zastavama mađarske i hrvatske zajednice, pridružiti i bunjevačka: Velika vijećnica Gradske kuće

Na sličan način i Bunjevci žele ostvariti status posebne manjine, ili konstitutivnog naroda. Ono što još razlikuje Hrvate i Bunjevce je i način borbe za svoja prava. Hrvatima je desetljećima bilo uskraćeno ono što su druge manjine uživale i što im je omogućilo očuvanje samosvijesti, a to su ponajprije informiranje i školstvo. Tijekom devedesetih godina ta je borba bila neizbježna i nerijetko opasna. Međutim, bilo je jasno da bez obzira na okolnosti i bez institucija neće biti ni budućnosti, pa se zločinačkom režimu gledalo u oči. Bunjevci su pak odabrali oportunistički put. Nisu osjećali toliku potrebu za izgrađivanjem posebnih institucija jer su imali svoje ljude u Miloševićevom sustavu. Dok su manjine vapile za slobodama, jedan od uglednijih Bunjevaca, *Ivan Sedlak* sjedio je u Vladi Srbije u ministarskoj fotelji i bio zadužen za manjine i ljudska prava. On je za Tanjug izjavio 1999. godine da se pod plaštom pozivanja Zapada zbog

navodnog nepoštivanja prava manjina krije nešto drugo, gotovo pokušaj rušenja države. Nakon njegova boravka u Rumunjskoj ostalo je zapisano kako je izjavio da je SR Jugoslavija građanska zemlja u kojoj 26 nacija živi mirno, kako svi mogu učiti na materinjem jeziku, mogu oformiti škole na vlastitom jeziku itd.

Međutim, dolaskom demokracije priča se mijenja. Odjednom postaje jasno da nisu ispunjena prava manjina, već se ona traže. U želji da se izbjegne institucionalno razdvajanje jedinstvenog nacionalnog bića i da se spriječi novi vid asimilacije, čelnici hrvatske zajednice negativno reagiraju na bunjevačku borbu za svoje interese. U tom trenutku Hrvati, koji još uvijek nisu ostvarili svoja prava u punini, bivaju proglašavani za one koji su nedemokratski i koji brane drugima da se bore za svoj identitet. **TKO JE KUM:** To je sve bilo omogućeno 2002. godine Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, koji

manjine ne definira poimence već određuje uvjete za njih, a Bunjevci te uvjete uspijevaju ispuniti i formiraju svoje nacionalno vijeće. Ovime oni »cementiraju« svoju poziciju na veoma duge staze jer je poznato da se stečena manjinska prava ne umanjuju i ne ukidaju. Takav zakon, koji je u istom nacionalnom biću dakle još dublje posijao sjeme razdora, dugujemo demokratskoj vlasti za vrijeme dok je resorni ministar bio *Rasim Ljajić*, a svojim doprinosom u donošenju toga zakona diči se i lider Saveza vojvođanskih Mađara *József Kasza*, kao što je to učinio ove godine tijekom manifestacije Svetog Stjepana na Paliću. Da stvar bude još intrigantnija, to su partneri DSHV-a i HNS-a iz razdoblja Demokratske oporbe Srbije (DOS) i iz vremena koalicije Zajedno za toleranciju. Bunjevačke stranke nije bilo nigdje dok su se manjine borile za svoja prava. Sada je naravno ima, kada uz prava ide i državna financijska potpora.

I, kakve to veze ima sa zastavom? Pa takve da sve ide k tome da će se izgleda morati uvažiti bunjevačka zastava. Poslije

prošloga stoljeća, kada su se mnogi iz straha izjašnjavali Bunjevcima kako ne bi bili svrstani u Hrvate, ili kraće – ustaše. Ponavljanje priče o ustašama iz dana u dan u medijima, kada se govori o *Ivani Dulić-Marković* ili bilo kom Hrvatu, može se shvatiti kao priprema terena da se većim ili manjim pritiscima izazove novi val prelaska zastrašenih Hrvata u Bunjevce. No, ovo su samo spekulacije na koje imamo pravo, kao što ih ima druga strana, koja se ne želi uklopiti niti u hrvatsko niti u srpsko nacionalno biće već živjeti svoj neki kolektivno izdvojeni život.

U ovoj stvari dolazimo do toga da naši zajednički predi nisu živjeli samo s ove strane granice. Kako se odvija stvar u Mađarskoj? Nakon što nije prošao pokušaj da se Bunjevci formiraju kao posebna manjina, tu ideju ipak gaje pojedinci. U tekstu *Stipana Balatinca*, koji je objavio Hrvatski glasnik iz Budimpešte, piše kako se s vremena na vrijeme nađu pojedinci koji svojim zabludama nastoje napraviti pomutnju. »Stoga nas ne čudi više puta spominjana, a sada i pokrenuta inicijativa

osnivač u najmanju ruku čudne udruge, Udruge preživjelih Bunjevaca, potom bivši predsjednik Srpske samouprave u Baji, stoga se nameće pitanje zna li g. Mijo Mujić uopće kamo i kome on sam pripada, da bi se uopće mogao zalagati za Bunjevce. Radi zanimljivosti moram spomenuti i njegovu najnoviju inicijativu, a to je najava da će spomenuta Udruga preživjelih Bunjevaca postaviti svoje kandidate na izborima za Srpsku manjinsku samoupravu u Baji. Kako piše, Bunjevaca je ionako mnogo više, u odnosu na mali broj Srba u Baji. Uistinu se iznova pitamo, zna li on sam kamo i kome pripada!?«, piše Balatinac.

Kao što i ovaj primjer pokazuje, izražavanje Bunjevaca je prva etapa asimilacije prema regionalnom identitetu nakon čega slijedi prihvaćanje srpske nacionalnosti. Iz toga razloga priča o Bunjevcima smeta Hrvatima, ali je ključna bitka vjerojatno izgubljena prije četiri godine kada je donošen Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Oni koji u hrvatskoj zajednici žele poraditi na nacionalnom planu trebaju se okrenuti tome da jačaju hrvatske institucije umjesto što se sada zalažu protiv tuđih. U nadmetanju dva identiteta nad legatom predaka preživjet će onaj koji osigura zdrave uvjete razvitka za dolazeće generacije, koji bude složno ostvarivao svoje ciljeve i otvarao vrata mladim naraštajima kako bi se nacionalna svijest prenosila dalje. Sve mimo toga je u službi samopromocije i pripreme opravdanja za neuspjeh. ■

Usvojeni grb bunjevačke zajednice

će, nakon sljedećih izbora, ukoliko DSHV ne bude bio toliko jak da osigura snažnu poziciju u vlasti, moguće doći na red i zahtjev za priznavanjem bunjevačkog kao službenog jezika, nakon toga škole, i tako u beskraj.

REPRIZA: Ono što naravno plaši Hrvate je repriza događaja iz devedesetih godina

za priznavanjem Bunjevaca kao posebne manjine i prikupljanje potpisa u Baji i okolnim bunjevačkim mjestima u Bačkoj čiji je začetnik i 'ideolog' *Mijo Mujić*.

Balatinac dalje navodi: »No, čini se da je Mujićeva inicijativa osuđena na propast, poražena, kao uostalom i većina njegovih pokušaja. Podsjetimo samo da je u pitanju

Posljednji vlak za domovnicu

Piše: Nikola Perušić

Međutim, cijela će stvar uskoro po svemu sudeći ići drugim putem. Hrvatsko približavanje Europi udaljava ovu državu od mogućnosti davanja državljanstva sunarodnjacima vezanih podrijetlom. Prema pisanju hrvatskih medija Hrvatski sabor bi se uskoro trebao izjasniti o Europskoj konvenciji o državljanstvu iz 2000. godine. Ukoliko se prihvati taj dokument, bit će teže dobiti domovnicu.

Kako se odvija nastava u petim razredima na hrvatskome jeziku

Sve ide po planu i programu

*Prva generacija učenika na hrvatskome jeziku ove je jeseni krenula u peti razred * Veći dio udžbenika za ove razrede odobren je od strane Ministarstva prosvjete i sporta Republike Srbije, kao uvoz iz Hrvatske **

*Pripremamo seminare i obuku za sve nastavnike koji nastavu predaju na hrvatskome jeziku **

Ovoga puta posjetili smo peti razred u OŠ »Matko Vuković« u Subotici

Već petu godinu Hrvatima u Vojvodini otvorena je mogućnost školovanja djece na svom materinskom, hrvatskom jeziku. Prvi odjeli na hrvatskome jeziku u osnovnim školama u subotičkoj općini otvoreni su rujna 2002. godine.

Ta je prva generacija prvaša ove godine stasala za peti razred. Najbitnija stvar, u pripremi nastave na hrvatskome jeziku u petom razredu bila je osigurati odgovarajući, stručan nastavni kadar, što je pravovremeno i učinjeno, pa se nastava odvija redovito. Ove godine peti razred na hrvatskome jeziku pohađa 60 učenika, u četiri osnovne škole, i to u: OŠ »Ivan Milutinović« (ogranač u Maloj Bosni), OŠ »Matko Vuković«, OŠ »Vladimir Nazor« u Đurđinu i OŠ »Matija Gubec« u Tavankutu.

RAD NA KVALITETI NASTAVE: Veći dio udžbenika za ove učenike odobren je od strane Ministarstva prosvjete i sporta Republike Srbije, kao uvoz iz Hrvatske. Udžbenike je donirao grad Zagreb, uz posredovnje Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća, te se djeca njima koriste od samog početka nastave. U realizaciji nastavnog plana i programa za one predmete, za koje ne postoje udžbenici na hrvatskome jeziku, koriste se sadržaji iz udžbenika za nastavu na srpskom jeziku.

Nastavni kadar je, kako kaže član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za obrazovanje *Ivan Stipić*, osiguran, no svakako je potrebna dodatna obuka, čak i za one koji su završili studije u Hrvatskoj.

»Pripremamo seminare i obuku za sve nastavnike koji predaju nastavu na hrvatskome jeziku«, kaže *Stipić*. »Već sada su formirani aktivni nastavnici koji izvođe nastavu iz određenog predmeta. Oni međusobno surađuju i rade na poboljšanju

kvalitetne nastave. Bitan nam je kvalitetan kadar, koji će djeci moći pružiti potrebno obrazovanje».

NAJBROJNIJI ODJEL: Ovoga puta posjetili smo OŠ »Matko Vuković« u Subotici, odjel u kojemu nastavu na hrvatskome jeziku u petom razredu pohađa 21 učenik.

»Djeca imaju potrebne udžbenike i rade po odobrenom programu«, kazala nam je razrednica 5.h. razreda u ovoj školi, *Izabela Crnković*. »Neki od nastavnika iz nekoliko predmeta (hrvatski jezik, povijest, geografija i matematika) dolaze iz drugih škola da im održe nastavu, dok je većina iz matične škole. U ovom razredu imamo i dvije učenice, koje su od ove

školske godine prešle iz srpskog odjela u hrvatski. Apsolutno nemamo nikakvih problema s nastavom».

Za vrijeme posjeta djeca su slušala sat hrvatskoga jezika, koji im predaje profesorica hrvatskog jezika i književnosti *Miranda Glavaš-Kul*. O svom školovanju, te o predmetima i obvezama djeca su nam rekla sljedeće:

Nina Brčić Kostić: »Imamo puno predmeta, ali ipak izdržimo. Svida mi se to što učimo, a najdraži mi je predmet hrvatski jezik.«

Ivan Kovač: »Meni je jako naporno i teško, a najviše volim geografiju.«

Luka Vidiš: »Jako mi je dobro, ali je i teško. Najdraži predmet mi je tjelesni odgoj.«

Tomislav Čavrgov: »Mi smo prvi krenuli u hrvatski odjel i tada nas je bilo devetero. U međuvremenu su nam se priključili i drugi učenici, te nas sada ima 21 učenik. Meni je jako lijepo u školi, a najdraži predmet mi je geografija.«

Anita Bartul: »U četvrtom razredu sam prešla iz srpskog u hrvatski odjel. Učiteljica *Ana Čavrgov* je bila jako dobra, a i ovdje su nastavnici dobri. Najdraži predmeti su mi likovno i tehničko obrazovanje, kao i hrvatski jezik.«

Petar Skenderović: »Na satu hrvatskoga jezika učimo razne pjesme i priče. Nije mi teško govoriti hrvatski, jer sam od prvog razreda u hrvatskom odjelu.«

Ž. Vukov

Nastavak projekta »Živjeti zajedno« Izvršnog vijeća AP Vojvodine

Zajednička prošlost pretočena u izložbu

U Svečanoj dvorani Gradske kuće u Somboru izložba pod nazivom »Živjeti zajedno« može se pogledati do 1. listopada Koautori izložbe najavljuju nastavak projekta postavljanjem izložbi i o drugim narodima koji žive na prostoru Vojvodine **

Piše: Jasminka Dulić

»**M**ultikulturalnost, postojanje i razvijanje različitosti, premda je široko poštovana u Vojvodini i dio je njene svakodnevice ipak nije prihvaćena od svih značajnijih

na naročito u državnim medijima tijekom devedesetih godina veliki dio Srba je izgradio značajan otpor prema multikulturalizmu, što je vidljivo iz raznih istraživanja«.

PUTUJUĆA IZLOŽBA: Polazeći od ovakvih nalaza i izmije-njenih prilika u Vojvodini, uslijed migracija nakon ratova u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Kosovu, kao i određene reaktivne etničke homogenizacije manjina, Pokrajinsko tajništvo za propise, upravu i nacionalne manjine koncipiralo je i provodi »kompleksan multitematski i multikulturalni program usmjeren prema ideji jačanja međunarodnog povjerenja kod mladih u Vojvodini«.

Kao jedna u nizu manifestacija ovog projekta, a pod pokroviteljstvom Izvršnog vijeća AP Vojvodine, Vlade Republike Mađarske, misije OESS-a u Srbiji i Američkog veleposlanstva u Beogradu, u Svečanoj dvorani Gradske kuće u Somboru postavljena je izložba pod nazivom »Živjeti zajedno« i može se pogledati do 1. listopada. Ovu izložbu posvećenu pozitivnim aspektima u povijesti zajedničkog života Srba i Mađara, je već vidjelo oko 35 tisuća posjetitelja u

zajedničkog življenja na prostoru Vojvodine proširi i s izložbama o povijesti drugih naroda koji žive u Vojvodini.

Izložbu koja je trenutno postavljena u Somboru zajednički su pripremili Muzej Vojvodine iz Novog Sada te Gradski muzej i Historijski arhiv iz Subotice. Ova je postavka nakon što je postavljena u Novom Sadu početkom godine, kasnije u »proširenim i dopunjenom izdanju« bila postavljena u Likovnom susretu u Subotici, ali se u druge gradove prenosi postav izložbe iz Novog Sada.

PROGRAMSKE KONCEPCIJE: Kustos Gradskog muzeja u Subotici Àrpád Papp pomalo je razočaran ovime a osobito činjenicom da, kao koautori izložbe, nisu bili obaviješteni o otvorenju izložbe u Somboru: »Osobno se ne slažem s time da izložbe budu postavljene kao replike novosadske izložbe, jer je izložba bila mnogo bogatija i finije definirana u Subotici nego u Novom Sadu, a sve to samo zato što se neki autori ne mogu osloboditi nekih cjelina«, kaže Papp, te pojašnjava kako je »Narodnooslobodilačka borba važan dio povijesti ali je teško povjerovati da se može prikazati bez ikakve ideološke pristranosti i osjećanja. Ovaj segment povijesti bi trebalo staviti u jedno realno tumačenje kako to ne bi bio vrhunac izložbe, jer u našoj zajedničkoj povijesti ima svijetlih trenutaka koji zavrijeđuju da se 'iskopaju' iz zaborava i da im se posveti puno više pažnje«.

Koordinator projekta, ravnatelj Muzeja Vojvodine prof. dr. Ranko Končar kaže kako su stručnjaci iz različitih institucija koji su zajednički radili na pripremanju izložbe »dostigli jednu razinu potpune jednakosti i razumijevanja mada je bilo napisa koji ne vole komunističko vrijeme, međutim, kao čovjek koji se bavi poviješću XX. stoljeća ja ne biram povijest jer je ona takva kakva je i nikada se u znanosti ne bira ljepša ili lošija historija. U Somboru smo predstavili onoliko koliko je dozvoljavao prostor a čuvali smo tu misao i koncepciju

Àrpád Papp

čimbenika u društvu. Postoji značajan otpor prema njoj kod dijela građana, naročito Srba u Vojvodini« navodi se u uvodnim napomenama projekta Izvršnog vijeća AP Vojvodine »Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini«.

Prema autorima projekta »kao rezultat šovinističke državne politike, koja je vođe-

Novom Sadu i oko 30 tisuća u Subotici, a nakon Sombora izložba se seli u Zrenjanin i Kikindu.

Prema riječima ravnatelja Muzeja Vojvodine prof. dr. Ranka Končara i koordinatora projekta u Gradskom muzeju subotice kustosa Àrpáda Pappa, postoji potreba a i namjera da se ovakav način predstavljanja

o uzajamnosti i tolerantnosti koju nalazimo u prošlosti i više nego što smo to mogli saznati iz udžbenika. Jedinstvena izložba koja je bila u Novom Sadu je prenijeta u Sombor, i mi inzistiramo da ide ona izložba koja je zajednički dogovorena. Ovisno o prostoru izložba se proširuje ili reducira i osobno inzistiram na tome da se najstrožije vodi računa da bude potpuna ravnoteža i ranopravnost eksponata koji simboliziraju zajedništvo i međusobnu vezu Srba i Mađara u prošlosti».

pozitivno, kako glede brojnosti tako i reagiranja posjetitelja.

Árpád Papp kaže kako je ovo bila »priroda da se prikažu pozitivni trenuci zajedničke a ne paralelne povijesti Srba i Mađara, na prostoru Vojvodine. Ta je ideja izuzetno dobra i predstavlja prekid s klasičnom nacionalnom poviješću, ne u smislu stvaranja nove povijesti kao u vrijeme komunizma, već da se od nacionalnih historija prikažu pozitivne strane zajedničke povijesti. Već na početku se postavilo pita-

Dojmovi s izložbe

»Tijekom trajanja ozložbe organizirane posjete učenika osnovnih i srednjih škola svakodnevno su se održavale, što je za svaku pohvalu. Poruke što zrače s ove izložbe izviru iz prikazanih likova, povijesnih dokumenata, etnoloških predmeta i drugih eksponata. Promatranjem izložbenih eksponata iz života dvaju naroda uz vrijedne informacije voditelja, mladi imaju mogućnost sagledati uvjete zajedničkog života naroda u ovoj prostranoj ravnici, steći bliža saznanja o zajedničkom življenju, te bolje razumijeti ono što se zove multikulturalnost Vojvodine. Naziv izložbe 'Živjeti zajedno' jasno ukazuje da je u pitanju zajednički život ljudi u ovim prostorim. Ako je tako, onda odmah treba istaknuti i činjenicu da su sadržaji samo djelomice obuhvaćeni. Pa ovdje ne žive samo Srbi i Mađari. Tu su i pripadnici drugih naroda i etničkih skupina. Svi su oni stoljećima vezani uz ovaj prostor, svi su ga branili, izgrađivali i oblikovali onakvim kakav jest. Uz sve pohvale o izložbi, dosta građana ukazuje i na ovaj propust, te predlaže njenu dopunu» kazao je glavni i odgovorni urednik lista somborske lista »Mirosljub« udruge HKUD »Vladimir Nazor« Matija Đanić.

BUĐUĆNOST PROJEKTA: No, stavljajući na stranu ove programske ili pak tehničke nesuglasice, za koje oba sugovornika tvrde da su nezaobilazne pri izradi ovako velikih projekata, njihovo je iskustvo i u Novom Sadu i u Subotici izuzetno

nje što s ostalim narodima jer ako se vrši komparacija dviju historija moglo bi se isto tako raditi i s hrvatsko-mađarskim odnosima koji su bili izuzetno plodonosni kroz stoljeća, zatim hrvatsko-srpski odnosi, a tu je i zajednička historija Nijemaca i Mađara,

ra, Nijemaca i Srba itd. Iskreno se nadam da će pokrajinsko Izvršno vijeće stavljati akcent i na to i da će ubuduće biti nekih novih projekata koji će ići u tom pravcu, a i da se tako sakupljeni materijali postave kao stalna postavka», kaže Papp, dodajući kako je ovoj izložbi prethodio dug rad na prikupljanju materijala iz historijskih arhiva i knjižnica kako u Srbiji tako i Mađarskoj.

»Imamo materijal koji je izuzetno vrijedan: rukopisne karte, prostorne podatke, izvedene povijesne karte, sve opremljene trojezičnim legendama na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku i pitanje je kako da to bude prikazano u pravom prostoru i na osnovu pravog odabira u budućim izložbama« poručuje Papp.

Prof. dr. Ranko Končar kaže također kako postoje ideje da se ovaj projekt nastavi i da se rade slične izložbe i o drugim narodima čija je prošlost zajednička. Prema njegovim riječima već postoji ideja da se napravi izložba o zajedničkoj prošlosti Srba i Nijemaca, pa zatim i izložba sa Slovacima, a dodaje i da će on osobno prvi predložiti pokrajinskom Izvršnom vijeću, pod čijim pokroviteljstvom se ovaj projekt radi, da se napravi i izložba o zajedničkoj povijesti Srba i Hrvata na ovome prostoru.

Српске земље крајем XII. и почетком XIII. века

A szerb államok a XII. század végén és a XIII. század elején

Srpske zemlje krajem XII. i početkom XIII. stoljeća

»Ta divna splitska noć« u Beogradu

Nastavak prekinutih veza

U okviru večeri otvorena je izložba karikatura Davora Štambuka, te predstavljene knjige »Smoje - biografija« Ivice Ivaniševića i »Oliver – južnjačka utjeha« Zlatka Galla

Otvorenje izložbe: Zlatko Gall, Davor Štambuk, Stipe Ercegović

Poslije višegodišnje pauze, u Beogradu je u utorak 26. rujna, održana kulturna manifestacija pod nazivom »Ta divna splitska noć«, koja podrazumijeva gostovanje poznatih kulturnih, estradnih i javnih radnika iz Dalmacije u srpskoj prijestolnici. Premda je ova večer održana i prošle godine, tada u prostorijama organizatora - Knjižnice i čitaonice »Ilija Okrugić« u Zemunu, ovogodišnjim programom navedena je udruga, prema riječima njihova predsjednika *Stipe Ercegovića*, manife-

staciju uspjeta podići na višu razinu.

Ovogodišnje izdanje »splitske noći« započelo je u Galeriji Zadužbine Ilije Kolarca, otvorenjem izložbe »Vino, ljubav, fantazija« splitskog karikaturista *Davora Štambuka*. Pozdravljajući goste, među kojima su se mogle vidjeti i poznate ličnosti iz beogradskog kulturnog i javnog života, domaćin i organizator *Stipe Ercegović* istaknuo je kako ova manifestacija predstavlja nastavak prekinutih veza, te izrazio nadu da će beogradska publika i ubu-

duće pratiti priredbe u organizaciji njihove udruge koja, kako je dodao, pokušava slijediti slavno ime *Ilije Okrugića – Srijemca*, »koji je svojim radom zaslužio poštovanje svih Slavena.«

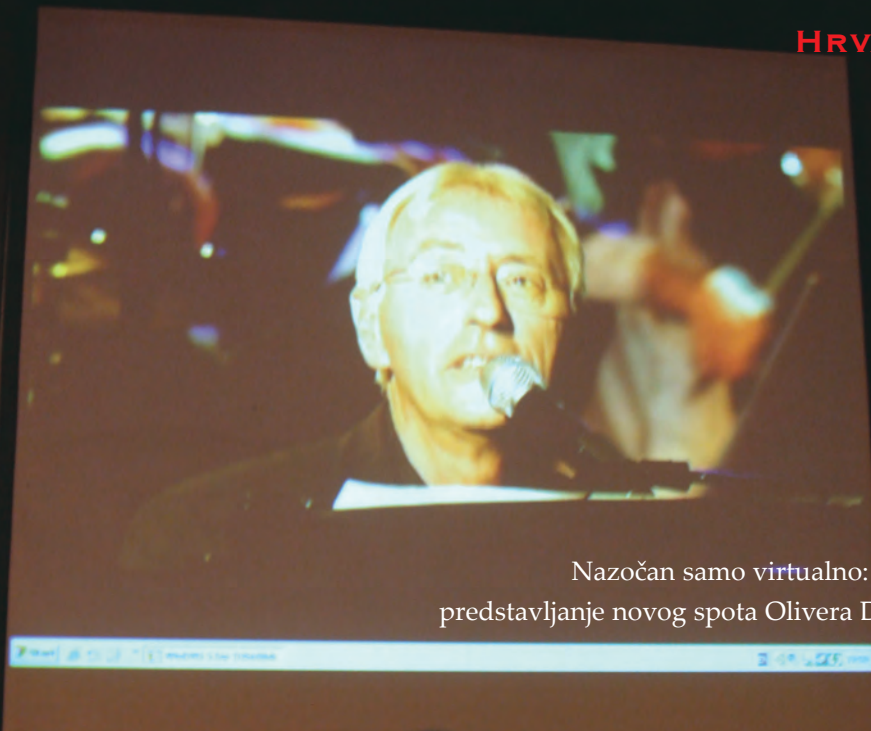
Izložbu je otvorio splitski književnik i novinar *Zlatko Gall*, a u sklopu otvorenja glazbenu točku - 1. stavak »Španske simfonije« *Edouarda Laloa* – izvele su *Anamarija Vučić* (violina) i *prof. Natalija Mladenović* (klavir).

Nakon otvorenja izložbe, u Maloj dvorani Zadužbine održano je predstavljanje knjiga o dvojici glasovitih Splićana – »Smoje - biografija« *Ivice Ivaniševića* i »Oliver – južnjačka utjeha« *Zlatka Galla*. Uzajamno predstavljajući svoje uratke, dvojica autora i kolega, *Ivanišević* i *Gall*, objasnili su kako djela osoba kojima su se u knjigama bavili - *Miljenka Smoje*, odnosno *Olivera Dragojevića* - svaki na svoj način, a bolje od bilo čega drugoga, oslikavaju način života i mentalitet ljudi dalmatinskog podneblja. »Kada biste htjeli tipski predstaviti život u Dalmaciji vjerojatno biste izabrali neku karticu Smojinog teksta i barem minutu neke od pjesama koje je otpjevao Oliver«, rekao je *Zlatko Gall*, koji se ovom prigodom ukatko osvrnuo i na novi, dvostruki live album splitskog pjevača pod nazivom »Oliver u Olymapiji«.

Glazbena točka: Anamarija Vučić i Natalija Mladenović

Nazočan samo virtualno:
predstavljanje novog spota Olivera Dragojevića

Priču o Splitu i njegovim ljudima, dalmatinskim pjesmama, među kojima i glasovitom »Ta divna splitska noć«, »začinili« su tamburaši HKPD »Tomislav« iz Golubinača, čiji se, manje formalni nastup nastavio i na potonjem domjenku, na kome su, uz prigodne melodije, posjetitelji mogli kušati ponešto od reprezentativnih specijaliteta iz dalmatinske kuhinje.

Pokrovitelji manifestacije bili su Služba za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske - Uprava za hrvatske manjine, iseljeništvo i useljeništvo i Hrvatska turistička zajednica.

D. B. P.

Tamburaši HKPD »Tomislav« iz Golubinača

Autori promoviranih knjiga:
Ivica Ivanišević i Zlatko Gall

Prvi redovi rezervirani za uzvanike: Tonči Staničić, Lepa Smoje (supruga Miljenka Smoje), Davor Štambuk i Branimir Lončar

Mira Temunović, profesorica tambure u Muzičkoj školi u Subotici i voditeljica Glazbenog odjela HKC »Bunjevačko kolo«

Tambura je odraz moje ličnosti

*Do sada su učenici nastupili na svim većim natjecanjima koja su vezana za tamburu i ostvarili mnogobrojne nagrade i priznanja * U veljači ove godine počela sam raditi i u HKC »Bunjevačko kolo« * Sada u našem Centru imamo osam stalnih tamburaša koji čine manji tamburaški orkstar * Osnovni cilj Dječje smotre bunjevački pisama je da stvorimo nove mlade pjevače, koji će kasnije moći nastupati i na Festivalu bunjevački pisama*

Razgovor vodila: Željka Vukov

Profesorica Mira Temunović veliki dio svoga života provodi uz tamburu i s tamburom. Predaje instrument tamburu u Muzičkoj školi u Subotici, dok u slobodno vrijeme vodi Glazbeni odjel HKC »Bunjevačko kolo«. Glazba je njen život i njezina radost. U profesionalnom životu obučavala je djecu svirati ovaj instrument, dirigentica je, nastavnica i profesorica, ali je i sama svirala i muzicirala na instrumentu koji je, kako nam je sama rekla, odraz njene ličnosti. Upravo radi toga razgovarali smo s njom i upoznali njen svijet glazbe.

HR: Od kada radite u Muzičkoj školi i što točno predajete?

U Muzičkoj školi radim od 1994. godine, no prije toga sam radila u osnovnim školama, gdje sam predavala predmet – glazbeni odgoj. Kada sam diplomirala, 1987. godine sam se zaposlila u osnovnoj školi kao profesorica glazbe. Radila sam u tri škole osnovne škole, »Ivan Milutinović« u Subotici, »Pionir« u Starom Žedniku i u »Osmoj vojvođanskoj udarnoj brigadi«, također u Subotici. Radim u Muzičkoj školi, kao profesorica tambure i te školske 1994./95. godine uveden je odjel tambure i u srednjoj školi. Predajem tamburu u nižoj i srednjoj školi.

HR: Koji instrumenti spadaju u odjel tambure i tko ih sve predaje?

Tamburaški odjel spada u skupinu žičanih tržačkih instrumenata, tako da ovaj odjel pripada tržačkoj katedri, čija sam ravnateljica. U ovaj odjel tambure spadaju prim i basprim, no i tamburaško čelo za koje je manja zainteresiranost, te sam do sada imala jednu učenicu koja je završila i jednog učenika koji sada pohađa ovaj odjel – predmet tamburaško čelo. Osim glavnog instrumenta učenici se moraju upoznati i s drugim instrumentima koji pripadaju ovoj vrsti, dakle sa svim instrumentima koji se sviraju u tamburaškom orkestru. Tu spadaju prim i basprim, kao najčešći instrument, zatim tamburaško čelo, e-basprim, kontra i tamburaški kontrabas. Prim i basprim su instrumenti koji su zastupljeni i prepoznatljivi, dok su ostali instrumenti puno rjeđi. Pokraj mene u ovom, tamburaškom odjelu rade još tri profesora – Vojislav Temunović, Sonja Jaramazović i Milan Pridraški. Od 1995. godine do sada učenici su nastupali na mnogobrojnim smotrama i natjecanjima širom zemlje. Nastupali smo na Republičkom natjecanju muzičkih škola Srbije, Muzičkim festivalima Republike Srbije, Smotri vojvođanske tambure i drugima. Na svim natjecanjima, gdje je tambura zastupljen instrument, nazočni smo i mi, da pokažemo svoj rad i umijeće naših učenika.

HR: Koliko je učenika do sada završilo srednju Muzičku školu – odjel tambura, te koliko sada ima učenika na ovom odjelu?

Iako je ovaj odjel relativno nov, ipak imamo veliki broj zainteresiranih učenika koji su ga završili, ali imamo i budućih nada. Ovaj odjel do sada je završilo devet učenika, petero na primu, troje na basprimu i jedna učenica na tamburaškom čelu. Sada imamo 45 učenika koji idu u nižu Muzičku školu na ovaj odjel, a njih osam je u srednjoj školi. Učenici u nižoj školi imaju tri predmeta: instrument-tambura, solfegio, orkestar, dok u srednjoj školi imaju tamburu kao glavni predmet, zatim čitanje s lista, korepeticiju, kamerni orkestar, tamburaški orkestar, zatim imaju uže stručne predmete kao što su harmonija, solfegio, kontrapunkt i drugi, a svakako slušaju i opće predmete koji se izučavaju u srednjoj školi. Do sada su učenici nastupili na svim većim natjecanjima koja su vezana za tamburu i ostvarili mnogobrojne nagrade i priznanja.

HR: Od kada postoji tamburaški orkestar u Muzičkoj školi u Subotici?

Imali smo potrebu za tamburaškim orkestrom u školi, te je orkestar oformljen još

HR: Dugi niz godina bili ste aktivna članica Subotičkog tamburaškog orkestra. Kada ste počeli svirati?

Moj početak rada u orkestru je započeo 1977. godine, kada sam postala članica i onda je u ovom orkestru, prvi put uveden e-basprim. Kada sam došla ponudili su mi da sviram ovaj instrument. Iako je to za mene bila nepoznanica prihvatila sam i tada sam to vidjela kao neku vrstu izazova. U početku tu je bio prateći instrument, no svakako potreban dio tamburaškog orkestra. Taj instrument nije uobičajen, ne može se vidjeti u manjim tamburaškim sastavima, nego je zastupljen uglavnom samo u orkestrima. Upravo zbog toga je meni bio privlačan i kasnije sam sebe vidjela samo uz e-basprim i sada nakon dvadeset devet godina sviranja ovoga instrumenta mogu reći da je taj instrument nekako odraz moje ličnosti. Kada sam došla u orkestar u početku sam samo svirala, a kasnije u trećem razredu srednje škole uz sviranje sam počela držati obuku u Subotičkom tamburaškom orkestru. To

prije šest godina, 2000. godine. Obvezu pohađanja ovoga orkestra imaju djeca koja pohađaju IV., V. i VI. razred niže Muzičke škole, no od nedavno sam počela priključivati i mlađi uzrast, odnosno djecu koja imaju više sposobnosti. To im je dobra praksa za kasnije, da se prilagode tamburaškom muziciranju u orkestru, jer je to ipak specifično. Djeca nisu jedinka, pojedinci, nego svi skupa moraju stvarati glazbu zajedničkim snagama. Do sada orkestar je imao veliki broj zapaženih nastupa.

je meni bila na neki način praksa koju su dogovorili Stipan Jaramazović i tadašnji ravnatelj Muzičke škole. Prvo sam radila na obuci djece, dok sam kasnije vodila tadašnji »Pionirski orkestar«. Za vrijeme studija i dalje sam svirala, no prestala sam s obukom. Po povratku s akademije bila sam ravnateljica dječjeg orkestra. Jedno razdoblje sam radila i s juniorskim orkestrom, a usporedo sam bila aktivna članica u velikom orkestru.

HR: S ovim orkestrom ste obišli mnoge zemlje i imali brojne

nastupe. Što Vam je najviše ostalo urezano u sjećanju?

Da, s orkestrom sam obišla mnogi, obišli smo cijelu Europu, bili smo i u Svetoj Zemlji i to mi je jedna od najdražih turneja. Mislim da svatko, tko se bavi glazbom treba otići u Izrael, pogotovu u Jeruzalem. Mi smo tada svirali u prestižnoj dvorani u Jeruzalemu, u kojoj nastupaju svjetski umjetnici i to je svakako bilo predivno. To je bila kruna mog sviranja u ovom orkestru. No, svakako tu su i sve druge turneje, jer je svaka turneja ostavila trag u mojem sjećanju. Istaknut ću još turneje u Belgiji i Španjolskoj.

HR: Od nedavno ste ravnateljica Glazbenog odjela Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo«. Koja je Vaša dužnost i obveza u svezi s ovim poslom?

U veljači ove godine, na poziv voditelja Folklnog odjela *Davora Dulića*, počela sam raditi u HKC »Bunjevačko kolo«. Uvijek sam svirala tamburu u orkestru, no nikada nisam bila u folkloru, pa je za mene to bio izazov. Prihvatila sam poziv i odlučila se okušati i u ovom polju umjetnosti. Prvenstveno, moja je obveza prikupiti glazbenike raznih profila ovisno o potrebama. Trenutačno imamo potrebu za tamburaškim orkestrom i sada u našem Centru imamo osam stalnih tamburaša koji čine manji tamburaški orkestar. Za ovih šest mjeseci, od kako sam u Centru, spomenuti orkestar je propratio sva događanja koja su vezana za HKC »Bunjevačko kolo«. Prvenstveno radimo za potrebe Folklnog odjela, ali i za sve druge, tako da je do sada bio veliki broj nastupa. Trudimo se pokriti sve što je potrebno. Nedavno su nam se priključila još četiri člana koji sada s nama rade na pripremi Festivala bunjevački pisama, a poslije festivala ostat će dalje raditi potreban program. Već u listopadu ovaj će orkestar imati samostalan nastup, jer pokraj potrebnog programa za folklor radimo i druge kompozicije s kojima se možemo i samostalno predstaviti. Imamo i mali dječji orkestar, koji je ove godine na Vinkovačkim jesenima imao svoj prvi nastup, gdje su pratili najmlađu skupinu Folklnog odjela.

Osim rada s orkestrom pokrenuta je i obuka male djece i tu imamo sedam polaznika. Sada je u HKC-u upis i prijem novih članova, te ovom prigodom pozivam sve zainteresirane da nas potraže i dođu da skupa radimo i stvaramo.

HR: U ovom kratkom razdoblju imali ste brojne nastupe, na kojima ste pratili Folklni odjel. Koje biste izdvojili?

Svaki je nastup važan i za svaki se treba spremati. Doista smo imali veliki broj nastupa od kojih bih izdvojila turneju po Francuskoj koja je trajala dva tjedna. To je bio međunarodni festival folklor i u okviru tog festivala obišli smo osam gradova, gdje smo imali zapažene nastupe.

Inače ovaj je festival organizirao CIOFF, to je međunarodno udruženje folklorista i na svaki festival, koji je pod njihovom organizacijom, dolaze društva iz cijelog svijeta. Na ovoj se turneji predstavio prvi ansambl HKC »Bunjevačko kolo«. Nastupili smo i u Makedoniji u Bitoli, na manifestaciji pod nazivom »Ilindenski deni«, gdje su nastupila djeca uzrasta 13-15 godina. Imali smo nastupe i u Budimpešti, Češkoj i svakako na Dužijanci, gdje je Tamburaški orkestar HKC »Bunjevačko kolo« imao svoj prvi samostalni nastup.

HR: Voditeljica ste i Dječje smotre bunjevački pisama. Tko će svirati na ovogodišnjoj Dječjoj smotri bunjevački pisama i koji je njen glavni cilj?

Ove godine je druga Dječja smotra bunjevački pisama. U odnosu na prošlu godinu mogu reći da je ove godine još veća zainteresiranost. Imamo 18 točaka i od tih 18 pjesama tri pjesme su dueti, tako da ukupno imamo 23 vokalnih solista. Tamburaški orkestar pripremljen za ovu smotru i broji 42 tamburaša. Tu su se priključila djeca iz Muzičke škole, djeca koja sviraju u

pala na Smotri, a za ovu je godinu sama napisala tekst, glazbu, aranžman, a sama će je i izvesti na Festivalu. To je naš cilj, da se djeca i mladi trude i rade, a da imaju i gdje pokazati svoj trud i umjeće.

HR: Kakva je suradnja s dječjom, točnije s roditeljima, s obzirom da oni dovode djecu na probe?

Moram priznati da je suradnja izuzetna. Sada u završnici priprema ove smotre imali smo probe svaki dan i moram reći da su djeca redovito dolazila na probe, što je jako bitno za rad i konačan uspjeh.

HR: Na koji se način biraju dječja koja će nastupiti na ovoj smotri i postoje li neki kriteriji?

Prošle godine je to bio početak, pa sam pozvala djecu za koju sam znala da pjevaju ili da imaju dara za pjevanje. Ove godine je to nešto drugačije, imali smo organizirane audicije po školama, župama i okolnim selima. Odaziv djece je bio jako velik. U Tavankutu je *Kristina Kovačić* organizirala večer bunjevački pisama i tamo su djeca nastupila, a naš je zadatak bio da izaberemo najbolje. Također smo bili i u Đurđinu, gdje je bio jako veliki

»Bunjevačkom kolu« i nekoliko djece iz Subotičkog tamburaškog orkestra. Ove godine s orkestrom će nastupiti i solo violina, koju svira *Marija Sekereš*. Kako je uobičajeno, Smotru će otvoriti kraljice, a zatim će redom nastupiti svi solisti, da bi na kraju svi skupa izveli još jednu točku.

Osnovni cilj ove Smotre je da stvorimo nove mlade pjevače, koji će kasnije moći nastupati i na Festivalu bunjevački pisama. Već ove godine imamo jednu solisticu, *Martinu Dulić*, koja je prošle godine nastu-

broj talentirane djece i stvarno nam je bilo teško izabrati dvoje ili troje. Tamo je djecu pripremila *Nela Skenderović*. Nastupit će i djeca koja će predstavljati Osnovnu školu »Matko Vuković«, audiciju je organizirala učiteljica *Ana Čavrgov*. Na ovogodišnjoj smotri će nastupiti i djeca iz OŠ »Ivan Milutinović«, koju je pripremili nastavnica glazbe *Ružica Inić*. Iz župe »Marija Majka Crkve« u Aleksandrovu nastupit će dvije solistice i kraljice. Tamo nismo imali audiciju, nego je s. *M. Eleonora Merković*

odabrala one koji će nastupati. S vrtićem »Marija Petković« imamo dobru suradnju pa će i djeca koja su tada pohađala vrtić, a sada su učenici prvoga razreda, nastupati na Dječjoj smotri bunjevački pisama, a imamo i predstavnika s Palića. Što se tiče kriterija birali smo djecu koja imaju sluha, koja vole i žele pjevati, ali smo gledali da damo priliku i drugoj djeci koja prošle godine nisu nastupila. Što se tiče uzrasta, tu spadaju djeca do osmog razreda osnovne škole. Bila je na jednoj audiciji solistica koja sada pohađa prvi razred srednje škole, te smo nju predložili za Festival bunjevački pisama i ona će ove godine i nastupiti. Imamo i jednu novinu, naime ove će se godine po prvi puta izvesti dječja pjesma, koja je pisana namjenski za jednu djevojčicu.

HR: Od prvog ste Festivala bunjevački pisama u Organizacijskom odboru i predsjednica stručnog žirija. Ima li nekakvih novina i koliko se odazvalo izvođača za ovogodišnji Festival?

Ove godine ima 16 izvođača, koji će se predstaviti pjesmama koje su pripremili. Ono što je zanimljivo kao novina, jest autori pjesama, tekstova, aranžmana, pa i sami izvođači. Naime, javili su se da tako kažemo novi ljudi, ljudi koji do sada nisu sudjelovali na ovom Festivalu, što nam je svakako jako važno i što je za svaku pohvalu.

HR: Ove godine se prvi puta održao Festival hrvatskih duhovnih pjesama »Hosanafest«. Vi ste bili predsjednica stručnog žirija. Kako ocjenjujete ovaj Festival i smatrate li ga svojevrsnim rivalom?

Prije godine dana su me pozvali i pitali me da budem u Organizacijskom odboru »Hosanafesta«. Prihvatila sam jer se s takvom vrstom glazbe još nisam susretala. Bio je to još jedan izazov i novo otkriće za mene. Moj je zadatak bio da nakon prispljelih skladbi skupa s *Marinom Piuković* i *Brankom Ivanković Radaković* preslušam pjesme i od 22 pjesme odaberemo 15, koje bi mogle nastupiti na »Hosanafestu«. Zadatak na samom Festivalu nam je bio ocijeniti pjesme i izvođenje, te izabrati najboljeg izvođača.

Mislim da su to dva sasvim odvojena festivala, različitog karaktera i nikako ih ne smatram rivalima. Naprotiv mislim da je to dobro, mladi se trude da pokažu što znaju. Nismo svi opredijeljeni za isto i treba mladima dozvoliti da izraze svoje umijeće. Nekima možda više leži tamburaška glazba, dok je drugima bliža duhovna. Moje mišljenje o »Hosanafestu« je svakako pozitivno i sve pohvale organizatoru, jedina zamjerka je mali prostor. No, to nije zamjerka »Hosanafestu«, to je nažalost problem svih nas i našeg grada, jer nemamo adekvatnu dvoranu za kulturna događanja.

Uz glazbu od malih nogu

Profesorica Mira Temunović rođena je 1964. godine u Subotici. Osnovnu školu »Ivan Milutinović« također je završila u Subotici, dok je usporedno pohađala i nižu Muzičku školu u Subotici, instrument tambura, kod profesora *Lazara Malagurskog*. Već u ovim godinama zavoljela je tamburu i glazbu, te je kasnije upisala i srednju Muzičku školu, teoretski odjel. Nakon srednje škole upisuje Akademiju umjetnosti – Muzičku akademiju u Novom Sadu, zvanje profesor muzike.

Još u srednjoj školi priključila se radu Subotičkog tamburaškog orkestra, ispočetka kao aktivna glazbenica, a kasnije i kao nastavnica tambure. Dvadeset i devet godine je svirala u Subotičkom tamburaškom orkestru, od 1994. godine je profesorica u Muzičkoj školi u Subotici. Od nedavno je i ravnateljica Glazbenog odjela pri HKK »Bunjevačko kolo«.

HR: Kako ocjenjujete tjednik na hrvatskom jeziku »Hrvatsku riječ«?

To su novine koje imam od prvog broja, a sviđaju mi se jer u njima ima za svakog nešto. Od politike, društvenih događanja, sporta, zabave, raznih kulturnih događanja.

Jako mi se sviđa rubrika – iz kuta mladih – jer mislim da treba predstavljati mlade ljude, treba se čuti za njih. Preko ovog tjednika dobivam sve informacije i to je ono što mi se sviđa i što svakako podržavam i pohvaljujem.

Osvrt na školovanje pripadnika nacionalnih manjina u AP Vojvodini u školskoj 2005./2006. godini

Srednje obrazovanje i odgoj učenika

*U srednjima školama na teritoriju AP Vojvodine nastava se ostvaruje na pet nastavnih jezika: srpskom, mađarskom, slovačkom, rumunjskom i rusinskom jeziku * Nastava na jezicima nacionalnih manjina ostvaruje se u 40 srednjih škola sa sjedištem u 16 općina i Gradu Novom Sadu * Hrvati i Romi još ne ostvaruju obrazovanje na materinskom jeziku u srednjim školama na teritoriju AP Vojvodine*

Piše: Dujo Runje

Izvršno vijeće AP Vojvodine, tijekom ljetne stanke, razmotrilo je i prihvatilo Informaciju o srednjem obrazovanju i odgoju učenika s posebnim osvrtom na školovanje pripadnika nacionalnih manjina u AP Vojvodini u školskoj 2005./2006. godini i zaključilo da istu uputi na razmatranje i usvajanje Skupštini AP Vojvodine.

U školskoj 2005./2006. godini, na teritoriju AP Vojvodine nastava na srednjem stupnju odvijala se u 127 škola: 26 gimnazija, 74 stručne škole, 10 mješovitih škola, 7 umjetničkih i 10 srednjih škola za učenike sa smetnjama u razvoju. Srednjim obrazovanjem u AP Vojvodini obuhvaćeno je 76.119 učenika upisanih u 2.926 odjela gimnazija, srednjih stručnih, mješovitih i umjetničkih škola. U odnosu na prethodnu godinu broj učenika je manji za 1.319 učenika ili 1,7 posto, a broj odjela je manji za 14 ili 0,47 posto.

Treba istaknuti da je tijekom godine pet gimnazija prešlo u mješovite škole u kojima se ostvaruje nastava općeg i stručnog obrazovanja. Prema odredbama članka 7. Zakona o osnovama obrazovanja i odgoja obrazovno-odgojni rad u srednjoj školi ostvaruje se na srpskom jeziku. Za pripadnike nacionalnih manjina obrazovno-odgojni rad se ostvaruje na jeziku nacionalne manjine i samo se izuzetno može ostvarivati na srpskom jeziku. Kad se učenik pripadnik nacionalne manjine školuje na srpskom jeziku ima pravo učiti materinski jezik s elementima nacionalne kulture.

NASTAVA U SREDNJIM ŠKOLAMA: U srednjima školama na teritoriju AP Vojvodine nastava se ostvaruje na pet nastavnih jezika: srpskom, mađarskom, slovačkom, rumunjskom i rusinskom jeziku. Nastava na jezicima nacionalnih manjina ostvaruje se u 40 srednjih škola sa sjedištem u 16 općina i Gradu Novom Sadu. Hrvati i Romi još ne ostvaruju obrazovanje na materinskom jeziku u srednjim školama na teritoriju AP Vojvodine.

Na prvi pogled očekuje se da etnička struktura učenika osnovnih škola u Vojvodini bude na neki način slika etničkog sastava stanovništva Vojvodine. Međutim, kada usporedimo nacionalni sastav učenika nacionalnih manjina u Vojvodini postaje ra-

ka iz popisa 2002. godine. Najizraženije je to kod Bunjevaca i Jugoslavena. Broj Srba je veći za skoro čitavih 10 posto u odnosu na etničku strukturu stanovništva iz 2002. godine. Ako se bolje pogledaju podaci, to konstatacija vrijedi i za čitavu Vojvodinu.

Tablica broj 1
BROJ I ETNIČKA STRUKTURA STANOVNIKA VOJVODINE
PO POPISU IZ 2002. GODINE I BROJ UČENIKA U SREDNJIM
ŠKOLAMA ŠKOLSKE 2005./2006. GODINE

Nacionalnost	Broj stanovnika prema popisu iz 2002.	%	broj učenika školske 2005./2006.	%
SRBI	1.321.807	65,05%	56.624	74,39%
MAĐARI	290.207	14,28%	9.195	12,08%
SLOVACI	56.637	2,79%	1.649	2,17%
HRVATI	56.543	2,78%	1.775	2,33%
JUGOSLAV.	49.881	2,45%	1.178	1,55%
RUMUNJI	30.419	1,50%	676	0,89%
BUNJEVCI	19.766	0,97%	268	0,35%
RUSINI	15.626	0,77%	537	0,70%
CRNOG.	35.513	1,75%	1.824	2,40%
ROMI	29.057	1,43%	258	0,34%
MAKED.	15.626	0,77%	297	0,39%
OSTALI	11.785	0,58%	1.254	2,00%
UKRAJINCI	4.635	0,23%	148	0,19%
MUSLIM.	3.634	0,18%	238	0,31%
NIJEMCI	3.154	0,16%	52	0,07%
SLOVENCI	2.005	0,10%	37	0,05%
ALBANCI	1.695	0,08%	60	0,08%
BUGARI	1.658	0,08%	0	0,00%
ČESI	1.648	0,08%	33	0,04%
RUSI	940	0,05%	*	
GORANCI	606	0,03%	*	
VLASI	101	0,00%	*	
BOŠNJACI	417	0,02%	**	
NEPOZNA.	23.774	1,17%	*	
REG. PRIP.	10.154	0,50%	*	
NEIZJAŠNJ.	55.018	2,71%	*	
UKUPNO	2.031.992	100%	76.119	100%

*Takva pripadnost nije dana prilikom izjašnjavanja

** Bošnjaci su iskazani zajedno s Muslimanima

zvidno da niti jedna od njih ne participira u o srednjem obrazovanju u onoj mjeri u kojoj participira u etničkom sastavu stanovništva Vojvodine. Izuzetak su Crnogorci kojih u etničkoj strukturi ima 35.513 ili 1,75 posto, a u srednjim školama pohađa nastavu 1824 ili 2,40 posto učenika koji su se izjasnili kao Crnogorci. Usporedni podaci dani su u Tablici broj 1.

Etnička struktura stanovništva Subotice iz 2002. godine i etnička struktura učenika u Subotici ima isti trend kao i u Vojvodini. Naime, i ovdje niti jedna nacionalna manjina nema broj učenika u srednjim školama u Subotici veći od učešća u broju stanovni-

U Subotici je u školskoj 2005./2006. godini bilo 6436 učenika ili 8,45 posto od ukupnog broja učenika srednjih škola u Vojvodini.

Sve nacionalne manjine ulažu velike napore u obrazovanje na materinskom jeziku smatrajući ga jednim od bitnih čimbenika očuvanja nacionalnog identiteta. Manji broj nacionalnih manjina školuju se na srednjem obrazovanju u posebnim školama, gdje se nastava isključivo odvija na jednom jeziku. U kratkim crtama pokušat ćemo to i opisati.

PRIMJERI ŠKOLOVANJA NA MATERINSKOM JEZIKU: Rumunjski nastavni jezik prisutan je u dvije škole i

to: Ekonomskoj trgovačkoj školi »Dositej Obradović« u Alibunaru i Gimnaziji »Vojislav Petrov-Braca« u Vršcu. U obje škole školuje se 172 učenika na rusinskom nastavnom jeziku. U spomenutim školama učenici se školuju i na srpskom jeziku. Ukupan broj učenika u srednjim školama u Vojvodini koji su se izjasnili kao Rumunji iznosi 676, a njih 172 pohađa nastavu na rumunjskom jeziku, što iznosi 25,44 posto od broja učenika rumunjske nacionalnosti. Svi učenici koji pohađaju nastavu na rumunjskom jeziku su Rumunji. Valja istaći da od ukupnog broja Rumunja koji pohađaju srednje škole njih 167 pohađa gimnaziju, odnosno opću školu, što čini 24,70 posto od ukupnog broja učenika rumunjske nacionalnosti. Dobar dio predmeta u školama na rumunjskom jeziku izvodi se na srpskom jeziku.

Slovaci se mogu obrazovati na slovačkom jeziku u dvije škole i to: Gimnaziji »Mihajlo Pupin« u Kovačici i Gimnaziji »Jan Kolar« s domom učenika u Bačkom Petrovcu. Također, u obje spomenute škole obrazuju se učenici i na srpskom jeziku. Ukupan 367 učenika je koji se školuju slovačkom jeziku. Ukupan broj učenika koji su se izjasnili kao Slovaci iznosi 1649, a njih 363 pohađa nastavu na slovačkom jeziku, što iznosi 22,03 posto. od broja učenika slovačke nacionalnosti. 4 učenika druge nacionalnosti pohađali su nastavu na slovačkom jeziku. Od 415 učenika koji su završili osnovnu školu na slovačkom jeziku, 95 učenika ili 22,89 posto nastavilo je školovanje na slovačkom jeziku i to dvjema gimnazijama. Vjerojatno to je i glavni razlog manjeg postotka upisa Slovaka u srednje škole nakon završetka osnovnog školovanja na slovačkom jeziku. Naime, samo u dvjema gimnazijama je organizirana nastava na slovačkom jeziku. Od svih nacionalnih manjina, najveći postotak Slovaka pohađa opću srednju školu, odnosno gimnaziju. Naime, 492 Slovaka pohađa gimnaziju, što je 29,84 posto od ukupnog broja Slovaka u srednjima školama Vojvodine.

Rusini imaju mogućnost školovati se na rusinskom jeziku u Gimnaziji »Pijetro Kuznjak« u Ruskom Krsturu. Treba napomenuti da je ovo istodobno srednja i osnovna škola. I u ovoj školi organizirana je nastava i na srpskom jeziku. Od 537 učenika koji su se izjasnili kao Rusini, njih 74 pohađa nastavu na rusinskom jeziku, što iznosi 13,78 posto od ukupnog broja učenika rusinske nacionalnosti. Nastavu na rusinskom jeziku pohađali su i: jedan Srbin, jedan Crnogorac i jedan učenik koji se nije izjasnio kao pripadnik jedne od

ponuđenih nacionalnosti. Tri predmeta su se izvodila na srpskom jeziku.

U 33 srednje škole, 310 odjela sa 6731 učenika odvijala se nastava na mađarskom jeziku. Od 33 škole u dvije se odvijala nastava samo na mađarskom jeziku i to: Gimnaziji za talentirane učenike prirodno-matematičkog usmjerenja s domom učenika u Senti i u Subotici Filološkoj gimnaziji »Deszö Kosztelányi«. Od 9195 učenika koji su se izjasnili kao Mađari, a njih 6.555 ili 71,29 posto se školuje na mađarskom jeziku. Nastavu na mađarskom jeziku pohađali su i : 55 Srba; 55 Jugoslavena; 12 Bunjevaca; 17 Hrvata; 2 Albanca; 3 Roma; 1 Nijemac i 30 učenika koji se nisu izjasnili o svojoj nacionalnoj pripadnosti. Treba istaknuti da je 90,42 posto Mađara koji su završili osnovno obrazovanje nastavilo srednju školu na mađarskom jeziku. 1515 učenika mađarske nacionalnosti pohađalo je gimnaziju, što iznosi 16,48 posto od ukupnog broja Mađara koji pohađaju srednje škole u Vojvodini. U Tablici broj 3 dani su podaci o ostvarivanju nastave na jezicima nacionalne manjine u srednjim školama AP Vojvodine.

NASTAVA NA HRVATSKOM JEZIKU JOŠ NIJE ORGANIZIRANA U SREDNJIM ŠKOLAMA: Za učenje materinskog jezika s elementima nacionalne kulture u najvećem postotku se opredjeljuju Slovaci- 9,87 posto, zatim Rumunji-5,36 posto, Mađari-0,45 posto. Učenici Rusini se nisu izjasnili za učenje materinskog jezika s elementima nacionalne kulture.

Iz podataka se ne vidi da se igdje izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Iz toga je razvidno da Pokrajinsko taj-

ništvo za obrazovanje i kulturu Vojvodine s uvođenjem hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Subotici nije upoznato, odnosno da škola nije iste prikazala.

U srednjim školama u kojima se nastava izvodi na jezicima nacionalnih manjina, iz pojedinih nastavnih predmeta, uglavnom općih, nastava se izvodi na srpskom jeziku.

Ustavnom poveljom i Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama i Zakonom o zaštiti sloboda nacionalnih manjina stvorene su pravne pretpostavke kojima se garantira pravo manjina na školovanje na svom materinskom jeziku. Do 2002. godine, odnosno do donošenja Zakona o zaštiti sloboda i prava nacionalnih manjina Hrvati nisu participirali u pravima u oblasti obrazovanja jer nisu bili priznati kao nacionalna manjina.

Limitirajući faktori koji onemogućavaju potpuni obuhvat svih učenika na materinskom jeziku su: nedovoljna razvijenost mreže škola, disperzija pripadnika nacionalnih manjina, nemogućnost daljeg školovanja na materinskom jeziku na višem i visokom stupnju, velika razlika između jezika pripadnika nacionalnih manjina i srpskog jezika, problemi adekvatnog kadra, problemi oko uvoza udžbenika, komoditet roditelja, strah od izdvajanja, nepostojanje odgovarajućih faktora u manjinskoj zajednici i sl.

Iako se već petu godinu organizira nastava na hrvatskom jeziku u osnovnim školama, nastava na hrvatskom jeziku nije organizirana u srednjim školama. Zašto? Ima vjerojatno više razloga koji su slojevit. Ako se uzmu u obzir dani podaci o srednjim školama u Vojvodini mogu i trebaju se izvesti određeni zaključci i to:

- U Vojvodini, uzimajući u obzir nacionalne manjine, odmah iza Mađara najveći broj učenika je hrvatske nacionalnosti;
- Sve nacionalne manjine imaju jednu ili dvije škole gdje se nastava odvija na jeziku određene nacionalne manjine;

Tablica broj 2
BROJ STANOVNIKA U SUBOTICI PO POPISU IZ 2002. GODINE
I STRUKTURA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA U SUBOTICI
ŠKOLSKE 2005./2006. GODINE

Nacionalnost	Broj stanovnika	%	Broj učenika	%
1. MAĐARI	57.092	38,48%	2.471	38,38%
2. SRBI	35.826	24,15%	2.189	34,01%
3. HRVATI	16.688	11,25%	650	10,01%
4. BUNJEVCI	16.254	10,96%	204	3,17%
5. JUGOSLAV.	8.562	5,75%	276	4,29%
6. NEIZJAŠNJ.	6.470	4,37%	*	
7. CRNOG.	1.860	1,26%	120	1,96%
8. ROMI	1.454	0,99%	16	0,25%
9. OSTALI	1.041	0,71%	391	6,08%
10. REG. PRIP.	706	0,48%	*	
11. MUSLIM.	495	0,34%	51	0,78%
12. MAKED.	370	0,25%	15	0,23%
13. NIJEMCI	272	0,19%	3	0,05%
14. NEPOZNA.	168	0,12%	*	
15. SLOVACI	168	0,12%	8	0,12%
16. SLOVENCI	158	0,11%	4	0,06%
17. RUSINI	157	0,11%	16	0,25%
18. ALBANSKI	256	0,18%	9	0,14%
19. BOŠNJACI	98	0,07%	**	
20. BUGARI	67	0,05%	*	
21. RUSI	64	0,05%	*	
22. RUMUNJI	57	0,04%	5	0,08%
23. GORANSKI	54	0,04%	*	
24. UKRAJINCI	44	0,03%	8	0,12%
25. ČESI	20	0,02%	0	0,00%
UKUPNO	148.401	100%	6436	100%

*Takva pripadnost nije dana prilikom izjašnjavanja

** Bošnjaci su iskazani zajedno s Muslimanima

Tablica broj 3
NACIONALNI SASTAV UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA AP
VOJVODINE U ŠKOLSKOJ 2005./2006. GODINE KOJI POHAĐAJU
NASTAVU NA JEZIKU NACIONALNE MANJINE

Nacionalnost učenika	Mađari	Slovaci	Rumunji	Rusini
Broj učenika	9.195	1.649	676	537
% u odnosu na ukupan broj učenika	12,08%	2,17%	0,89%	0,70%
Broj učenika koji se školuju na materinskom jeziku.	6.555	363	172	74
% u odnosu na broj učenika određene nacionalne manjine	71,29%	22,01%	25,44%	13,78%

- Iz podataka je vidljivo da najveći broj Mađara (71,29 posto) pohađaju srednje obrazovanje na svom materinskom jeziku, a da svega 13,78 posto Rusina nastavlja srednje školovanje na materinskom jeziku;
 - Ako se pretpostavi da bi se bisti postotak /13,78posto/ Hrvata opredijelio za školovanje na materinskom jeziku kao i kod Rusina, broj učenika bi 244 učenika
- Pored navedenog mogu se anticipirati još

neke prednosti Hrvata i to:

- Razlika između hrvatskog i srpskog jezika je kudikamo manja u odnosu na ostale manjinske jezike, što omogućuje učenicima nastavak školovanja i u domicilnoj i matičnoj domovini;
- Za razliku od drugih nacionalnih manjina, treba istaći da u Zemunu i Beogradu živi dosta veliki broj Hrvata koji bi mogli participirati u školovanju svoje djece u srednjim školama na hrvatskom

jeziku. To znači da bi se broj potencijalnih kandidata za školovanje hrvatskom jeziku jedino povećavao;

- Svake godine se povećava broj učenika Hrvata u srednjim školama Vojvodine, a to je vidljivo ako se uzmu podaci zadnje tri školske godine u Subotici;
- Nastava bi se mogla odvijati na hrvatskom jeziku u cjelini, imajući u obzir kadrove koji studiraju u Hrvatskoj, odnosno one koji bi brzo stekli lektorate;
- Ako bi se nastava odvijala u Subotici, lakše bi bilo osigurati nastavni kadar na jednom mjestu i njihovo puno uposlenje i rad na hrvatskom jeziku.

Nedostaci u odnosu na druge nacionalne manjine:

- Nepostojanje duge tradicije školovanja na hrvatskom jeziku;
- Velika financijska sredstva za osnivanje škole s domom na hrvatskom jeziku;
- Inertnost i neznanje onih koji bi trebali i mogli činiti više na ovom polju.

Malo ili puno nedostataka? Dovoljno da Hrvati u Vojvodini nemaju školovanje na hrvatskom jeziku na srednjem stupnju. Neke od nedostataka je moguće ispraviti i pitanje školovanja na hrvatskom jeziku bit će riješeno na adekvatan način. Učinimo iskorak, to od nas očekuju svi oni koji su zainteresirani za opstojnost Hrvata na ovim prostorima. ■

Tablica broj 4
SREDNJE OBRAZOVANJE U SUBOTICI ZADNJE TRI ŠKOLSKJE GODINE

	Šk. 2003./2004. god.		Šk. 2004./2005. god.		Šk. 2005./2006. god.	
UKUPNO	6762	100%	6601	100%	6436	100%
MAĐARI	2507	37,08%	2454	37,18%	2471	38,38%
SRBI	2246	33,22%	2281	34,55%	2189	34,01%
HRVATI	574	8,49%	612	9,27%	650	10,01
JUGOSLAVENI	570	8,43%	385	5,83%	276	4,29%
OSTALI	311	4,60%	357	5,41%	391	6,08%
BUNJEVCI	252	3,73%	224	3,39%	204	3,17%
CRNOGORCI	151	2,24%	132	2,00%	120	1,86%
MUSL./BOŠNJACI	41	0,61%	57	0,86%	51	0,78%
MAKEDONCI	21	0,32%	18	0,27%	15	0,23%
RUSINI	20	0,30%	19	0,29%	16	0,25%
ALBANSKI	19	0,29%	12	0,18%	9	0,14%
ROMI	17	0,26%	19	0,29%	16	0,25%
SLOVACI	10	0,15%	5	0,08%	8	0,12%
UKRAJINCI	8	0,12%	11	0,16%	8	0,12%
RUMUNJI	7	0,11%	5	0.08%	5	0,08%
SLOVENCI	6	0,09%	5	0.08%	4	0,06%
NIJEMCI	2	0,03%	4	0,06%	3	0,05%
ŠOKCI	0	0,00%	1	0,02%	0	0,00%

Pjevalo se i plesalo u slavu grožđa i vina

Tradicijska duga 75 ljeta

*Grožđe bal 2006. u Sonti organiziran po 75-ti put tijekom prvog jesenskog vikenda **
*U sklopu manifestacije postavljene dvije izložbe i održan cjelovečernji koncert Zvonka Bogdana **
Prikaz tradicionalne šokačke svadbe, uz mimohod okićenih zaprega ulicama sela, misa zahvalnica
u crkvi sv. Lovre, a centralna priredba pred prepunom velikom dvoranom Doma kulture

Tekst i snimci: Ivan Andrašić

Predsjednik KPZH »Šokadija« Zvonko Tadijan na otvorenju izložbe

Tijekom prvog jesenskog vikenda, u organizaciji OKUD-a »Ivo Lola Ribar«, u Sonti održana je tradicionalna, 75-ta po redu manifestacija Grožđe bal. Ova trodnevna svetkovina u slavu grožđa i vina utemeljena je davne 1928. godine, a usprkos ratovima, poplavama i ekonomskim krizama traje i danas.

Postoje dvije verzije o počecima manifestacije. Po jednoj, u pisanoj formi nastaloj ranih sedamdesetih, učitelj Janko Knežević je izmirio dvije sukobljene skupine Šokaca, jedne iz sjevernog i druge iz južnog dijela Sonte i u to ime organizirao prikaz šokačke svadbe, sa mladencima iz sukobljenih skupina, izmirivši na taj način Šokce zana-vijek. No, niti u dokumentaciji OŠ Ivan Goran Kovačić, niti u crkvenim spisima, nema nikakvih pisanih tragova o učitelju Kneževiću. Po pripovijedanju najstarijih žitelja Sonte, Grožđe bal je utemeljilo muško pjevačko društvo, na čelu s učiteljem Brazuckom, a po uzoru na slične svetkovine kod Mađara i Švaba.

NASTUP MAŽORETKINJA I IZLOŽBE: Tijekom tri prekrasna dana prvog jesenskog vikenda odvijale su se brojne aktivnosti. U petak, 22. rujna, prve su, na platou ispred renovirane knjižnice, nastupile mažoretkinje Sonte, a nakon njihova nastupa otvorena je izložba narodnog ruha i rukotvorina. U jednom dijelu knjižničkog prostora namještena je i starinska šokačka soba. Ovu izložbu priredili su članovi OKUD-a »Ivo Lola Ribar«. U subotu, 23. rujna, KPZH »Šokadija« iz Sonte je u prostorijama OŠ »Ivo Lola Ribar« postavila izložbu likovnih radova. U okviru postavke bilo je tri cjeline. U prvom dijelu su izložene slike nastale na likovnoj koloniji »Sonta 2006«, u drugom radovi članova likovnog odjela »Šokadije«, a u trećem, prodajnom, bile su izložene slike članova likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice. Izložba je privukla puno posjetitelja, a bila je pravo osvježenje u kulturnom životu Sonte.

U crkvi sv. Lovre održano je veliko euharistijsko slavlje

Knez i kneginja:
Damir Zvonar i Dijana Dukić

KONCERT I MIMOHOD: Istog dana, u večernjim satima, u velikoj dvorani Doma kulture održan je cjelovečernji koncert doajena starogradske pjesme i romance *Zvonka Bogdana*. Nazočna publika, koja je ispunila dvoranu do posljednjeg mjesta, ispratila je koncert punim emotivnim nabojem, u jednom dahu, na koncu nagrađivši ovog gospodina estrade burnim ovacijama. Nedjelja, 24. rujna, bila je udarni dan manifestacije. U popodnevnom satima je održan mimohod 25 svečano urešenih zaprega ulicama sela, uz pratnju nekoliko jahača, te pjevanje i plesanje na seoskim križanjima. Vidjeli smo i tradicionalnu šokačku svadbu, uz proglašenje šesnaestogodišnje *Dijane Dakić* za kneginju i devetnaestogodišnjeg *Damira Zvonara* za kneza ovogodišnjeg Grožde bala.

EUHARISTIJSKO SLAVLJE: U crkvi sv. Lovre održano je euharistijsko slavlje, koje je predvodio *msgr. Andrija Anišić*, a misu su slavili i naddekan apatinskog dekanata *vlč. Jakob Pfeifer* i sončanski župnik *vlč. Željko Augustinov*. Svetoj misi je nazočio veliki broj vjernika i zvanica, a stare crkvene napjeve interpretirao je pjevački zbor »Šokadije« pod ravnanjem *Katarine Gal*. Na koncu mise *msgr. Anišić* je blagoslovio simbol ove manifestacije, veliko zvono od grožđa, kneza, kneginju, a poslije i sve nazočne. Sončanski župnik *vlč. Augustinov*, uz zahvalu svima koji su došli u crkvu, pozdravio je zvanice – predstavnika Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici *Ivu Aranjoš*, bivšeg Sončana, a danas gradonačelnika Okučana

Acu Vidakovića sa suradnicima, predsjednika KPZH »Šokadija« *Zvonka Tadijana*, predsjednika Savjeta MZ Sonta *Antuna Zlatara* i predsjednika OKUD-a »Ivo Lola Ribar« *Tomislava Siladija*.

SIMBOL MANIFESTACIJE: U večernjim satima u velikoj dvorani Doma kulture održana je centralna priredba, kojoj su, pokraj gore spomenutih zvanica, nazočili predsjednik općine Apatin dr. *Živorad Smiljanić* i njegovi brojni suradnici, te predstavnici katoličke crkve *msgr. Andrija Anišić* i *vlč. Željko Augustinov*. U programu

su sudjelovali AKUD »Sonja Marinković« iz Novog Sada, GKUD »Dunav« iz Apatina, domaći KPZH »Šokadija« i OKUD »Ivo Lola Ribar«, te dosadašnji članovi KPD »Roma«, koji su od prije nekoliko dana u romskoj sekciji »Lole«. Svi akteri su imali odlične nastupe, što je dobro raspoložena publika znala nagraditi brojnim aplauzima. Po tradiciji, zvono od grožđa je uručeno predstavniku generalnog pokrovitelja manifestacije, predsjedniku apatinske Općine dr. *Smiljaniću*.

Sončanske mažoretkinje

Zbog emitiranja Big Brother-a

Subotica nekoliko dana bez RTL-a na kablovskoj TV

Na subotičkoj kablovskoj televiziji nekoliko dana nije bio emitiran program hrvatske RTL televizije. Kako je pojašnjeno, to je učinjeno po nalogu Radne jedinice KDS-a iz Beograda temeljem zahtjeva Televizije B-92, koja je dobila ekskluzivno pravo TV prijenosa emisije Big Brother na teritoriju Srbije.

B92 je smatrala kako se emitiranjem hrvatskog RTL-a, na kojemu se prikazuje hrvatska varijanta Velikog brata, grubo krše njihova autorska prava i tražila od svih kablovskih operatera da se »skrembluje« tj. učini nedostupnim program hrvatske RTL televizije.

Kako prenose mediji, o ovom problemu

obaviještene su Radio difuzna agencija i Agencija za telekomunikacije od kojih se očekuje mišljenje. U subotičkoj kablovskoj televiziji pronašli su tehničke mogućnosti za emitiranje RTL programa bez emisije Big Brother, tako da je s emitiranjem nastavljeno u ponedjeljak.

N. P.

Inovacije u poduzetništvu

Šansa za organizirane poljoprivrednike

Ppravni, financijski i tržišni aspekti pokretanja i funkcioniranja malih i srednjih poduzeća bili su tema jednodnevnog seminara održanog u Subotici prošle subote. Seminar, koji je samo jedan u seriji seminara posvećenih razvoju poduzetništva, organizirala je Agencija lokalne demokracije i Otvorene perspektive iz Subotice u suradnji s Business Innovation Programom (BIP) iz Norveške.

Gosti iz Norveške prezentirali su Program za razvoj inovacija u sektoru malih i srednjih poduzeća koji je u nekim od susjednih zemalja već rezultirao uspješnim izvoznim programima malih poduzeća u Norvešku, dok su domaći stručnjaci poduzetnicima - početnicima govorili o postupku registracije gospodarskih subjekata, mogućnostima

kreditiranja poduzetničke ideje kao i provjeri svoje poduzetničke ideje na tržištu.

»Cilj ovoga i budućih seminara je osposobljavanje za samozapošljavanje i osnivanje vlastitog biznisa uz mogućnost podrške od partnera iz Business Innovation

Programa iz Norveške« rekla je *Stanka Parać Damjanović*, koordinatorka ovog projekta, te je dodala kako je ovo dio jednog dugoročnog programa koji ima za cilj poticanje poduzetništva kod nas. »Ovaj program nudi šanse i organiziranim poljoprivrednicima budući partner iz Norveške već uspješno ostvaruje programe izvoza poljoprivrednih proizvoda iz nekih zemalja u regiji, kao što je to na primjer izvoz lubenica i jagoda iz Hrvatske u Norvešku o čemu je i na ovom seminaru govorio ravnatelj BIP-a *Joon Ostgard*« kazala je Parać Damjanović te je najavila sljedeći seminar već za listopad na kojem će se predstaviti mogućnosti kreditiranja poduzetničkih programa.

J. D.

Na Paliću održani »Berbanski dani«

Slavlje u čast grožđa i vina

Manifestaciju »Berbanski dani«, koja je u čast grožđa i vina, održana protekloga vikenda na Paliću, prema pojedinim procjenama, posjetilo je više tisuća ljudi iz cijele Srbije.

Titulu »Kraljice vina« - najljepše promoterke ovog pića - ponijela je i ove godine *Jasmina Sekulić*, dok je titula »pudara« - vinogradara ili voćara s najvećim doprinosom proizvodnji grožđa, voća ili vina - pripala *Laszlu Boniju*, inače gradskom vijećniku.

Berbanska parada duž šetališta Lájosa Vermesa, okupila je sve sudionike ove manifestacije, od pudara godine i kraljice berbe, preko kočijaša i čikoša, vinogradara i vinara, do raznih kulturno-umjetničkih društava.

Priredena je i izložba voća, povrća i prerađevina, nakon koje je uslijedio Ceremonijal vitezova vinskog reda »Arena Zabatkiensis«, a posjetitelji tijekom dana, među ostalim, mogli vidjeti i specijalnu izložbu voćnih rakija, degustirati vino, te sudjelovati u Vinskoj fešti.

Manifestacija je završena u subotu navečer, Berbanskim balom koji je održan na Majkinom salašu.

Géza Kucsera o konačnoj verziji Nacionalnog investicijskog plana za Suboticu

Nezadovoljstvo zbog raspodjele

Predsjednik Općine Subotica Géza Kucsera izjavio je kako nije posve zadovoljan odlukom Vlade Srbije po kojoj će subotička općina za različite projekte dobiti tek oko 10,5 milijuna dinara iz Nacionalnog investicijskog plana, te činjenicom da mnogi projekti lokalne samouprave nisu uvaženi. S druge strane, rekao je Kucsera, financijsku potporu dobili su programi za koje Općina nije znala da će biti prijavljeni, a to su: izgradnja objekta za smještaj osuđenih osoba u Okružnom zatvoru, adaptacija Bunjevačke

Mnogi projekti nisu uvaženi:
Géza Kucsera

matice, izgradnja novih farmi, investicije u Studentskom centru, itd.

Géza Kucsera je dodao kako se novac neće upućivati onima koji su konkurirali već izravno izvođačima radova, te da zbog nepotpune dokumentacije neki projekti mogu propasti. Predsjednik Općine je na brifingu u ponedjeljak najavio i donošenje kaznenih mjera protiv vlasnika imanja koji ne uklanjaju ambroziju, čime će se Subotica pridružiti sredinama koje su takve propise već donijele.

Američki kardinal u posjetu Subotici

Pomoć za Augustinianum

Suboticu je posjetio nadbiskup washingtonski kardinal dr *Theodore Edgar McCarrick*, priopćio je na redovitom sastanku s novinarima gradonačelnik *Géza Kucsera*. Gradonačelnik se susreo sa nadbiskupom te je razgovarao s njime o gradnji Bogoslovije Augustinianum te mu je prenio stav lokalne samouprave i značaj Bogoslovije za Suboticu. Nadbiskup je najavio pomoć izgradnji, a u posjetu su ga pratili biskup *Ivan Penzeš* i vlč. *Andrija Kopilović*. Kako je rekao Kucsera, nadbiskup McCarrick je otišao zadovoljan, a očekuje se kako će mnogo doprinjeti gradnji koja bi trebala biti završena za dvije godine.

Theodore Edgar McCarrick rođen je u New Yorku 7. srpnja 1930, a nakon katoličke osnovne škole i srednje škole studirao je u Europi godinu i pol, te se odlučio za svećenički poziv. Magistrirao je povijest '54, a zaredio se '58. nakon čega je stekao svoj drugi magisterij iz sociologije. Bio je predsjednik Katoličkog sveučilišta

u Portoriku, monsinjor je postao za pontifikata pape Pia VI., te 1977. godine biskup New Yorka. Godine '86 i '92 ga je biskupska konferencija SAD izabrala za šefa Odjela za migracije. 1992. godine je također postavljen i za šefa komiteta za pomoć Crkvi u Centralnoj i Istočnoj Europi, zatim '96. predsjedavajući komiteta za međunarodnu politiku, te '01. predsjedavajući komiteta unutarnje politike. Posjetio je mnoge zemlje kao zagovornik ljudskih prava i u povodu humanitarnih potreba među kojima su Kina, Kuba, Iran, Vijetnam, Filipini, Saudijska Arabija, Južna Koreja, Ruanda i Burundi. Mnogo je boravio u istočnoj Europi i centralnoj Americi. Prosinca 2000. godine ga je predsjednik SAD odlikovao nagradom »Eleanor Roosevelt« za rad u sferi ljudskih prava. Nakon mjesec dana, 2. siječnja 2001. postao je nadbiskupom Washingtona što je bio do 16 svibnja 2006. godine. Kardinalom ga je proglasio papa Ivan Pavao II. 2001. godi-

ne. Kardinal McCarrick govori engleski, francuski, njemački, talijanski i španski. Sudjelovao je u radu godišnjeg susreta biskupskih konferencija jugoistočne Europe u Beogradu 2004. godine.

N. P.

Akcija »Europski tjedan mobilnosti«

Zatvoren promet na subotičkim ulicama 21. rujna u okviru akcije »Europski tjedan mobilnosti«, koja je dio Europske inicijative i želje europskih organizatora da se ukaže na probleme globalnog zagrijavanja i onečišćenja okoliša.

Temelji ostaju...

Reagiranje na reagiranje

Nepotrebna polemika

Iz reagiranja predsjednika Mjesnog odbora DSHV-a Sonta upoznat sam s mjerom opomene koju mi je ovo tijelo izreklo. Jedino mi nije poznato gdje se navedena sjednica održala, zbog čega u kavani i koliko je članova MO bilo nazočno. Odistu, moj veliki propust, odgovorno tvrdim nenamjeran, je što nisam naveo da je na prijašnjoj sjednici donijeta odluka da MO DSHV-a zatraži od općinskih vlasti sudjelovanje u lokalnim medijima i zbog toga se stranci javno ispričavam. Iskreno se nadam da će ova odluka, za razliku od mnogih koje su ostale mrtvo slovo na papiru, biti realizirana, te da ću biti u prigodi o

toj temi pisati opširnije.

Iz strukture članka »Odnosi u stranci su vrlo dobri« nejasno mi je je li to službeno priopćenje MO DSHV-a Sonta ili razmišljanja predsjednika, u svakom slučaju žalosno je da su u uporabi jako prizemne kvalifikacije, koje više govore o autoru(ima), nego o onom kome su upućene. Ne bih se spuštao na razinu polemiziranja u tom stilu. Isto tako, nema potrebe za pogrešnim tumačenjem mojih navoda u napisima, niti izvlačenja pojedinih rečenica iz konteksta istih. Smatram da su čitatelji Hrvatske riječi dovoljno zreli, te da im nije potreban tumač(i) napisanog.

O uspjesima ili neuspjesima ne bih sam sudio, samo je potrebno prošetati Sontom i poslušati vox populi, potrebno je zapitati se zbog čega na sjednicama stranke više nema sončanskog župnika, zbog čega izostaje tijesna suradnja stranke sa Šokadijom. Za dobrobit naše nacionalne zajednice u Sonti prijeko je potrebno izbjegavati međusobno javno blačenje i sustavno raditi na uspostavljanju cjelovite i iskrene suradnje između Crkve, politike i kulture. Samo na taj način ćemo ojačati svoje pozicije u puku, kojem je sad i najpotrebnije naše jedinstvo.

Ivan Andrašić

Svake nedjelje u župi Sv. Roka u Subotici

Tečaj vjeronauka za odrasle

Župa Sv. Roka u Subotici organizira tečaj vjeronauka za odrasle osobe koje bi se željele duhovno pripremiti za svečani sveti čin vjenčanja u crkvi, ali i sve one koji nisu kršteni, a željeli bi biti kršteni. Također, ovaj tečaj je namijenjen i onima koji su kršteni ali nisu primili ostale sakramente, kao i onima koji su bili na prvoj pričesti, ali nisu krizmani. Na tečaj se ne treba posebno prijavljivati već jednostavno treba doći u nedjelju u 15.30 sati u prostoru župe. ■

110 godina crkve Sv. Roka

Svečana sveta misa uz tamburaše

Svečana sveta misa, u nedjelju 1. listopada, obilježiti će 110 godina postojanja crkve Sv. Roka u Subotici. Ovaj lijepi jubilej uljepšat će nastup subotičkog tamburaškog orkestra pod umjetničkim rukovođenjem *Stipana Jaramazovića* i ravnanjem *Zorana Mulića*, koji će svirati tijekom same mise, nakon koje slijedi kraći prigodan koncert. ■

Bereško proštenje

U petak 29. rujna, župa sv. Mihovila Arkandela iz Bačkog Brega slavit će proštenje. Svetu misu koja počinje u pola jedanaest predvodit će župnik iz Bačkog Monoštora, vlč. *Goran Vilov*, a sudjelovat će i nekoliko župnika iz susjednih župa. Crkve posvećene sv. Mihovilu su se obično gradile na brdašcima, bregovima i raznim uzvišicama, pa je tako i crkva u Bačkom Bregu podignuta u Čokotu, najvišem dijelu ovog sela. Vjernici su se za ovo proštenje pripremali devetnicom sv. Mihovilu, koju su svake večeri molili s vlč. *Davorom Kovačevićem*.

Z. G.

Imenovan novi urednik redakcije na hrvatskom jeziku Radiotelevizije Vojvodine

Poziv na suradnju

Radiotelevizija Vojvodine imenovala je novog glavnog i odgovornog urednika hrvatske redakcije, diplomiranog politologa *Dragana Jurakića* iz Vrbasa, na prijedlog Hrvatskog nacionalnog vijeća. Tim povodom Jurakić je prošloga petka predstavljen novinarima u uredu HNV-a u Subotici. Tom prigodom predsjednik HNV-a *Josip Z. Pekanović* pozvao je sve hrvatske institucije i udruge da surađuju s urednikom i redakcijom čije je formiranje u tijeku.

Dragan Jurakić je rođen 2. prosinca 1960. godine u Vrbasu, gdje je završio gimnaziju, a na Fakultetu političkih znanosti u Beogradu, smjer međunarodnih odnosa diplomirao je 1983. godine. Tijekom svoje profesionalne karijere radio je kao novinar i urednik u Informativnom centru u Vrbasu. Predsjednik je Mjesne organizacije DSHV-a u Vrbasu.

Prema Jurakićevim riječima formiranje redakcije na hrvatskome jeziku je u tijeku, prije svega pronalaženje honorarnih surad-

Dragan Jurakić

nika, a kako je rekao, ostalo je nejasno pitanje radijskog programa, to jest emisije na hrvatskom jeziku na valovima Radio Novog Sada, čije je emitiranje jednom tjedno također bilo dogovoreno. Novi urednik s radom počinje 1. listopada, a predviđeno je emitiranje TV emisije na hrvatskome jeziku jednom tjedno.

J. D.

Dogovoreno povlačenje tužbe

Sporazum između Radiotelevizije Vojvodine i Hrvatskog nacionalnog vijeća, kojim se regulira osnivanje redakcije na hrvatskome jeziku, predviđa i povlačenje tužbe za zabranu navodnog govora mržnje, koju je tadašnja Radiotelevizija Novi Sad još prije dvije godine podnijela protiv dužnosnika i novinara hrvatske zajednice *Dušice Dulić* i *Zvonimira Perušića*. Taj sudski spor je još u tijeku. Sporazum su potpisali glavna ravnateljica RTV *Dina Kurbatvinski-Vranešević* i predsjednik HNV-a *Josip Z. Pekanović*, te *Dušica Dulić* i *Zvonimir Perušić*.

Sjednica Nadzornog odbora HNV-a

Članovi odbili podnijeti ostavke

Nadzorni odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća neće kolektivno podnijeti ostavku, iako je to na posljednjoj sjednici ovoga tijela, zahtijevao jedan od članova. Naime, budući da na posljednjoj sjednici HNV-a u Petrovaradinu, održanoj 17. lipnja, vijećnici nisu prihvatili izvješće Nadzornog odbora o materijalno-financijskom poslovanju HNV-a za 2005. godinu, jedan od članova Nadzornog odbora zatražio je da, kao moralni čin, svi članovi ovoga tijela podnesu ostavke. Predsjednik i ostali članovi Nadzornog odbora to su odbili.

Sjednici, koja je u uredu HNV-a održana u petak 22. rujna, nazočili su, uz predsjednika Nadzornog odbora *Martina Bačića*, i članovi: *Vesna Prčić*, *Alojzije Firanj* i *Zvonko Sarić*.

H. R.

Pokrajinsko Izvršno vijeće podržalo amandman na izmjene Zakona o radiodifuziji

Vojvodini novac od RTV preplate

Pokrajinsko Izvršno vijeće je na sjednici održanoj prošloga petka predložilo amandman na Nacrt zakona o izmjeni i dopuni Zakona o radiodifuziji, u dijelu koji se odnosi na naplatu RTV preplate s teritorija Vojvodine. Kako se navodi u priopćenju Pokrajinskog tajništva za informacije, pokrajinski tajnik *Milorad Đurić* obrazložio je da se, u cilju racionalizacije, u uvjetima postojanja dvije nezavisne radiodifuzne ustanove – republičke i pokrajinske – predlaže izmjena tehnike naplate RTV preplate. Naime, nakon transformacije Radiotelevizije Srbije u Radiodifuznu ustanovu Srbije i Radiodifuznu ustanovu Vojvodine, stekli su se uvjeti da Radiotelevizija Vojvodine samostalno vodi evidenciju pretplatnika u Vojvodini i ubire dio RTV preplate sa svojega teritorija, koji joj po Zakonu o radiodifuziji pripada. Do sada je novac od preplate naplaćene na teritoriju AP Vojvodine uplaćivan Radiodifuznoj ustanovi Srbije, koja je potom pripadajući dio uplaćivala Radiodifuznoj ustanovi Vojvodine.

Pokrajinska vlada ovim amandmanom predlaže da se ubuduće ovaj novac uplaćuje izravno na račun Radiodifuzne ustanove Vojvodine, a na temelju ugovora koji bi ova kuća zaključila s poduzećem nadležnim za elektrodistribuciju. Visina preplate se pri tome ne bi mijenjala, ona ostaje u iznosu koji je utvrdio Zakon o radiodifuziji. Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radiodifuziji upućen je Skupštini AP Vojvodine, da bi ga, kao ovlašteni predlagatelj, uputila Skupštini Srbije na razmatranje.

H. R.

Poljski model socijalnog poduzetništva

Barka – više od skloništa

Ako netko nema što jesti treba mu dati hranu, ako nema krov nad glavom treba mu pronaći dom A kad je jeo i spavao treba ga pitati što želi od budućnosti, vidjeti kakve ima probleme i pokušati mu pomoći da nađe posao, a ako nema posla treba stvoriti radno mjesto, ako ne zna ništa raditi treba ga naučiti*

Piše: Jasminka Dulić

Škola Barka

Šezdesetak kilometara od Poznana, grada u jugozapadnoj Poljskoj, u okruženju pašnjaka, oranica i po koje farne, nalazi se mjesto Chudobczyce s tek dvjestotinjak stanovnika. Od tog broja tri četvrtine žive u obiteljskim kućama a četrdesetak stanovnika žive i rade u objektima nekadašnje državne zadruge u specifičnoj zajednici – komuni koju je osnovala poljska civilna organizacija Fondacija Barka.

Chudobczyce smo posjetili, ovoga rujna, kada je škotska humanitarna organizacija »Lydia project« organizirala training program za civilne organizacije iz Istočne Europe.

razloga doživjeli životni »brodolom«, od njih se može mnogo toga naučiti.

Simbolički naziv »Barka« u Poznanu i okolici označava mjesto gdje osobe u potrebi, siromašni, bez posla, bez krova nad glavom, ovisnici o alkoholu ili narkoticima mogu pronaći ne samo sklonište već i psihološku potporu, edukaciju pa i radno mjesto. Ovaj model socijalne pomoći, nastao privatnom inicijativom i poznat pod nazivom socijalno poduzetništvo, ne temelji se na pasivnoj distribuciji dobara i usluga za ljude kojima je socijalna pomoć potrebna već na potencijalima ovih ljudi, njihovom osnaživanju i širokim mogućnostima socijalnog poduzetništva. Što to znači? To znači da ova zajednica, kao i još

trideset sličnih u jugozapadnoj Poljskoj u kojima živi 750 osoba koje su se našle u nevoljama koje ne mogu sami razriješiti, omogućava ne samo mjesto gdje će živjeti već i raditi, tako da sami sebi uspiju osigurati sredstva za život. Principi na kojima su osnovane ove komune su normalno organiziran obiteljski život u grupama od 25 do 30 osoba, uzajamna pomoć i solidarnost, samoizdržavanje kroz vlastiti rad u socijalnim kooperativama, uzdržavanje od korištenja alkohola i narkotika a mjesto za život se nalazi u starim i ruiniranim kućama koje obnavljaju i adaptiraju za život i rad uz pomoć donacija i vlastitim radom.

PRIČA O BARCI: Kako je nastala ova komuna, kako je nastala Barka? U komuni

Osnivači Barke:
Barbara i Tomasz Sadowski

BARKIN MODEL: Izbor Fondacije Barka kao domaćina ovog seminara i susreta predstavnica civilnih organizacija koje već duže vrijeme surađuju u okviru Lydia projecta nije bio slučajna. Barka je razvila uspješan model pomaganja onima koji su u novim uvjetima života u Poljskoj ostali na ulici, koji ne mogu naći svoje mjesto na tržištu rada ili su zbog raznih

29. rujna 2006.

Chudobczyce smo od ljudi koji žive i rade u njoj čuli i priču o nastanku Barke.

Barka je rođena iz iskustva bračnog para psihologa *Barbare* i *Tomazsa Sadowskog*. Osamdesetih godina oni su radili u psihološkim klinikama u zatvoru i rehabilitacijskim institucijama. Kada je počela tranzicija u Poljskoj uvidjeli su mogućnosti promjene u radu s ljudima. Prvo su počeli osnivati klubove za psihološku pomoć, ali su vrlo brzo shvatili kako je tim ljudima potrebna i druga vrsta pomoći. Pronašli su ruiniranu kuću u mjestu Vladislavovu gdje su željeli napraviti kuću za sastanke vikendom, za oporavak, no to nije bilo dovoljno. Uvidjeli su da su ljudi željeli i živjeti skupa – u nekoj vrsti komune. Godine 1989-te kada su se u Poljskoj održali prvi slobodni izbori poslije II. svjetskoga rata, ocijenili su da je to moment i za promjenu sustava socijalne pomoći. Izazov su prihvatili. Ostavili su svoj dom i odlučili živjeti s tim ljudima, skupa sa svoje tri kćerke. Živjeti s tim ljudima značilo je dijeliti sve. Skupa su živjeli ljudi koji su se našli u teškoj situaciji i oni koji su mogli pomoći. To je bio početak prve komune iz koje je zatim izrastao čitav sustav Barke.

AKTIVNA POMOĆ: Zatim su Sadowskijevi razgovarali i s vlastima i socijalnim ustanovama kako bi se utjecalo na to da se promijeni socijalna politika. Predstavnici vlasti su rekli da je siromaštvo tih ljudi njihov problem jer piju ili jer ne žele raditi. Ali u Poljskoj je u to vrijeme oko dvadeset posto nezaposlenih i dvjesto tisuća ljudi bez krova nad glavom. Pomoć pak koju daju državne ustanove socijalne pomoći svodi se na jedan intervju s osobom kojoj je potrebna pomoć, puno ispisanog papira i malo novca. Barbara i Tomasz Sadowski su uvidjeli da ljudima treba aktivnije pomagati, a to znači da: ako netko nema što jesti treba mu dati hranu, ako netko nema krov nad glavom treba mu pronaći dom. A kad je jeo i spavao treba ga pitati što želi od budućnosti, vidjeti kakve

ima probleme i pokušati mu pomoći da nađe posao, ako nema posla treba stvoriti radno mjesto, ako ne zna ništa raditi treba ga naučiti. Jer, pomoć čovjeku, od koje se polazi u Barki je jedan proces a ne jednokratna pomoć u hrani, odjeći, novcu. Prije

rena. Protiv logike. I kasnije se ispostavilo da je ta škola pokrenula promjenu politike socijalne pomoći u Poljskoj. Naime, Barkinu školu je posjetio ministar rada i nakon toga inicirao promjenu zakona, zatim je širom Poljske po modelu Barke

Polaznici »Barka« škole u Poznanu

petnaest godina u Poljskoj, ispričali su nam u Barki, nitko nije vjerovao da tako nešto može postojati na ovakav način. Međutim, već početkom devedesetih godina stvoreno je desetak zajednica, na principu samopomoći i solidarnosti i kojima upravljaju sami ljudi koji tamo žive.

PITANJA I ODGOVORI IZ BARKE: Sustav Barka zahtijevao je tada novi korak i 1996. godine je osnovana Barka škola za edukaciju i socijalnu integraciju. Pitanje koje su tada, nepovjerljivi postavili je bilo: zašto je nezaposlenima i socijalnim slučajevima potrebna škola? Škola je ipak stvo-

stvoreno pedeset centara edukacije i socijalne integracije.

Pitanje je zatim bilo: zašto da netko uči zanimanje ako općenito nema posla i kako će naći posao? Ali u Barki su znali da je sustav slobodnog tržišta težak za ljude koji su slabi. Nova ideja je bila napraviti program za takve osobe i kreirati radna mjesta. Tako su na primjer, radna mjesta u komuni Chudopczyce napravljena tako što je propala državna farma ponovno stavljena na noge i postala je jedna od najboljih u gajenju koza. Ljudi koji dolaze u Barku tražeći pomoć, nakon oporavka i edukacije, često i sami postaju davatelji pomoći, organizatori programa ili pak osnivaju socijalne kooperative.

Ali, da bi promjena bila permanentna potrebni su i novi zakoni. Iskustvo ljudi iz Barke, njihov pozitivni i uspješan model, utjecao je i na to da se u Poljskoj donese zakon o socijalnim kooperativima. Barka je od 1989. do danas izrasla u veliki sustav povezanih udruga, fondacija, asocijacija, komuna i socijalnih kooperativa. Sve organizacije i zajednice funkcioniraju po principima autonomije i samoodrživosti i dalje razvijaju programe pomoći onima koja je ta pomoć potrebna.

»Skoro je nevjerovatno da je iz jedne kuće u Vladislavovu potekla promjena socijalne politike u Poljskoj, što međutim pokazuje da u »čudima« nije važan sustav nego ljudi« rekli, su nam u Barki. ■

Zajednica u Vladislavovu priredila je zabavu za gošće

Iz kuta mladih: Mario Varga

Interesira me povijest

Ambicije su mi da ostanem dosljedan sebi, razmotrim svaki savjet i iskoristim svaku šansu koja mi se ukaže

Razgovor vodila: Olga Perušić

Mario Varga, student turizma, ponosan je na svoje rodno mjesto, a živi u Srijemskim Karlovcima, gradu na obroncima Fruške Gore uz obalu Dunava. Ovaj grad je izrastao skupa s vinovom lozom na mjestu jedne od mnogobrojnih predstraža Rimskog carstva i star je sedamnaest stoljeća. Naime, u Srijemskim Karlovcima je 26. siječnja 1699. godine potpisan Karlovački mir, koji mijenja mapu Europe i prvi put u povijesti diplomacije koristi se okrugli stol kao simbol ravnopravnosti među pregovaračima. Tu se danas nalazi čuvena kapela Gospe od Mira.

Priče iz davnina mogu se čuti na svakom koraku o ovom »gradu muzeju« Rijeka, vinogradi, voćnjaci, polja žita, vino, rakija i ljubazni ljudi koji se, kao u dobra stara vremena svi poznaju i javljaju na ulici, te divani na tržnici i u centru grada daju osobitu čar. Srijemski Karlovci broje deset tisuća žitelja, imaju pet crkava čija se zvonnjava međusobno nadopunjava. Upravo u spoju slika, mirisa i zvuka, kojim se dočarava ovaj grad, živi i radi Mario dočekujući znatiželjne turiste.

OBRAZOVANJE: Mario je završio srednju tehničku školu u Novom Sadu, na odsjeku tiskarstva. Svoje daljnje obrazova-

nje usmjerio je prema turizmu, pa je sada apsolvant na Fakultetu za uslužni biznis, »Fabus«, na odsjeku za turizam. Mario veoma pamti svoju osnovnu školu, jer kako kaže, bilo je to lijepo iskustvo. Sada, kada pogleda unazad, sebe se sjeća kao malo šutljivo i povučeno dijete, koje nikada nije bilo u prvom planu. Srednja škola je bila već sasvim druga priča.

»U tom razdoblju mladi uvijek traže slične sebi, te sam i ja pronašao doista dobre prijatelje s kojima se i, sada, poslije deset godina veoma dobro slažem. Poglavitito sam bio dobar s profesorima, a kako i ne bih kada sam sjedio u drugoj klupi s lijeve strane. Sjećam se jednog komentara frenda iz razreda koji me je pitao, što si tako tih i miran? Ne praviš nikakve smicalice profesorima ili društvu iz škole, nisi galamdžija i slično. Kako misliš da će te se netko sjećati ako ništa nisi napravio da se o tebi priča? Pa eto, vrijeme je prošlo, srećem i profesore i društvo iz škole i svi me se sjete, naravno. Zanimljivo je, da kada vide dotičnog galamdžiju pređu na drugu stranu ulice. Ne treba se odreći svoje osobnosti samo da bi se dopali drugima, treba biti svoj, a oni koji to žele znat će isto cijeniti«, zaključak je našega sugovornika Marija Varge.

On sada radi kao turistički vodič, unatrag nekoliko godina, iako prije nije želio raditi s ljudima. Danas mu, u danima kada nema posla, prosto nedostaje gužva, znatiželjni pogledi djece, komične situacije koje se poslije prepričavaju kolegama.

VJERA: »Crkva i vjera, moram priznati, nisu mi oduvijek bili bliski. Kao mali redovito sam išao na vjeronauk i nedjeljne sv. mise, bio sam ministrant i tako sve do krizmanja, kada je to prestalo. Odlazio sam na velike blagdane u crkvu i to samo zato što svi idu. Međutim, sve se promijenilo poslije mog prvog putovanja u Taize i kada mlad čovjek shvati tko je i gdje pripada. U tome može pronaći sebe i stvari se mogu promijeniti iz korijena. Vremenom, postao sam koordinator za mlade u Srijemu i u svojoj župi postao član Pastoralnog vijeća. Sve je to dolazilo samo od sebe, »korak po korak«, pojašnjava Mario Varga. Naš je sugovornik danas veoma aktivan pri Crkvi i član je Biskupske konferencije i komisije za mlade, koja je stvorena s ciljem da napravi konkretan strateški plan rada s mladima u Crkvi i njihovo djelovanje. Komisija je bila sastavljena od jednog mladog vjernika laika i jednog svećenika iz svake regije u SiCG, a kasnije proširena na teritorij Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda i to na

prostoru: Bačke biskupije, Banatske biskupije, Srijemskoga vikarijata, Beogradske nadbiskupije, Grko-katoličkog egzarchata, Barske nadbiskupije, Katorske biskupije, te Kosova i Makedonije. Na susretima predstavnika iz svih biskupija, članovi prvo daju svoja iskustva djelovanja u njihovim okolinama i poslije analiza dolazi se do zaključka o razmišljanjima mladih katolika na ovim prostorima. Na temelju zaključaka, stvara se strategija, u kom smjeru trebaju ići dešavanja za mlade, kako bi ih zadržali i privukli nove s temama koje ih interesiraju. Od osnutka komisije, prisjeća se Mario, pređen je dugačak put, koji je zahtijevao od članova odricanje od slobodnog vremena koje je posvećeno Crkvi, dok s druge strane to razdoblje će pamtiti kao dragu uspomenu.

HODOČAŠĆE: Kada je Mario napunio sedamnaest godina, tog ljeta prvi put je krenuo u Francusku na hodočašće, iako nije imao nikakvu predstavu, gdje ide, što treba tamo raditi, kao ni druge detalje cijelog hodočašća. Za njega je to hodočašće bilo jedno nevjerojatno pozitivno iskustvo koje je promijenilo dotadašnji pogled na svijet oko njega.

»Na preokretu u mom životu bit će uvijek zahvalan Taizeu. Nakon nekoliko godina odlazanja na susrete, brat *Richard* ponudio mi je da preuzmem vođenje skupina na buduće susrete. Nije bilo lako odlučiti se na takav korak. Iako sam godinama prije toga imao iskustva kao pomoćnik u vođenju skupina, nisam mogao ni sanjati kolika je to odgovornost prema svim članovima u skupini, osobito prema maloljetnicima. Često su mi zabrinuti roditelji govorili: »Čuvaj mi dijete da se ne izgubi«. Kako to većinom biva ni nas nisu zaobišli problemi i poteškoće. No, olakšavajuća okolnost je to što se zbog specifičnosti samog putovanja, ljudi ponašaju drugačije i svi postanu kao jedna velika obitelj. Jako mi je drago vidjeti složnu skupinu i tu se stvaraju vječna prijateljstva, a nekada to preraste i u brak. Nakon toga, kada sagledam sve poteškoće i prepreke na koje smo nailazili poput besparice, viza, organizacijskih problema, poslovnih i privatnih obveza, sve to ostaje iza nas, a samo se lijepo pamti«, dojmovi su Maria Varge. On se osobito sjeća svog prvog vođenja skupine, u ljeto 2004. godine, kada su imali problematičan put do Taizea i za njega je bilo to jako stresno izdržati. Sumnjao je u sebe i mislio je kako je preuzeo prevelik teret obveze. Nekoliko dana po povratku, jedna gospođa pitala ga je kako je bilo i hoće li voditi skupinu i sljedeće godine ponovno. Njegov odgovor je bio: »Ni slučajno, ne mogu ja to podnijeti.« Žena je na to odgovorila: »Kako je voditi skupinu slično porođaju, i on je težak, mukotrpan i bolan, ali kada žena vidi novorođenče, tako malo i milo, zaboravi na sve i poželi to ponoviti zarad većeg cilja.« Tako je bilo i s Mariovom ulogom vođe puta. Kada je vidio kako je u krilo Crkve vratio neke mlade ljude ili kako se, u nekim od njih, duhovni život probudio, osjetio je blizinu Boga, i bio je prezadovoljan.

SLOBODNO VRIJEME: Za Mariju je sport velika misterija, jer više zna o Keopsovoj piramidi nego o Premijer ligi ili nekom sportskom događaju. Iznimka je samo po pitanju Olimpijskih igara, gdje volim pogledati par disciplina te i o tome malo porazgovarati. Nekada davno rekao je kako ga politika ne zanima, ali na predavanjima Ustava i prava građana u srednjoj školi, na opasku profesorice, kako onaj tko ne sudjeluje u političkom životu odriče se prava na doprinos mijenjanju društvene situacije, promijenio je mišljenje i iako ne sudjeluje u odlučivanju, ipak obraća pažnju na politička zbivanja. Trudi se zadovoljiti svoje želje glede putovanja, pa ako ne putuje duže od mjesec dana, nema spokoja, nervozan je i nedostaje mu i »otpuštanje ventila i punjenje baterija«. Na televiziji često pogleda dokumentarne filmove na temu povijesti, psihologije, znanstvene fantastike i putovanja, dok za svoj društveni život, priznaje kako nema dovoljno vremena. Zbog prirode posla i nije tako bogat vremenom, kao što bih to on želio biti. Voli glazbene festivale,

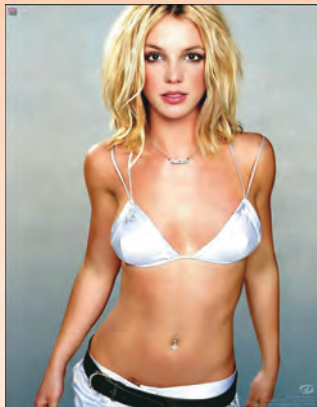
pristalica je EXIT-a od samog početka i ne propušta, niti jednu dobru manifestaciju. Svoj mir ipak nalazi u svojoj sobi ili u prirodi, pa tako često ode na obližnje Stražilovo gdje ima vinograd s vikendicom koja ima pogled na dio grada i Dunav.

U tom miru, osim knjiga vezanih za posao kao što je verbalna, neverbalna komunikacija i govor tijela, pročita i druge knjige obično o povijesti, poput nedavno pročitane »Quo Vadis« pisca *Henrika Sjenkjeviča*. Netko tko ga ne poznaje pomislio bi kako je povjesničar, jer uživa tragati po starim spisima koje drugi ljudi ne bi ni pogledali.

PLANOVI: Mariovi planovi za budućnost, naravno, postoje jer on ne želi poput drugih ljudi prepustiti stvari da se same od sebe razvijaju. Planira u skorije vrijeme diplomirati turizam, a u među vremenima i nastaviti s poslom kojim se bavi, a za dalje postoji nekoliko putova i ne zna koji će izabrati. Ambicije kojih će se sigurno držati je da ostane dosljedan sebi, razmotri svaki savjet i iskoristiti svaku šansu koja mu se ukaže. ■

ODLUČNA BRITNEY

Britney Spears, 24-godišnja pjevačica koja je prošli tjedan rodila svog drugog sina Suttona Pierca, već ima ozbiljne planove kako bi vratila svoju nekadašnju savršenu figuru. »Ona se želi plesom vratiti u formu, te planira unajmiti studio. To je mnogo zabavnije od teretane«, rekla je njena prijateljica. Britney je uvijek bila vatrena plesačica i poznata je po zahtjevnim plesnim koreografijama koje su bile prisutne u njenim video spotovima, ali i live turnejama. Britney je slijedila laganu dijetu u zadnjih nekoliko mjeseci trudnoće.

U ranijim mjesecima trudnoće pjevačica se opustila te je konzumirala lošu hranu poput čipsa, pržene piletine, čak i dječje kekse od mlađeg sina Seana Prestona. No, Britney je obuzdala svoju želju za silnim kalorijama i bila je vrlo odlučna u tome da se ne želi udebljati koliko i u prvoj trudnoći. U prvoj trudnoći Britney je žudila za golemim količinama loše hrane te je prikupila 20-ak kilograma, koje kasnije nije uspjela sve istopiti. Ovog puta vjerojatno će biti upornija i uspjeti 'otplesati' višak kilograma.

GORBY SLAVI ROĐENDAN U PRIMOŠTENU

Nekoliko vodećih aktera svjetske politike s početka 90-ih godina sudjelovat će na proslavi rođendana bivšeg sovjetskog predsjednika Mihaila Gorbačova u Primoštenu, koja će biti prilika i za promociju Hrvatske u svjetskim medijima,

objavili su organizatori skupa koji će se održati od 29. rujna do 1. listopada. Na proslavu 75. rođendana posljednjeg predsjednika Sovjetskog Saveza dolazak su potvrdili hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, nekoliko hrvatskih ministara, izraelski ministar obrane Simon Peres, bivši poljski predsjednik Lech Walesa, nekadašnji američki državni tajnik James Baker, bivši francuski ministar vanjskih poslova Roland Dumas, predsjednik uprave CNN-a Ted Turner i drugi visoki dužnosnici. Dolazak su zbog bolesti otkazali bivša britanska premijerka Margaret Thatcher, njemački kancelar Helmut Kohl, nekadašnji šef vatikanske diplomacije Angelo Sodano, dok se bivši američki predsjednik George Bush stariji ispričao obvezama u kampanji svojega sina, aktualnog predsjednika Georgea Busha mlađeg.

TEČE PIVO
OKTOBERFESTA

Tradicionalnim zabijanjem slavine u prvu bačvu piva, minhenski gradonačelnik Christian Ude otvorio je 173. Oktoberfest, najveće narodno slavlje na svijetu. Tijekom 18 dana ljubitelji piva moći će se, uz obavezne

kobasice i bunceke, počastiti pivom po cijeni od 6,95 do 7,50 eura za litru. Ovogodišnji Oktoberfest potrajat će dva dana dulje od uobičajnih šesnaest dana jer su organizatori kraj slavlja htjeli povezati s 3. listopada, Danom njemačkog ujedinjenja. Organizatori ove godine očekuju šest milijuna posjetitelja koji bi, kako se očekuje, trebali pojesti oko pola milijuna pečenih pilića, 90 volova a sve to bi trebali zaliti s šest milijuna litara piva. Za gastronomsku ponudu na »najvećem slavlju na svijetu« brine se više od 10.000 konobara i kuhara a za zabavu 650 raznih zabavnih atrakcija među kojima je i navodno najveći vrtuljak na svijetu.

ANTONIJIN VIŠESTRANI
PROBOJ

Iako je većini ipak najpoznatija kao Tina iz RTL-ove sapunice »Zabranjena ljubav«, Antonija Šola mnogo je više od mlade djevojke koja se pokušava probiti u svijetu glume. Ona iza sebe ima tekstove pjesama, za brojne poznate glazbenike poput Tonyja Cetinskog, Toše Proeskov i Ivana Mikulića, a njezin najnoviji projekt je dječja emisija.

IVANA KOVAČ, NOVA HULJIĆEVA ZVIJEZDA

Nova pjevačica splitske grupe Magazin je Ivana Kovač, 28-godišnja kćerka legende hrvatske zabavne glazbe Miše Kovača. Šesta u nizu – i prva tamnokosa. Naime, u grupi koja je nastala 1979. pod imenom Dalmatinski magazin, a potom od 1982. godine samo kao Magazin, do sada se izmijenilo pet pjevačica. Prva je bila brineta, Slovenka Majda Šoletić, a sve ostale plavokose Splićanke: Marija Marinković, Ljiljana Nikoloska, Danijela Martinović i Jelena Rozga. Jedino su Danijela i Jelena i nakon odlaska iz grupe ostale u show businessu pokrenuvši solo karijere. Majda Šoletić bivša je slovenska misica, koja se udala za Željka Šoletića, tada vrlo popularnog pjevača splitske grupe Delfini, Marija Marinković supruga je Zorana Marinkovića, bivšeg bubnjara Magazin, i radi kao profesorica glazbene kulture, a Ljiljana Nikoloska udana je te živi i radi u Americi. Životni put Ivane Kovač ispunjen je nizom tragedija: kao 14-godišnjakinja izgubila je dvije godine starijeg brata Edija i tada je tugu liječila sedativima. U srednjoj medicinskoj školi, u kojoj je pohađala kozmetički smjer, počela se drogirati tabletama ecstasyja, a kad je maturirala, raspala joj se obitelj: tata Mišo ostao je živjeti u Zagrebu, a mama Anita odselila se u Tribunj. Izgubljena i bez jasnog cilja u životu, Ivana se zaljubila u ovisnika o heroinu te s vremenom i sama postala ovisnica. Boravak kod majke u Tribunju pomogao joj je da se privremeno okani droge, no dočekao ju je novi šok: njezin se otac pokušao ubiti. Kad mu se stanje popravilo, Ivana je opet počela po starom. Nakon niza neuspješnih pokušaja odvikavanja: od kućnog pritvora do odlaska na grupne terapije u Vinogradskoj bolnici, Ivana je na očev ultimatum završila na liječenju u komuni na Čiovu.

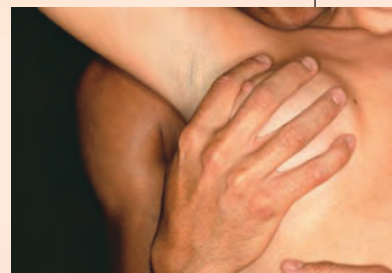
JOŠ SAMO DIPLOMA DO AKADEMSKE TITULE

»**O**vo je najluđe i najliberalnije sveučilište na svijetu. Šezdesetih godina tu je bilo glavno uporište hipi-pokreta, a odavde su krenuli i prvi prosvjedi protiv rata u Vijetnamu. I danas je Berkeley u mnogočemu korak ispred drugih sveučilišta – studentima je dopušteno držati kućne ljubimce, pa neki moji prijatelji imaju čak zmije u sobama, a postoji i poseban studentski dom za homoseksualce. No, kad je obrazovanje u pitanju, nema izbjegavanja nastave i vrdanja. Studij

sam oduljio za jednu godinu, pauzirajući poslije Olimpijskih igara u Ateni šest mjeseci, koje sam proveo s obitelji u Splitu. U Berkeleyu mi od svega najviše nedostaje obitelj«, priznaje najbolji hrvatski plivač Duje Draganja, kojemu do kraja visokoškolskog obrazovanje nedostaje još samo diploma, koju namjerava dobiti do kraja godine.

PREVIŠE ZA DESET MILOVANJA

Finski sud je zaključio da je 25.500 eura previše novca za milovanje grudi koliko je jedna djevojka naplatila tu »uslugu« 74-godišnjem djedici. Sud je izrekao jednogodišnju kaznu zatvora djevojci i mladiću, starim dvadesetak godina, jer su starijem čovjeku, koji boluje od demencije, naplatili 25.500 eura za milovanje djevojčinih grudi u 10 navrata. Sudac Hasse Hakki rekao je da je na temelju općenitog životnog iskustva jasno da je 25.500 eura nesrazmjerna cijena za tu vrstu usluge i rekao je da sud neće raspravljati o tome kolika bi naplata bila dekvatna. Umirovljenik je tužio navedeni par, koji je osuđen za pretjerano naplaćivanje, iako je rekao sudu da je u tom trenutku bez razmišljanja platio tu cijenu.

DJEVOJČICA IZ DIKIKE

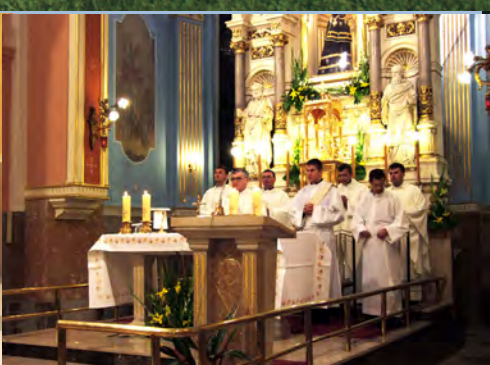
Ostaci kostura za koji znanstvenici pretpostavljaju da je pripadao ženskom djetetu, star čak 3,3 milijuna godina pronađeni su u etiopskoj regiji Dikika. Kost žena »australopithecusa afarensisa« paleontolozi uspiju pronaći iznimno rijetko, a ostaci dječjeg skeleta iz Dikike pripadaju istoj vrsti kojoj pripadaju ostaci kostura odrasle osobe pronađene 1974. kojemu su nadjenuli nadimak »Lucy«, do sada najstariji ljudski predak poznat znanstvenicima.

Stručni časopis Nature, u kojemu su objavljeni podaci, prenosi kako je otkriće i očuvanost kostura oduševio paleontologe. Vjeruje se da je pronalazak odlično oču-

vanog gotovo cijelog dječjeg kostura izvanredna mogućnost za detaljnija istraživanja o davno izumrlim ljudskim precima. Kostur je pronađen još 2000. u jednome bloku pješčenjaka. Paleontolozima je bilo potrebno čak pet godina iznimno napornog posla da na svjetlo dana izvuku cijeli skelet djevojčice čija je lubanja očuvana gotovo savršeno. Rani čovjekov predak imao je sitne zube i malen mozak no stajao je uspravno i hodao na dvije noge. Znanstvenici smatraju da je djevojčica iz Dikike bila u stanju i vrlo spretno penjati se po krošnjama stabala.

Hodočašće Hrvata iz Bačke u Mariju Bistricu

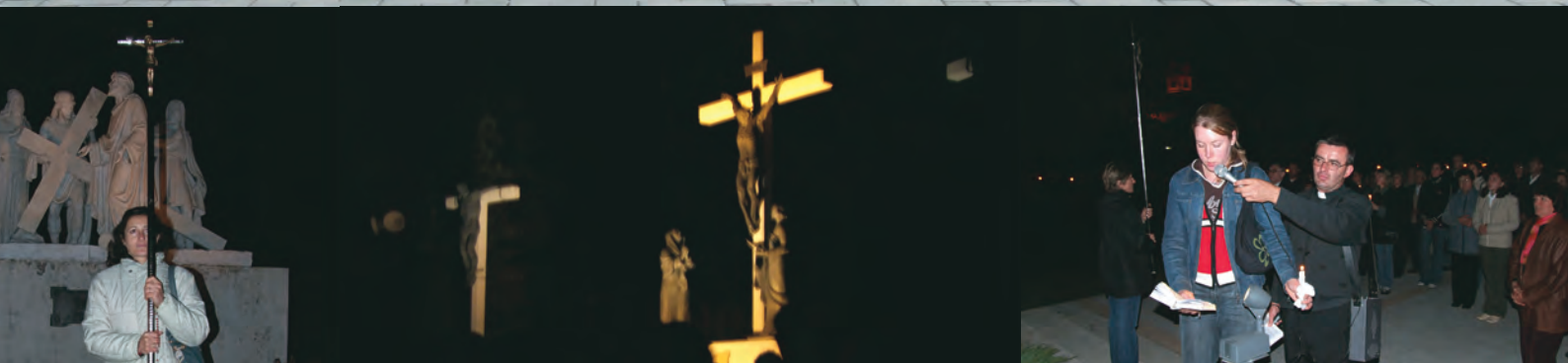

Bili Aljmaš

Križni put

Ludbreg

Lea Vidaković, studentica grafičkog odsjeka Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu

Performans kao tihi bunt

Za mene je performans forma kojom publici trenutno mogu najbolje prenijeti poruke ili osjećaje. Bio on kratak ili dug, obrati li se samo nekolicini ili čitavom svijetu, suština je u trenutku u kom je publika suočena sa samim činom, sa stvaraoцем. To je najizravnija i najintimnija veza.

A budući da performativna umjetnost nerijetko podrazumijeva pobunu, u mom slučaju je to tihi bunt
Razgovor vodio: Davor Bašić Palković

► **Ukratko, kojim ste se temama bavili u dosadašnjem radu, te što Vas trenutno na tom planu okupira?**

Teško mi je to odrediti, vrijeme i mjesto, događaji oko mene diktiraju teme. U mojim je radovima dominantan ženski senzibilitet koji nastojim istaknuti, a glede motiva, u pojedinim radovima sa šlingom inspirirali su me primjerice motivi secesije. Česti su i motivi životinja, radila sam serije radova s temom lisica, srna i riba, a s porukama koje su krajnje emotivne. Inače, sve moje radove promatram kao jedinstveni proces koji govori o jedinki, njezinom odnosu s drugima, samoći, potištenosti, žurenju, čekanju, nemoći, neizgovorenim. O svjedočanstvu, o nepotrebnom heroizmu, i o onom tragu nježnosti, drhtavom prisustvu u najprolaznijim stvarima na svijetu. Sa svim mojim radovima će se zasigurno još nešto »dešavati«, ako ne konkretno s njima, onda s njihovim motivima, tehnikama i temama.

► **Prošle godine ste na zanimljivoj lokaciji - ženskom i muškom štrandu na Paliću - priredili izložbu pod nazivom »Kupači«. Kažite nam nešto više o njoj?**

Izložbu su činile fotografije kupača na Paliću, djevojčica i dječaka. Fotografije sam u prirodnoj veličini digitalno tiskala u maniru novinske kopije. Radova je bilo ukupno šesnaest (8 + 8) što je ujedno asociiralo na 160-tu kupališnu sezonu na Paliću, koja je obilježena prošle godine.

Inače, tu izložbu planiram nastaviti, time što ću iste radove ponovno izložiti ali pod nazivom »Spavači«. Izložba je planirana tako da radovi »prezime« na otvorenom, za što ću ih »nagraditi« ordenjem - naime, u tehnici veza uradit ću im ruže na mjestu srca. To su neki motivi secesije koje ja podsvjesno nosim u sebi s obzirom da živim

na ovim prostorima na kojima je ovaj stil bio izražen i u primijenjenoj umjetnosti. Nakon toga, s tim radovima, odnosno sa onim što od njih ostane, planiram konkurirati za izložbu u nekoj galeriji.

► **U posljednje vrijeme imali ste prilike u okviru skupnih izložbi javno prikazati svoj rad i u Hrvatskoj...**

Prošle godine u okviru Velesajma kulture, u zagrebačkoj galeriji ITD predstavila sam rad »Crno na crnom«. Rad se sastojao u tome što sam crnim koncem cijeli dan šivala ruže na crnoj kesi za smeće. U mojim radovima nema jakih kontrasta, sve je i tu i nije, sve je nježno i krhko... Sam rad imao je i performativni karakter; željela sam ukazati na sam način izrade, kao i na utrošeno vrijeme.

Pokraj toga, prošle sam godine sudjelovala i na skupnoj izložbi radova studenata ALU »Pasionska baština« u Galeriji »Kristofor Stanković« u Zagrebu, te na prodajnoj izložbi studenata grafičkog odsjeka ALU u Galeriji »Galženica« u Velikoj Gorici.

► **Planirate li u skorije vrijeme neku samostalnu izložbu u Hrvatskoj?**

U svibnju iduće godine, u galeriji »Vladimir Nazor« koja afirmira mlade umjetnike koji se bave novim medijima, trebam imati prvu zagrebačku samostalnu izložbu koja će obuhvaćati performans. Za sada ne bih puno otkrivala, ali mogu reći kako će performans biti inspiriran *Andersenovom* bajkom »Labuđa sestra«.

► **Kada ćete se s nekim novim radovima predstaviti subotičkoj publici?**

Nadam se na zimu, sa »Spavačima«.

► **Kakav je Vaš odnos prema suvremenim tehnologijama u umjetnosti, budući da je digitalizacija pridonijela većoj dostupnosti alatki (računala, digitalni foto-**

Upotrazi za akademskih znanjem iz oblasti svoje buduće »struke«, Lea Vidaković, studentica četvrte godine grafičkog odsjeka na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu (u klasi prof. Nevenke Arbanas), početkom listopada polazi u Brno u Češkoj, gdje će u okviru razmjene studenata, a kao dobitnica CEEPUS-ove stipendije (Srednjoeuropski program razmjene za sveučilišne studije), pohađati jedan semestar na Fakultetu lijepih umjetnosti, na smjeru za performans u klasi *Tomáša Rullera*.

»Novi mediji su oblast koja me najviše zanima, posebice performans. Smjer animacije i novih medija postoji i na zagrebačkoj ALU, ali je na akademiji u Brnu to podijeljeno na segmente, među kojima je i performans, koji se izučava tijekom petogodišnjeg studija. Inače, performans je za mene novo i ugodno otkriće, koje primjenjujem, ali i o kom tek trebam učiti. Također, još jedan od razloga što sam odabrala Brno, je to što je za mene Istočna Europa jako fascinantna, posebice me privlače Češka i Slovačka«, objašnjava naša sugovornica na početku razgovora.

Iz serije radova o ribicama

aparati i kamere) kojima se umjetnička djela ostvaruju? Mogu li se one, prema Vašem mišljenju, izbjeći u suvremenom umjetničkom izričaju?

Suvremena tehnologija je mač s dvije oštrice. Računala me posebno ne zanimaju, samo onoliko koliko je neophodno. Više preferiram raditi prirodno rukama, dokle je god to moguće, ali svakako da su fotoaparati i kamere neophodne za dokumentaciju, osobito u domeni performansa, s obzirom da od tih »nevidljivih« radova na kraju ostaje samo to – dokument.

► Je li stoga izbor performansa kao »žive« i, nerijetko, angažirane umjetnosti, neka vrsta Vaše pobune protiv toga? Za mene je performans forma kojom trenutno publici mogu najbolje prenijeti poruke ili osjećaje. Bio on kratak ili dug, obrati li se samo nekojici ili čitavom svijetu, suština je u trenutku u kom je publika suočena sa samim činom, sa stvaraoce. To je najizravnija i najintimnija veza. A budući da performativna umjetnost nerijetko podrazumijeva pobunu, u mom slučaju je to tihi bunt.

► Slažete li se s pojedinim mišljenjima da je suvremena umjetnost previše hermetična; da ne uspijeva ostvariti komunikaciju sa širim auditorijem?

Takva vrsta problema postoji, što se nastoji nadvladati interakcijom, odnosno time što pojedini umjetnici žele da i publika sudjeluje u njihovom radu. Nekome to uspijeva, a nekome ne. Pretpostavljam da većina publike ovakvu umjetnost ne osjeća, jer je dovoljno i ne poznaje. Za mnoge, umjetnost je još uvijek samo slika.

► Koliko se, prema Vašem mišljenju, u Hrvatskoj podržavaju mladi likovni umjetnici? Postoji li sustavna državna potpora kako bi im se putem natječaja pomoglo oko prostora za izlaganje i povezivanja s kulturnim institucijama, a samim time i oko financiranja projekata?

Mislim da ova scena ima solidnu potporu. Nedavno sam sudjelovala na radionici pod nazivom Inter(aktiv), na kojoj je nama, mladim umjetnicima s Akademije, pruženo raditi skupa s velikim imenima hrvatske suvremene umjetnosti. Ja sam imala čast raditi u skupini s likovnim umjetnikom i performerom Zlatkom Kopljarem, koji je veliko ime u svijetu. Ova radionica je okončana izložbom u zagrebačkom Studentskom centru na kojoj smo predstavili naše skupne uratke.

► Koliko Vam je, u smislu potpore, značila i dosad jedina Vaša nagrada - pohvala dekana za rad u 2004./05. godini?

Iznenadila me je. Ali ništa se zapravo nije promijenilo.

► Sudjelovali ste na četiri saziva likovne kolonije »Bunarić« u Subotici. Kakvo je Vaše mišljenje o ovoj koloniji?

Zanimljiv je spoj naivnih i akademskih slikara koji na ovim kolonijama sudjeluju, kao i različitih generacija, ali meni osobno na toj koloniji nedostaje više umjetnika mlađe generacije.

► U Vašem je radu često prisutan i cr-

tež...

Crtež je uvijek tu negdje - kao dvije, tri linije uz mrlju, ili neka razigrana kontura. On je spontani dokument koji može brzo nastati.

► Kao jedan od ilustratora angažirani ste na izradi slikovnice s pripovijetkama Balinta Vujkova, koja će biti objavljena u nakladi Hrvatske čitaonice iz Subotice...

Da, ilustracije za slikovnicu je radilo više umjetnika, među kojima sam i ja. To mi je veoma drag projekt jer volim raditi za dje-

cu. Konkretno, uradila sam ilustraciju za priču »Zlatni prag«, a riječ je o šest-sedam crteža u kombiniranoj tehnici.

► Što u profesionalnom smislu planirate nakon Akademije?

Svakako su to poslijediplomske studije, ali još ne znam gdje i što ću točno upisati. Nakon završetka akademije čini se kao da smo svi mi koji ju završimo i postanemo samostalni umjetnici, opet na neakvoj nuli. Ali svakako ta nula ima pozitivnu vrijednost. Neke se mogućnosti ipak otvaraju. ■

Umjetnost - prirodan put

Lea Vidaković je rođena 1983. godine u Subotici, gdje je završila osnovnu školu, a potom Gimnaziju »Svetozar Marković« - društveno jezični smjer. Budući da je od malena pokazivala zainteresiranost za likovnu umjetnost, upisati akademiju bio joj je, kako kaže, prirodan put. Prve smjernice na ovome putu dobila je još kao mala, kroz igru, od akademske slikarice Lane Lišić, što je u razdoblju srednje škole razvijala kroz edukaciju od strane akademskih likovnih umjetnika Branišlave Đuranović, Györgya Borosa, Nikole Džafa i ponajviše, kako ističe, od Jasmine i Miroslava Jovančića. Dosad je imala tri samostalne, te izlagala na više skupnih izložbi u Hrvatskoj i Srbiji.

Jedan od ovogodišnjih radova:
instalacija na temu lisice

Najnovije Dreamworksovo ostvarenje: »Preko ograde«

Broj 2 za dozu iskrenog smijeha

Animirani film »Preko ograde« je energično, dinamično i prije svega tehnički dobro odrađeno djelo koje nema pretenzije biti Broj 1

Dreamworks napravi »Shrek«-a za desetine milijuna dolara. Dreamworks zaradi stotine milijuna dolara. Sony kupi Dreamworks za milijarde dolara. Sony zaradi desetine milijardi dolara i u potpunosti uništi Pixar. U svemu tome ima samo jedan mali problem, ovo posljednje se nije desilo.

Probali su sa ostvarenjima »Shark Tale« pa »Madagaskar«, na kraju su se upustili u realizaciju, što bi Amerikanci rekli, »academy award-winning« »Wallace & Gromit: The Curse of the Were-Rabbit« koji je samo blijeda sjena onoga što Wallace i Gromit stvarno jesu, ali im ni to nije pomoglo. Tada je ekipa iz Dreamworksa konačno shvatila da im za sada ostaje mjesto broj 2. u svijetu (mada, čuvajte se Francuzi dolaze!) i da sve što mogu uraditi je da sa uživanjem odgledaju »Monsters, Inc.«, »Finding Nemo«, »The Incredibles« i »Cars«.

TEHNIČKI DOBRO ODRADENO: Najnovije Dreamworksovo ostvarenje »Preko ograde« (»Over the hedge«) je upravo jedno energično, dinamično i prije svega tehnički dobro odrađeno djelo koje nema pretenzije biti Broj 1. Ono što odmah možete uočiti, a kasnije vam samo postaje jasnije, su fenomenalno odrađeni glasovi glavnih protagonista filma, koje čak ni izuzetno loša montaža zvuka nije uspjela narušiti. Tko bi rekao da Bruce Willis može biti tako dobar u ulozi rakuna ili Avril Lavigne u ulozi oposuma tinejdžera. »Preko ograde« je priča o životinjama koje se bude nakon zimskog sna (zanemarit ćemo

činjenicu da neke od tih životinja ne padaju u zimski san) sa samo jednim zadatkom: skupiti hranu za zimu. Taj zadatak im znatno otežava činjenica da je prostrana šuma u kojoj su živjeli prokvrčena i da sada žive u parku okruženom prostranim naseljem. Vjerne kornjača (Garry Shandling), Stella tvor (Wanda Sykes), Hammy vjeverica (Steve Carell) su u velikom problemu, ali se onda pojavljuje RJ rakun (Bruce Willis) koji jedini ima iskustva u prikupljanju hrane u urbanom okruženju. Kako se nitko ne zna snaći u novoj sredini svi pristaju raditi pod RJ-jevim vodstvom, ono što također nitko ne zna je da ih RJ planira iskoristi za skupljanje hrane za Vincenta medvjeda kojega je opako naljutio. Zabava može početi. Sekvenca u kojoj RJ objašnjava ostatku družine o odnosu ljudi prema hrani je tako dobro izmontirana da je se ni Eisenstein ne bi postidio. Ovaj jednoglasni monolog zaslužuje biti gledan iznova i iznova jer pored vrhunske montaže posjeduje zanimljivu priču i još zanimljiviju ilustraciju iste.

ANIMACIJA I NOVINE: Generalno, animacija u cijelom filmu je iznimno dobra i dinamična što je za ovakvu vrstu filma izuzetno važno. Uvedene su i neke novine u pogledu pokreta kamere (animatori iz Dreamworksa vješali su kamere na svoje ljubimce kako bi dobili sliku o tome kakva je životinjska perspektiva), ali ništa revolucionarno. Nažalost ekipa zvuka nije uspjela ispratiti odlične animatore pa je tako pokraj već spomenute montaže zvuka

i glazba otužno urađena, što se nikako ne bi smjelo dogoditi filmu čija je ciljna skupina generacija odgajana uz MTV, a znamo da jesu jer nam o tomu svjedoči i video igra koja je nedavno izdana. Osim ove, film ima još jednu veliku manu, koju će na sreću ljudi iz studija, malo tko primijetiti (ni ja ne bih da nisam čačkao po internetu). Film je zasnovan na stripu i po svima je iznevjerio stil čak i poantu stripa. »Preko ograde« je jedan od rijetkih stripova komičnog žanra u kojima ćete naći rasprave o teoriji relativiteta, globalnom otopljavanju ili »dampingu«, ipak film je korak naprijed u odnosu na ostala Dreamworksova ostvarenja jer se zasniva na priči, a ne na kompilaciji skečeva zasnovanih na pop kulturi. Kada se sve ovo ima u vidu treba smo još više pohvaliti fenomenalna ostvarenja svih glumaca, a prije svega gospođe Sykes i gospodina Carella, koji sredinom filma uzima show u svoje ruke i sve čekate kada će iskočiti iz platna i početi skakati po stolicama u maniru hiperaktivne vjeverice. Interesantno je da su svi glumci koji su sudjelovali u projektu već angažirani za po nekoliko projekata ove i sljedeće godine baš u razdoblju početka prikazivanja filma u SAD-u.

»Preko ograde« je zanimljivo ostvarenje koje će vas zabaviti i nasmejati, u nekim trenucima neke možda i rasplakati, ali ga vjerojatno nećete gledati ponovno za nekoliko godina kao što činite sa »Bambijem«.

M. Šokčić

Dani europske baštine u Golubincima

Promocija zajedničkog kulturnog naslijeđa

U kulturno-umjetničkom dijelu programa nastupili su lokalni HKPD »Tomislav«, KUD »Golubinci« i KUD »Rom«, te Slovački KUD »Janko Čmelik« iz Stare Pazove i muška pjevačka skupina iz Novih Karlovaca

Prošle subote 23. rujna, u Golubincima je održana manifestacija Dani europske baštine. Pokrovitelji manifestacije bili su Ministarstvo kulture Republike Srbije, Tajništvo za obrazovanje i kulturu AP Vojvodine i Tajništvo za gospodarstvo AP Vojvodine, a glavni organizator Udruga Schloss iz Golubinaca.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa HKPD »Tomislav« predstavio se pjesmama o Srijemu i autorским pjesmama o Golubincima, koje su izveli članovi tamburaškog odjela, a potom i bunjevačkim plesovima u izvedbi folklornog odjela. Pokraj njih nastupili su i KUD »Golubinci« i KUD »Rom« iz Golubinaca, Slovački KUD »Janko Čmelik« iz Stare Pazove i muška pjevačka skupina iz Novih Karlovaca.

Kako je ove godine tema Dana bila drvo, na nekoliko štandova bili su izloženi radovi od drveta, kako oni umjetnički tako i predmeti od drveta iz svakodnevne uporabe. Među desetak štandova koji su bili postav-

Manifestaciju su uljepšali zvuci tamburaške glazbe

ljeni kod zgrade Schloss, svoj štand imalo je i HKPD »Tomislav«, na kojem su bile izložene stare i zaboravljene drvene naprave za dječje igranje, kao i stari srijemski kolači. Pozornost posjetitelja privukao je štand beogradske glumice Gorice Popović s raznim kuhinjskim predmetima od drveta, ukrašenim etno motivima, te štand slamarki iz Tavankuta koje su ovom prigo-

dom predstavile svoje radove u tehnici slame.

Također, posjetitelji manifestacije imali su prigodu posjetiti pravoslavnu crkvu Presvetog Vavedenja i katoličku župnu crkvu Svetog Jurja, te čuti ponešto iz povijesti crkava u Golubincima.

Kako se sve ne bi odigravalo samo u selu pobrinula se jedna manja skupina domaćina, koja je u golubinačkim vinogradima poznatim vaganima, pripremila pravi pudarski paprikaš kako za goste tako i za mještane.

Od uzvanika na manifestaciji nazočni su bili pomoćnik ministra kulture Republike Srbije Milorad Lukić, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Srijemske Mitrovice Ljubiša Šolaja, golubinački pravoslavni paroh Danilo Stegnjaić i golubinački župnik vlč. Ivica Damjanović.

Inače, manifestaciju su medijski popratili prvi program RTS-a i više lokalnih pisanih, televizijskih i radijskih medija.

I. R.

U Golubincima promovirana knjiga »Pomeni i trajanja«

Monografija naselja i događaja u jednom povijesnom razdoblju

U petak 22. rujna, pred oko stotinjak okupljenih, u holi Osnovne škole u Golubincima održana je promocija knjige »Pomeni i trajanja« autora Ratka Rackovića, u nakladi Zavoda za zaštitu spomenika kulture Srijemska Mitrovica. Govoreći o knjizi akademik SANU Slavko Gavrilović je istaknuo kako je knjiga »Pomeni i trajanje« monografija jednog naselja i događaja u jednom povijesnom razdoblju na osnovu što potpunije prikupljenog materijala. Inače knjiga se bavi razdobljem od prvih zapisa o postojanju Golubinaca do druge polovice 19. stoljeća. Gavrilović je istaknuo i kako knjiga

pokraj znanstvene, ima i odgojnu vrijednost, te da obiluje statističkim podacima koji pokazuju kako socijalnu tako i nacionalnu i vjersku strukturu stanovništva u Golubincima. Pokraj njega na promociji su govorili i direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Srijemske Mitrovice Ljubiša Šolaja, direktor Arhiva spomenika kulture SANU Žarko Dimić, načelnica odjela za društvene djelatnosti Općine Stara Pazova Milka Mijajlović i književnik iz Golubinaca Ilija Žarković, koji je ujedno bio lektor i korektor knjige.

Na koncu promocije autor knjige Ratko Racković naglasio je kako je knjiga plod

višegodišnjeg prikupljanja materijala iz arhiva u Srijemskoj Mitrovici, Novom Sadu, Beogradu, Srijemskih Karlovcima i Zagrebu, dodajući da ima i podataka dobivenih iz Beča, kao i iz crkvenih knjiga pravoslavne crkve Presvetog Vavedenja i katoličke župne crkve Svetog Jurja u Golubincima. Također, on je objasnio kako iz objektivnih razloga ima manje podataka iz knjiga iz crkve Svetog Jurja, te najavio pisanje sljedeće knjige koja će obrađivati dio od druge polovice 19. stoljeća do početka Drugoga svjetskog rata.

I. R.

U Zagrebu u ponedjeljak počeo

Tjedan Hrvata iz Slovenije

Ove godine HMI, u suradnji sa Savezom hrvatskih društava u Sloveniji, 12. Tjedan posvećuje Hrvatima iz Slovenije koji su ondje značajna hrvatska zajednica koja broji pedesetak tisuća članova

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika i pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mesića*, u prostorijama HMI-a u Zagrebu, u ponedjeljak 25. rujna svečano je otvoren »Tjedan Hrvata iz Slovenije«. Ovom sada već tradicionalnom manifestacijom Matica želi upoznati javnost sa životom i radom Hrvata u europskim zemljama i njihovim naporima u očuvanju svoga nacionalnoga identiteta. Ove godine HMI, u suradnji sa Savezom hrvatskih društava u Sloveniji, 12. Tjedan posvećuje Hrvatima iz Slovenije koji su ondje značajna hrvatska zajednica koja broji pedesetak tisuća članova.

Svečanom otvorenju nazočio je veliki broj uvaženih gostiju iz Hrvatske i inozemstva, među kojima su bili i veleposlanik Republike Slovenije *dr. Milan Orožen Adamič* i prvi tajnik *Primož Koštric*, predsjednica saborskog Odbora za useljništvo i predsjednica Upravnog odbora HMI *Zdenka Babić-Petričević*, ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu don *Ante Kutleša* i predsjednica saborskog Pododbora za hrvatske nacionalne manjine u europskim državama *Ivana Sućec-Trakoštanec*. Nazočne goste i uglednike pozdravili su ravnateljica HMI *Katarina Fuček*, predsjednik Saveza Hrvata u Sloveniji *Ivo Garić*, te pomoćnik savjetnika Predsjednika za pitanja političkog sustava *mr. Vladimir Lončarević*, koji je Tjedan proglasio otvorenim.

Sa svečanog otvorenja
Tjedna Hrvata iz Slovenije
u prostorijama HMI

Ovom su prigodom otvorene dvije izložbe - izložba karikature »Sadašnji i prijašnji« autora *Darka Šarca* i izložba slika *Silvija Majkusa*, a svečanost su glazbenim nastupom uveličali članovi KD »Međimurje« iz Ljubljane.

U sklopu Tjedna, u utorak 26. rujna, održan je Forum hr-

vatskih manjina na kojem su predstavnici hrvatskih manjinskih i drugih zajednica govorili o aktualnostima i problemima u svojoj zajednici. Hrvate iz Vojvodine ovom prigodom predstavljali su predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Josip Z. Pekanović* i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini *Petar Kuntić*.

Navečer istoga dana u Zagrebačkom kazalištu lutaka nastupili su članovi KD »Međimurje« iz Ljubljane i Velenja, koji su u okviru programa izveli pjesme i plesove iz Međimurja, kao i šaljivi igrokaz.

U srijedu 27. rujna, održana je promocija triju pjesničkih zbirki hrvatske pjesnikinje iz Slovenije *Antonije Bakse-Srnel*, dok je idućeg dana u kazalištu Vidra održana večer HK »Komušina« iz Škofje Loke, s programom - Folklorna baština i igrokaz seoskog »Komušanskog« prela.

Danas (petak 29. rujna), posljednjeg dana manifestacije, održava se tribina s temom »Hrvati u Sloveniji – jučer, danas, sutra«.

D. B. P.

Iz knjige »Lira naiva 2006.«

Marija Feher

Nametljiva baba

Prkosila jedna baba
didi priko puta,
taj matori ne gleda me
na njega sam ljuta.
Barem da se lipo javi
da me štogod pita
kad ja prođem pokraj njega
samo kapu skida.
Lipo sam se povezala
suknje uštirkane
neće dida pa nikako
da divanit stane
a baba se dositila
da privari starca:
Nemirna mi moja koza
imaš možda jarca.
Jadan dida baš ne čuje
šta to baba traži:
Ne znam ženo šta ti triba
rukama pokaži.
Razmišlja se malo baba
šta sad da uradi
priđe bliže počne didu
milovat po bradi.
Uplaši se sada dida
šta to baba smera:
Ne diraj me već odlazi
jel puštat ću kera.
Bisna baba što ni mogla
naprkositi didi:
Šta da radim s tim matorim
nit čuje, nit vidi.

Marija Feher rođena je 1946. u Somboru, a sada živi u Čonoplji. Domaćica je, a pjesme je počela pisati prije desetak godina. Pjesme su joj objavljivane u »Miroljubu«, listu HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora, te u katoličkom mjesečniku »Zvonik«. Koautorica je knjige »Žetvene svečanosti«. Članica je dramske sekcije KUD »Bunjevačka grana« iz Čonoplje, osnovanog 2001. godine. Tu čita svoje pjesme, zapisuje običaje.

Festival bunjevački pisama u Subotici

Večeras, u petak 29. rujna, u Velikoj dvorani HKC »Bunjevačko kolo«, s početkom u 20 sati, održat će se VI. Festival bunjevački pisama. Skladatelji i izvođači natjecat će se za tri nagrade stručnog žirija - najbolju kompoziciju, najboljeg vokalnog izvođača i najbolji tekst - kao i za nagradu publike koja će svojim glasovima odabrati najbolju pjesmu.

Cijena ulaznica je 250 dinara za dvoranu, a 200 dinara za praćenje programa preko video-beama u prostorijama restorana »Dukat«. Inače, festival će izravno prenositi Radio Subotica (91,5 Mhz).

Izložba slika Cecilije Miler u Subotici

U okviru redovite suradnje dviju udruga, Likovni odjel HKC »Bunjevačko kolo«, u petak 29. rujna, u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici organizira izložbu amaterske slikarice Cecilije Miler, članice Likovnog odjela HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora. Izložbom koja nosi naziv »Nebo u oku« bit će predstavljeno preko 40 djela ove autorice, nastalih u tehnici akrilika na medijapanu. Izložbu će otvoriti vlč. dr. Andrija Kopilović, a otvorenje je zakazano za 19 sati.

Koncert za orgulje u subotičkoj Katedrali

U četvrtak 5. listopada, u katedrali-bazilici svete Terezije Avilske održat će se koncert na kome će nastupiti orguljašica Sanja Spahija iz Varaždina i Subotički puhački kvartet pod vodstvom Istvána Harkaija. Početak je u 19 sati.

Obilježavanje 55. godišnjice subotičke Udruge slijepih i slabovidih

U okviru obilježavanja 55. godišnjice postojanja subotičke Udruge slijepih i slabovidih i 60. obljetnice djelovanja Saveza slijepih Srbije, u subotu 30. rujna, u diskoteci »Alcatraz« u Subotici održat će se rock koncert skupine »Big Mama«. Koncert se održava pod pokroviteljstvom Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku, a ulaz je slobodan. Početak je u 21 i 30.

U istom povodu, a pod pokroviteljstvom općine Subotica, 12. listopada održat će se tradicionalni koncert »Vidim te srcem«, na kome će nastupiti Subotički tamburaški orkestar pod vodstvom Stipana Jaramazovića i pod ravnanjem Zorana Mulića. Koncert će se održati u Velikoj vijećnici Gradske kuće s početkom u 19 i 30 sati. Ulaz je slobodan.

Dani Balinta Vujkova u Subotici

U trajanju od 5. do 7. listopada, u Subotici će se održati peti po redu, »Dani Balinta Vujkova« - dani hrvatske knjige i riječi. Manifestacija počinje u četvrtak, 5. listopada, kada će u Dječjem kazalištu, s početkom u 11 sati, biti održana smotra pod nazivom »Narodna književnost u školi« na kojoj će s dramatizacijama narodnih pripovjedaka i bajki nastupiti djeca iz vrtića i osnovnih škola.

Idućeg dana, u petak 6. listopada, u Gradskoj knjižnici u 15 sati počinje stručno-znanstveni skup, u okviru koga će u prvom dijelu biti predstavljen Zbornik radova sa Dana Balinta Vujkova u razdoblju 2002.–2005. Zbornik će predstaviti dr. sc. Sanja Vulić iz Zagreba, a nakon toga će uslijediti radni dio skupa.

Istog dana, s početkom u 19 sati, u Velikoj vijećnici Gradske kuće održat će se Multimedijalna večer na kojoj će »Hrvatsko izdavaštvo – od Dana do Dana« predstaviti dr. sc. Slaven Bačić, a nastupit će i dramske sekcije iz Sonte i Sombora, te biti prikazan film iznenađenja.

Manifestacija se nastavlja u subotu 7. listopada, stručno-znanstvenim skupom koji će se s početkom u 9 sati održati u Plavoj vijećnici Gradske kuće, i na kome će sudjelovati znanstvenici i književnici iz Hrvatske, Austrije, Mađarske i Vojvodine. Navečer, u 18 sati, u Gradskoj knjižnici održat će se predavanje knjige »Hrvati u Vojvodini danas – traganje za identitetom« Tomislava Žigmanova, o kojoj će govoriti recenzenti dr. sc. Srećko Lipovčan i prof. Đuro Vidmarović, u ime nakladnika Hrvatske sveučilišne naklade Anita Šikić, te u ime sunakladnika Pučkog otvorenog učilišta Zoran Vlašić, Vladimir Ilić i dr. sc. Slaven Bačić.

Nabrojane programe pratit će izložba knjiga »Hrvatsko izdavaštvo u 2006. godini« i izložba ilustracija najnovije slikovnice »Razlinkavi zec« Balinta Vujkova. Program se održava uz potporu Skupštine općine Subotica i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske.

Festival folkloru u Tavankutu

U nedjelju 1. listopada, u Domu kulture u Tavankutu, s početkom u 19 sati, održat će se XI. dječji Festival folkloru pod nazivom »Djeca su ukras svijeta«. Riječ je o festivalu multilateralnog karaktera, koji je 2003. godine uvršten u državno izvješće SiCG Vijeću Europe.

O knjizi »Omerpaša Latas« Ive Andrića

Uvid u stvarateljsku radionicu velikog pisca

Moglo bi se reći da je »Omerpaša Latas« utemeljeno i sagrađeno zdanje, na kome je ostalo uraditi tek neke ukrasne radove. U svakom slučaju, čitatelj ove knjige ima priliku u isto vrijeme pratiti zaokruženu proznu cjelinu, ali i, zbog tehničke nedovršenosti romana, dobiti uvid u stvarateljsku radionicu ovog velikog pisca

Piše: Ivan Stan

Roman »Omerpaša Latas« Ive Andrića (Dolac kod Travnika, Bosna i Hercegovina, 9. listopada 1982. – Beograd, 13. ožujka 1975.), jednog od najznačajnijih proznih pisaca hrvatske i srpske književnosti XX. stoljeća, nije završen kao roman, ali je u potpunosti zaokružen kao tematska cjelina. Kao knjiga, ovaj roman je, godinu dana nakon piščeve smrti, rekonstruiran od ulomaka objavljenih u književnoj periodici i iz zaostavštine i u više navrata objavljivan je u okviru piščevih sabranih djela.

Ivo Andrić je u književnost ušao pjesmama objavljenim u knjizi »Hrvatska mlada lirika« (1911.), da bi u zbirkama pjesama u prozi »Ex ponto« (1918.) i »Nemiri« (1920.), a pogotovu pripovijetkom »Put Alije Đerzeleza« (1920.) počeo postupno prelaziti na pripovijedni izraz. Objavio je zbirke pripovijedaka »Pripovetke« (1924., 1931. i 1936.), »Nove pripovetke« (1948.), »Lica« (1960.) i »Kuća na osami« (posthumno, 1976.), romane »Na Drini ćuprija« (1945.), »Travnička hronika« (1945.), »Gospođica« (1945.), »Prokleta avlija« (1954.) i »Omerpaša Latas« (posthumno, 1974.). Pokraj toga, pisao je pjesme (premda ih nije objavljivao u zrelim godinama) i eseje, od kojih su najznačajniji »Razgovor s Gojom« (1935.), koji se bavi sudbinom umjetnosti i umjetnika u svijetu i »O priči i pričanju«, koji predstavlja njegov govor prilikom dodjele Nobelove nagrade za književnost 1961. godine. Među naj-

značajnije Andrićeve knjige spada i zbirka lirsko-meditativne proze »Znakovi pored puta« (1976.), koja je tematski i stilski bliska njegovim u mladosti objavljenim knjigama lirske proze.

PRIPOVJEDAČKI TALENT: Andrićev književni talent bio je izrazito pripovjedački i pripovijetke čine središnji dio njegovog književnog opusa. Andrićev pripovjedački talent vidljiv je i u njegovim romanima koji su građeni spajanjem tematski povezanih, a

nerijetko i posve zasebnih novelističkih cjelina, što je u priličnoj mjeri primjetno i u nedovršenom romanu »Omerpaša Latas«.

Tematski, većina Andrićevih proznih djela prikazuje Bosnu u vrijeme turske i austrijske vlasti, kao i u suvremenom dobu (atmosfera doba koje se opisuje uvijek je predočena uvjerljivo i autentično), kao područje smješteno na granici svjetova podijeljenih, kako vanjskim, tako i mnoštvom unutarnjih barijera, uvjetovanih različitim vjerskim, te samim time kulturološkim i civilizacijskim naslijeđem. U oblikovanju proznih tekstova, kao i likova, pisac se koristi nadopunjavanjem realizma i psihologije, objektivne i subjektivne perspektive, kroničarskim bilježenjem vanjskih događanja i poetskim dočaravanjem unutarnjih stanja. Andrićev prozni izraz spaja u sebi naslijeđe srpskog realističkog pripovijedanja i tokove suvremene svjetske književnosti.

U većini slučajeva, razvoj ličnosti u prozi Ive Andrića predstavlja put od jakih i naglih suočavanja čovjeka sa mnoštvom negativnih pojava u stvarnosti, do preoblikovanja trenutnog objektivnog stanja, koje je u osnovi doživljava negativnog, u trajnu psihološku sadržinu. I objektivni i subjektivni tijek zbivanja podjednako ističu mračnu stranu čovjekove sudbine, odnosno nemoć čovjeka da svlada mučne doživljaje i teška iskustva, da ih se oslobodi i pokuša živjeti spontano i sretno. Samo u rijetkim trenucima Andrićevi junaci uspijevaju se

Dobitnik Nobelove nagrade
za književnost: Ivo Andrić

izdići nad sobom i vlastitom situacijom i doživljavaju unutarnji mir sa sobom i mir sa vanjskim svijetom.

KRONIKA SARAJEVA: Roman »Omerpaša Latas« prostorno je vezan za Sarajevo, jedan od gradova (uz Višegrad, za koji je vezan roman »Na Drini ćuprija« i Travnik, za koji je vezana »Travnička kronika«) neposredno vezanih za piščevo rođenje, djetinjstvo i mladost.

Primjetna je Andrićeva namjera da svakom od ta tri grada posveti jedan roman koji bi predstavljao svojevrsnu kroniku tog mjesta, s posebnim akcentom na neko značajno događanje, lokalitet ili ličnost, na ono što je smatrao najznačajnijim, kako za povijest grada, tako i svakodnevni život njegovih žitelja. Andrić je u tome samo djelomično uspio, odnosno završio je samo dva od tri zamišljena romana prostorno vezanih za neko od tih mjesta. Istina, u Sarajevu se odvija jedan dio radnje romana »Gospođica«, kao i radnja nekih pripovijedaka, ali je glavno Andrićevo djelo vezano za Sarajevo ostalo nedovršeno.

GLAVNI JUNAK: Glavni junak romana, *Omerpaša (Mihailo) Latas* (1806. – 1871.) bio je visoko rangirani turski vezir srpskog podrijetla, poznat po gušenju albanskih, sirijskih i kurdskih pobuna, kao i pobuna u Bosni, Crnoj Gori i Hercegovini. Period djelovanja Omerpaše Latasa vezuje se za slabljenje Turske Carevine i pokušaja turskih vlasti da na nasilan način uguše pobune koje su podizali narodi pod turskim ropstvom.

Andrić je namjeravao u romanu obraditi razdoblje od 1850. do 1852. kada je Omerpaša Latas boravio u Bosni, gdje je krvavo ugušio više lokalnih buna koje su podizale, kako tamošnje age i begovi, tako i potlačeni narod, odnosno razdoblje koje je prethodilo prestanku turske i uspostavi austrijske vlasti u Bosni.

Pisac se potrudio ličnost Omerpaše Latasa predložiti, kako opisom njegove javne djelatnosti, tako i opisom njegovog intimnog života. Može se reći da je lik Omerpaše Latasa u potpunosti uobličen i da je predložen svaki važan događaj i detalj iz njegova životopisa do vremena u kome se odvija radnja romana (počev od djetinjstva, preko školovanja, opisa Omerpašinih ambicija i sposobnosti, do njegove sudbonosne odluke da pređe u Tursku Carevinu, u kojoj je ostvario značajnu vojnu karijeru, kao i opisa Omerpašinog ophođenja prema lokalnimagama i begovima, narodnim prvacima, te uz znatan broj detalja iz njegova osobnog života), tako da bi se lik glavnog junaka romana mogao smatrati završenim.

Također, Ivo Andrić je namjeravao detaljno opisati i Omerpašino neposredno okruženje. Neki likovi su u značajnoj mjeri prikazani, kao što je Omerpašina supruga *Saida hanuma*, njen poslužitelj *Kostake Nenišanu*, Omerpašin brat *Mustajbeg (Nikola)*, austrijski konzul *Dimitrije Atanacković*, hrvatski slikar iz Ilirskog perioda *Vjekoslav Karas* (koji je portretirao Omerpašu Latasa) i dr. Galerija sporednih likova je samo djelomično završena, odnosno vidljivo je da bi se neki likovi još mogli doraditi, ali su neki likovi – kao što je lik člana Omerpašine pratnje *Muhsin-efendije*, koji predstavlja oštru karikaturu istočnjačkog ulizice – briljantno opisani.

VIŠE POVEZANIH NOVELA: Ovaj roman, koji odlikuje težnja da pronikne u drugu stranu povijesnih zbivanja i da sve ličnosti prikaže u njihovoj potpunoj ljudskoj nagosti, sastoji se od više strukturalno povezanih novela (neke od njih bi se mogle ubrojiti i među Andrićeve najbolje napisane) koje se svaka zasebno mogu smatrati

kao posve zaokružene tematske cjeline, ali i kao dijelovi jedne zajedničke pripovijesti. Moglo bi se navesti više pretpostavki zašto Ivo Andrić nije završio ovaj roman. Najvjerojatnije je posrijedi to što je Andrić ovaj roman, koji inače ima mnoštvo dimenzija, likova i obrađuje dosta kompleksnih tema, pisao u poznoj životnoj dobi, kada (po prirodi stvari) i ljudske i stvarateljske energije počinju slabiti.

Visoko rangirani turski vezir :
Omerpaša Latas

Ako bi se »Omerpaša Latas« promatrao isključivo kao zbirka pripovijedaka, sama nezavršenost djela bi donekle došla pod upitnost. Priča je ispričana i likovi su predloženi i ostalo je da se neki dijelovi izbruse i uobliče. Moglo bi se reći da je »Omerpaša Latas« utemeljeno i sagrađeno zdanje, na kome je ostalo uraditi tek neke ukrasne radove. U svakom slučaju, čitatelj ove knjige ima priliku u isto vrijeme pratiti zaokruženu proznu cjelinu, ali i, zbog tehničke nedovršenosti romana, dobiti uvid u stvarateljsku radionicu ovog velikog pisca.

Hodočašće bačkih Hrvata Majci Božjoj Bistričkoj

Program hodočašća bogat duhovnošću

Odzvanjala je crkva u Mariji Bistrici 23. rujna u večernjim satima kada su hodočasnici iz Bačke u svečanoj procesiji ušli u svetište i na taj način pozdravili Majku Božju Bistričku. Dirljiv je to susret. Majka nas je i ove godine dočekala otvorena srca i bila je s nama. Na samom početku pozdravio nas je rektor svetišta vlč. Zlatko Koren poželjevši svim hodočasnicima dobrodošlicu i riječi podrške za naše tradicionalno hodočašće.

Sam program hodočašća bio je doista bogat duhovnošću. Već po ulasku u crkvu hodočasnici su pristupili pojedinačnim svetim ispovijedima da bi u 20,30 sati imali svečanu misu koju je predvodio msgr. Stjepan Beretić.

SVEČANA MISA: U svojoj dirljivoj propovijedi msgr. Stjepan je rekao: »Recimo večeras, Majci, da je jedan mladi tata ovih dana poginuo u Subotici. Recimo Mariji, kako je velika tuga njegova djece. Recimo joj da to i nas boli. Recimo noćas Majci, za mamu kojoj su terapije kosu odnijele, a još nadu ugasile nisu. Recimo večeras Majci kako nas boli nesloga naša. Recimo joj da su prazne kolijevke naše. Recimo noćas Majci brigu za djecu našu. Tako ih je malo. Recimo Gospi da nam čuva djevojke naše i da blagoslovi mladiće naše. Recimo Majci da imamo dobre bogoslove, molimo je da ih čuva. Recimo Majci, kako nam treba bogoslovno sjemenište, neka nas čuje. Recimo Majci da su nam umrli dobri svećenici naši. Recimo Majci da čuva naše svećenike i sjemeništare. Recimo joj, kako je puno bolesnih u našoj sredi-

ni. Recimo joj, svakom je milostiva, sve ona bolesti liječi. Recimo Majci, kako su naši odnosi s roditeljima napeti. Recimo joj da nas to boli. Sve ona liječi, tako i bol. Nikoga još nije odbila, tko bi u nje pomoć zatražio. Večeras recimo, kako smo usamljeni. Recimo večeras da nas duša boli. Tako je puno ljudi bez posla. Tako je puno nepravde. A za naše ljude je dobro zapisao župljanin naše

križnoga puta. Naime, 15 je hodočasnika nosilo križ mijenjajući se kod svake postaje te na taj način proživljavalo ovu duboku pobožnost.

U 9 sati ujutro uslijedila je svečana sveta misa koja je i ove godine bila sa župskom zajednicom. Ovu svetu misu predvodio je vlč. Željko Šipek. U Koncelebraciji su bili nazočni msgr. Stjepan Beretić, vlč. Franjo Ivanković, vlč. Josip

se za moćni blagoslov Blažene Djevice Marije, za njihov brak i njihove obitelji.

U LUDBREGU: Oko 11 sati 4 autobusa krenula su za Ludbreg. U Ludbregu nas je dočekaao preč. Josip Đurkan upravitelj svetišta koji nam je u župnoj Crkvi izložio na štovanje pokaznicu sa Relikvijom Predragocjene Krvi Isusove. Po riječima preč. Josipa po pisanom dokumentu iz Farlatija godine 1411.-te jednom svećeniku koji je služio sv. Misu u kapeli grofa Batthyanya dogodilo se da se u kaležu vino pretvorilo u pravu krv. Svećenik o tome nije nikome govorio, nego je tu supstancu stavio u staklenu posudu i dao zazidati. Tek je na času smrti priznao ispovjedniku što se dogodilo i što je učinio. Uslijedilo je dugo ispitivanje u Rimu da bi tek papa Leon X. svojom Bulom 1513. godine dopustio štovanje Predragocjene Krvi Isusove u Ludbregu. Nakon što smo obavili čašćenje izložene Relikvije pogledali smo i lijepo ukrašeno svetište Krvi Isusove udaljeno stotinjak metara od župne crkve. Nakon toga uputili smo se Podravskom magistralom svojim kućama.

Hvala hodočasnicima iz Subotice, Bikova, Starog i Novog Žednika, Đurđina, Male Bosne, Bajmoka, Sombora, Bačkog Monoštora što su i ove godine žrtvom uključili u naše tradicionalno hodočašće. Potičem i druga mjesta gdje ima Hrvata da nam se nagodinu priključe. Stariji mi pričaju da je bilo po 12 autobusa prije, zašto taj broj ne bismo ponovili?

Željko Šipek

Bački Hrvati u Mariji Bistrici

katedralne župe, Aleksa Kokić: »Nikad se glasno ne tuže, ako ih nevolja bije. Ne traže pomoći, kada ih nenadano nesreća zateče, iako imaju meku osjetljivu hrvatsku dušu, koju tako strašno znade zaboljet, kada je nepravda zapeče«. Ovdje, pred Majkom recimo sve, izlijmo svoje tužbe, recimo svoje nevolje, zatražimo pomoć. Ovdje nam je Majka tako blizu.«

KRIŽNI PUT: Nakon svete mise bila je kratka pauza, a u 22 sata uslijedio je križni put kojeg je predvodio vlč. Franjo Ivanković koji je održao i kratku propovijed kod 12. postaje križnoga puta. Od prošle godine uvedena je novina vođenja

Kujundžić i vlč. Goran Jovičić. U svojoj propovijedi vlč. Željko Šipek pozvao je vjernike da budu veliki u ljubavi, dobroti, praštanju, u svakom dobrom djelu. »Jer čovjek je velik onoliko koliko ljubi!«

Uskoro je uslijedio naš rastanak, tužan, ali puni optimizma, jer mi ćemo se opet vratiti. Za mnoge od nas sa ovom svetom misom program u Mariji Bistrici je bio završen. No i ove godine bračni parovi iz Subotice i okolice pored toga što su aktivno sudjelovali u pobožnostima imali su u 11 sati svoju svetu misu sa svim bračnim parovima hrvatskog govornog područja. Molili su

Priopćenje sa sastanka Mješovite komisije za teološki dijalog između Pravoslavne i Katoličke Crkve

Susret koji ohrabruje

Piše: vlč. dr. Andrija Kopilović

Zasjedanje

Mešovite

komisije je bilo

prožeto duhom

prijateljstva i

iskrene suradnje.

Članovi Komisije

se posebno

zahvaljuju

velikodušnom

gostoprimstvu

Srpske

Pravoslavne

Crkve, i

vjernicima

preporučuju da

se usrdno mole

za nastavak

dijaloga i buduću

rad Komisije

I mao sam sreću biti vanjski suradnik devetog sastanka Mješovite komisije za teološki dijalog između Pravoslavne i Katoličke Crkve. Proveo sam s komisijom sve radne i slobodne dane. U sljedećem broju namjeravam i s Vama podijeliti svoje impresije i razmišljanja. U ovom članku bih želio prenijeti priopćenje koje je službeno dano na kraju Konferencije. Znam da će ovo prenijeti svi mediji, ali je dobro da bude i u našem listu. Priopćenje donosim u cijelosti.

»DOM VAŠ I DOM MOJ«: Deveti sastanak Mješovite komisije za teološki dijalog između Pravoslavne Crkve i Katoličke Crkve održan u Beogradu, od 18. do 25. rujna 2006. godine, predstavlja nastavak rada započetog 1980. godine, u potrazi za uspostavljanju punog jedinstva. Srpska Pravoslavna Crkva je velikodušno pružila gostoprimstvo sudionicima zasjedanja.

Službeno otvorenje skupa održano je u Patrijaršijskom pridvornom hramu Svetog Simeona Mirotočivog, u prisustvu Njegove svetosti patrijarha srpskog Pavla, koji je pozdravio članove Komisije i izrazio svoju molitvenu podršku riječima: »Dobro došli u ovaj dom Božji, dom naše Crkve i našega naroda, dom vaš i dom moj! Ne smatram da trebamo mnogo govoriti jedni drugima u ovom trenutku; verujem da se svi trebamo obraćati Duhu Svetom, Duhu premudrosti i bogopoznanja, da sve nas prosvjećuje i uvodi u punoću istine. U bogoslovskom dijalogu istine i ljubavi, radi kojega ste se sabrali ovde, dragi Oci, braćo i sestre, pratit će vas moja skromna molitva. Važnije od toga, i jedino na potrebu, jest da vas prati blagodat Duha Svetoga koja sve naše nedostatke dopunjava i sve naše nemoći isceljuje«. Zatim je služen Priziv Svetog Duha po pravoslavnom obredu.

Na prvoj radnoj sjednici, u Sava Centru, zasjedanje su otvorili supredsjednici Komisije, Njegova uzoritost kardinal *Walter Kasper* i Visokopreosvećeni mitropolit pergamski *Jovan Ziziulas*, dok je Visokopreosvećeni mitropolit zagrebačko-ljubljanski *Jovan*, u

ime Svetog Arhijerejskog Sinoda Srpske Pravoslavne Crkve, pozdravio sve članove Komisije. Predsjednik Vlade Republike Srbije *dr. Vojislav Koštunica*, također je pozdravio sudionike sastanka ističući kako: »Crkve Istoka i Zapada svojim dijalogom, čiju važnu stanicu čini i ovaj bogoslovski susret u Beogradu, daju izniman primjer svima. Najveći dar današnjem čovječanstvu bio bi – uvjeriti ljude, možda ponajprije političke elite, da dijalog nema alternative i da svaki oblik korištenja sile, diktata ili nametanja svojih modela i rješenja – u službi, prvenstveno, vlastitih interesa – ruši posljednje preostale mostove među sučeljenim ljudima i zajednicama umjesto da gradi mostove mira, povjerenja, solidarnosti i suradnje...«. Premijer *Koštunica* priredio je i večeru za sve članove Komisije.

Mješovitu komisiju je sačinjavalo po 30 predstavnika Pravoslavne Crkve i Rimokatoličke Crkve, a predsjedavala su dvojica supredsjednika, Njegova uzoritost kardinal *Walter Kasper* i Visokopreosvećeni mitropolit pergamski *Jovan Ziziulas* (Carigradska Patrijaršija). Visokopreosvećeni mitropolit sasimski *Genadije* (Carigradska Patrijaršija) i *mons. Elefterije Fortino* iz Papinskog vijeća za jedinstvo kršćana bili su tajnici Mješovite komisije. Svi članovi rimokatoličkog dijela Komisije su sudjelovali u zasjedanju u Beogradu, osim dvojice koji su bili spriječeni. Pravoslavni sudionici su predstavljali: Vasiljensku (Carigradsku) Patrijaršiju, Aleksandrijsku Patrijaršiju, Antiohijsku Patrijaršiju, Jeruzalemsku Patrijaršiju, Rusku Patrijaršiju, Srpsku Patrijaršiju, Rumunjsku Patrijaršiju, Gruzijšku Patrijaršiju, Kiparsku Crkvu, Grčku Crkvu, Poljsku Crkvu, Albansku Crkvu, Crkvu Čeških zemalja i Slovačke i Finsku Crkvu.

PROŽIMANJE DUHA PRIJATELJSTVA I SURADNJE:

Mješovita komisija je raspravljala o tekstu pod naslovom »Ekleziološke i kanonske konzekvence sakramentalne naravi Crkve: sabornost i vlast u Crkvi«, na tri stupnja

crkvenog života: mjesnom, regionalnom i općem. Ovaj tekst, koji je Zajednički koordinacijski odbor pripremio 1990. godine u Moskvi, trebalo je da iste te godine bude predstavljen na plenarnoj sjednici Mješovite komisije u Freisingu, u Njemačkoj, ali o njemu se nije raspravljalo ni tada, ni kasnije, pošto su tada aktualna zbivanja u Istočnoj Europi obvezala Komisiju da proučava pitanje »unijatstva« u odnosu na ekumenski dijalog. Međutim, na ovdašnjem zasjedanju, dokument pripremljen u Moskvi pažljivo je proučen u duhu zajedništva i autentične predanosti traganju za jedinstvom.

Određena je i Zajednička komisija za usaglašavanje spomenutog teksta u svjetlu mnogih primjedaba i komentara izloženih tijekom rasprava. Takav ispravljeni tekst bit će tema idućeg zasjedanja Zajedničke komisije, koje će organizirati Rimokatolička Crkva, sljedeće, 2007. godine. Tijekom jednog zasjedanja, rimokatoličko izaslanstvo je na blagdan Rođenja Presvete Bogorodice, prisustvovala pravoslavnoj Svetoj Liturgiji u crkvi Svetog Marka, a pravoslavni predstavnici su, na poziv Nadbiskupa beogradskog, *mons. Stanislava Hočevara*, prisustvovali svetoj Misi u rimokatoličkoj katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu. Članovi Komisije su također imali mogućnost posjetiti i povijesni manastir Ravanicu, gdje je večeru dao Njegovo preosveštenstvo episkop braničevski *Ignatije*. U nedjelju navečer, 24. rujna, Njegova ekselencija *Boris Tadić*, predsjednik Republike Srbije, priredio je u Predsjedništvu Srbije svečanu večeru za članove Komisije.

Zasjedanje Mešovite komisije je bilo prožeto duhom prijateljstva i iskrene suradnje. Članovi Komisije se posebno zahvaljuju velikodušnom gostoprimstvu Srpske Pravoslavne Crkve, i vjernicima preporučuju da se usrdno mole za nastavak dijaloga i buduću rad Komisije.

Hvala Bogu, sve sam vrijeme bio s njima i u susretima. Duh Božji je bio s nama – hvala Bogu – pošli smo naprijed!

Tradicija hasniranja duvana

Križanje duvana

Duvan su morali križat rukom i oštrim nožom jel u to vrime nije bilo ni ručni mašinica za lipo i jednako tanko sičenje duvana, jel da što bolje žeravi mora bit isičen tanko ko konac, da lakše gori

Piše: Alojzije Stantić

Dok su pušači salašari sami odranjivali duvan nji je pušenje došlo najjeptinije, odranili su ga makar i u bašci, ako se nisu nakanili da ga sade rad zarade i drugom prodaju. Zrile listove duvana su redom brali, nanizali na špargu i u pokrivenom mistu ga sušili, najčešće u promaji na tavanu, el pod šupom. Zimi kad nisu imali posla u ravni, kad su se uveče komšijali nuz divan je pušač polagano križo (siko tanko ko konac) duvan. Najpreg je iz njeg iz sridine iskinio debelu nervaturu lista, jel ako ostane i nju isiče, komadić nervature u duvanu ne gori, utrne (ugasi) žeravu. Zato su ga vrimenom prozvali »financ«, jel je utrnio cigaretlu, a često i duvan u luli.

Duvan su morali križat rukom i oštrim nožom jel u to vrime nije bilo ni ručni mašinica za lipo i jednako tanko sičenje duvana, jel da što bolje žeravi mora bit isičen tanko ko konac, da lakše gori.

PUŠENJE NA LULU: Konkivistadori su od Indijanaca naučili pušit duvan na lulu, možda je ko med njima probo pušit kalumet (lulu mira), pa mu se dopo taj šmek (ukus). U Evropi je tribalo vrimena dok nisu pronšli najpodesniji materijal iz čeg će opravit lulu. Med najstarijima su bile zemljave (iz pečene gline) lule, a pravili su ji i iz čvornovatog korena kojekaki drva, u našem kraju za to je bio najpodesniji koren višnje. U svitu med najskuplje čibake spadaje lule od korena kineske ruže.

Pušenje na lulu ima veliku manu jel dok je pušač štogod radio s rukama nije mogo pušit, a kako se u zemljodilstvu u vrime veliki poslova u ravni ne mož zastajkivat kad kome padne na pamet, pušač je mogo zapalit lulu samo kad su stali da odanu. Ni kočijaš nije mogo odjedared dekat konje i pušit na lulu, pogotovu ako je imo konje

jake na žvali (jaka usta), pa je kajase (kožne kajiše za upravljanje) moro držat s dvi ruke.

Da toj nevolji kakogod doskoče napravili su čibak, s manjom lulom i kratkim kamišom (civ za dim od lule do usta), kojeg je kakogod mogo držat u ustima, al i on je pravio nevolju jel ju pušaču dim išo pod nos i u oči.

BAGO – DUVAN ZA ŽVAKANJE: Od američki Indijanaca su se doseljenici u taj dio svita navikli na bago, duvan za žvakanje, jel dok su štogod radili rukama mogli su uživat u nikotinu. Prio konkivistadora bago je dospio i u Evropu pa i u naš kraj. Na njeg su najpre navikla sirotinja, jel za uživanje nije tribo nikaki pribor.

Da bago u ustima ne gorči začinili su ga, a najjeptiniji je bio i najslabije začinjen. Da bude ugodan za žvakanje bago su malo osladili najpre medom, posli šećerom, pa oplimenili s više kojekaki začina, dodavali mu i alkohol (rum, liker – volili su ga mornari), korom drveta, oraščićom i sl., pa je posto ugodan za žvakanje. Bio sam u društvu žvakača duvana med Rumunima na peci (tržnici) u Žombolji (Jimbolia – žomboljske đuge!) u Rumuniji. Iz znatiženje sam bago metnio u usta. Nije tako neugodan ko običan duvan, kazali su mi da je to taka fela duvana i da triba vrimena, ko i za pušenje, da se čeljade navikne na njeg. Kad je žvakač isiso nikotin iz bagova onda je žvavoljak sočno ispljunio.

Otkag su posli II. svickog rata počeli naveliko praviti cigaretle, pa i zdravo jeptine, a i ljudi se malo bolje potkožili (postali imućniji), žvakači su se polagano okanili bagova i prišli na uživanje nikotina iz cigaretle.

BURMUT – DUVAN ŠMRKAVAC: U visokom društvu su uvik štogod izmišljali da budu što otmeniji, al i drugačiji od ostalog svita. Ko zna kome

je palo na pamet da fin duvan samelje u pra, osladi ga i takog šmrče. Taj duvan, burmut, su gospoda nosili u burmutici, srebrnoj el maloj zlatnoj škatuljici i kad je dotični otklopio, ušmrko je malo duvana i onda nikoliko puta »zdravo« (na zdravlje) kinio. To je u njevo vrime bilo otmeno, ako kogod mož kinit iz zdravlja, a ne ko običan svit

nasumce izabrani papira imo je manu, bilo da se friško odlipio i duvan se rasuo, bilo da je pušač malo jače povuko dim onda mu je papir buknuo u vatru, katkad oprljio brkove i jeto nevolje.

Pušač se vrimenom toliko uverto da je znao lipo zavrit cigaretlu, da je bila jednako popunjena duvanom. U tridesetim godinama već su pravili i taki

Veselo društvo nuz cigaretlu, vino i tamburicu

koji kijanjem navušćuje kaku bolu. (Otaleg adet »na zdravlje« kazat onom ko kine.)

CIGAR: Reda radi ga triba spominit iako u našem kraju čeljad, pa čak i kojima je doticalo, nisu pušili cigar. Pušenje cigara, pa još tompusa, je navada velike gospode, cigar je zdravo skup, a pušač je moro bit dospiven da potroši tušta vrimena na pućkanje dima. Posli II. svickog rata probali su uvest u modu tanke cigare, - cigarilose, al su se morali okanit njevog pravljenja jel ji pušači baš nisu volili.

PAPIR ZA CIGARETLU: Nikako posli I. svickog rata fabrike su počele pušačima praviti fini papir za zavijanje cigaretle. Najpreg su obaško prodavali papir, da pušači sami zavijaje cigaretlu, jel su je dotleg zavijali u kojekaki papir. Svaki od

papir da su ga u fabriki zalipili u oblik cigaretile, a rad njeg su pravili »puškice« koju je pušač napunio duvanom, zaklopio je, na nju navuko slipljen papir za cigaretlu. »Pušicom« napunjene cigaretle bile su maltene ko fabričke. Puškice su bile podesne da se pušač otarasi dosadnog počaroša (koji ište cigaretlu zabadavad) el s drugarom napravi psinu. Kad je punio cigaretlu u sridinu je metnio komad suvog guščijeg izmeta, koji je debo ko cigaretla. S obadva kraja cigaretle virio je duvan. Kad je dotični popušio više od jedne trećine, do otprilike blizu umetnutog izmeta, viknuo bi mu »Vuči kume, sad gori« uz smijanje, a na sramotu pušača.

Nastavak slidi

Priča o Hrvatima – Hrvati u XX. stoljeću (127.)

Što je bilo na Zapadu

Piše: Zdenko Samaržija

Napori za europsko ujedinjenje doveli su 1957./58. do utemeljenja Europske ekonomske zajednice (EEZ), udruženja zapadnoeuropskih država koje je trebalo promicati europsko gospodarsko ujedinjenje i zajedničko tržište. Francuski ministar vanjskih poslova *Robert Schuman* predložio je 1950. godine stvaranje zajedničkoga europskog tržišta ugljena i čelika. Taj je plan zapravo bio politički

i gospodarski okvir koji je trebao spriječiti mogući novi rat između Njemačke i Francuske, a kao krajnji cilj imao je stvaranje ujedinjenih europskih država.

Francuska, Savezna Republika Njemačka, Italija, Belgija, Nizozemska i Luksemburg, u skladu s tim planom, utemeljile su 1952. godine Europsku zajednicu za ugljen i čelik. Napori za europsko ujedinjenje doveli su 1957./58. do utemeljenja Europske ekonomske zajednice (EEZ), udruženja zapadnoeuropskih država koje je trebalo promicati europsko gospodarsko ujedinjenje i zajedničko tržište.

POČECI GLOBALIZACIJE: U EEZ su 1973. godine primljene Velika Britanija, Danska i Irska, a tijekom 80-ih Portugal, Španjolska i Grčka. Želju za ekonomskim ujedinjenjem ojačala je i želja da se Europa politički ujedini.

KA EUROPSKOJ UNIJI: U prosincu 1991. godine u nizozemskom gradu Maastrichtu potpisan je ugovor kojim je utemeljena Europska unija, organizacija koja bi trebala politički ujediniti europske zemlje i oblikovati zajedničku europsku

Začetnik Europske unije:
Robert Schuman

sigurnosnu i vanjsku politiku. Time se Europa još više približila Schumanovoj ideji ujedinjenih europskih država ■

Vrijeme razvoja blagostanja i bezbrižnosti na Zapadu: s jednog od koncerata Beatlesa

Prosvjedi protiv zveckanja oružjem

Prosvjedi protiv razmještanja nuklearnih raketa počeli su početkom 80-ih godina 20. stoljeća. Nakon što je SSSR razmjestio nuklearne projekte u zemljama istočne Europe, SAD su odgovorile razmještanjem istih projektila u zemljama zapadne Europe. To je izazvalo velike prosvjede protiv novoga kruga utrke u nuklearnom naoružavanju.

Jedan od statusnih simbola zapadne hemisfere: Cadillac

Tradicionalna sajamska manifestacija

Jesenski međunarodni zagrebački velesajam

Prošloga tjedna Zagreb je, po 82. put, ugostio veliki broj izlagača iz 42 zemlje

Piše: Zlatko Žužić

U Zagrebu je, od 19. do 24. rujna, održan Jesenski međunarodni zagrebački velesajam, 82. po redu, na kojem je sudjelovalo 1710 izlagača iz 42 zemlje na 76 tisuća četvornih metara izložbenog prostora. Veliko zanimanje za taj središnji sajamski događaj u ovom dijelu Europe dokaz je da hrvatskim proizvodima na svjetskom tržištu ima mjesta i da je, bez obzira na blagu stagnaciju, ostao važnim mjestom za sklapanje unosnih poslovnih dogovora.

Ovogodišnji Jesenski međunarodni zagrebački velesajam, sa sloganom »Velesajam na kojem treba biti«, otvorio je izaslanik predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mesića*, zagrebački gradonačelnik *Milan Bandić*, najavljujući u svom govoru i temeljitu obnovu Zagrebačkog velesajma.

POVIJEST I TRADICIJA: »Zagreb ima dugu tradiciju sajмова: 20. kolovoza 1094. prvi se put spominje »kraljevski«

Na Zagrebačkom velesajmu: 1710 izlagača iz 42 zemlje na 76 tisuća četvornih metara

Rockeri na sajmu

Velesajmom su tih dana kružili i mnogi poznati rockeri i glazbeni kritičari koji su masovno posjećivali interaktivni Rock - muzej u kojem su bili izloženi glazbeni instrumenti na kojima su 60-tih, 70-tih i 80-tih godina prošlog stoljeća prašili *Janko Mlinarić-Trooly* (»Bezimeni«), *Ivan Piko Stančić* (»Film«, »Parni valjak«, »Priljavo kazalište«...), *Vedran Božić* (»Time«), *Željko Mikulčić-Mika* (»Drugi način«), *Ivan Banfić*, tata današnje zvijezde *Ivane Banfić* (VIS »Bijele strijele«), *Bruno Langer* (»Atomsko sklonište«) i ostale perjanice tadašnje rock scene.

sajam pred prvostolnicom, koji je trajao 14 dana. Kasnije su kraljevim odlukama odobreni i sajmovi na Gornjem gradu - Markovski i Margaretski. Zagreb je postao velesajamski grad 1909. godine osnutkom Zagrebačkog zbora koji je poslije izrastao u današnji međunarodni Zagrebački velesajam. Do polovice iduće godine bit će pripremljena sva dokumentacija, a 2009. godine, u povodu stote obljetnice sajmovanja u nas, bit će otvorena vrata obnovljenog velesajma.

Iako zbog inozemnih obveza nije bio na otvaranju predsjednik *Stjepan Mesić* u pismu je poručio »kako su za više stope gospodarskog rasta potrebne strukturne

reformе i društveni konsenzus«. Koliko je to ostvarivo, domaći su poduzetnici mogli doznati na tradicionalnom Hrvatskom gospodarskom forumu, mjestu izravne komunikacije poslovnih ljudi i kreatora ekonomske politike, održanog istog dana u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma u organizaciji Hrvatske gospodarske komore. Tema ovogodišnjeg foruma bila je Hrvatska strategija gospodarskog razvoja, a sam forum bio je prilika da se vlada RH pohvali pozitivnim brojkama. Tako smo čuli kako se prošle godine bruto državni proizvod popeo na sedam tisuća eura po glavi stanovnika što je

više nego u većini novih članova Europske Unije, da je stopa nezaposlenosti 12,7 posto što je najniža stopa za prethodnih šest godina, a prihodi od turizma premašili su šest milijardi eura.

HRVATSKA – DRUŠTVO ZNANJA: Novina ovogodišnjeg sajma je projekt »Hrvatska - društvo znanja«, čiji su organizatori Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagrebački velesajam i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

»Cilj projekta je poduzetnicima predstaviti programe i projekte namijenjene primjeni znanja u gospodarstvu na jednom mjestu i u neposrednom kontaktu. Nastoji

se potaknuti gospodarski rast i razvoj, odnosno povezati znanost i obrazovanje s gospodarstvom te obrazovanje okrenuti potrebama gospodarstva i time povećati konkurentnost«, obrazložio je projekt ministar gospodarstva Vlade Republike Hrvatske *Branko Vukelić*.

Direktor Zagrebačkog velesajma *Davorin Spevec* naglasio je činjenicu kako velik broj izlagača iz inozemstva potvrđuje poslovni interes za hrvatsko tržište, ali i internacionalizaciju Jesenskog međunarodnog zagrebačkog velesajma i njegov ugled u svijetu. U sklopu projekta »Hrvatska - društvo znanja« održana je i »Arca«, međunarodna izložba inovacija, novih ideja, proizvoda i tehnologija, čiji je organizator Udruga inovatora Hrvatske. Pored ove izložbe održane su i izložbe u povodu 150 godina *Nikole Tesle*, 120 godina *Lavoslava Ružičke* i 100 godina *Vladimira Preloga*.

OSTALI SADRŽAJI: Za posjetitelje Velesajma željnih ležernijeg sadržaja organizirane su brojne tematske cjeline: Energetika, Promet i logistika, Graditeljstvo, Prehrana i poljoprivreda, Dani mode, Eko-etno, Sajam glazbe i prvi put na velesajmu Rock-muzej.

U okviru izložbe tradicijskih proizvoda, usluga i običaja ruralnih područja »Eko-etno Hrvatska«, održanoj po četvrti put u sklopu Jesenskog međunarodnog zagrebačkog velesajma, predstavilo se 17 hrvatskih županija uz stručno-popratni program o održivom razvitku ruralnog prostora. Na sajmu su kroz specijalizirane programe predstavljeni i najnoviji graditeljski i industrijski trendovi, hotelska i ugostiteljska oprema, proizvodi za kućanstvo te bogata ponuda odjeće na »Danima mode«.

Piše: Milivoj Prčić

T(V)JEDNIK

U ponedjeljak 18. rujna navečer, u Mađarskoj je započela »bije-la« revolucija budući je otkriven i javno objavljen tajni govor premijera *Gyurcsány* o stanju (ekonomskom) nacije. Ovdašnji negdanji učitelj (omiljena komunistička »matrica kadrova«) potom za osam godina milijarder (u forintama, da ne bude zabu-ne, ipak!), izabran je za predsjednika Vlade, nakon prošlih izbora na kojima su baš u svakom selu Mađarske pobijedili reformirani komunisti obećavajući narodu nemoguće! Ali izgleda i po svemu sudeći da će ga nakon ovog »otkrivanja i priznanja« pome-
sti »desničarski val« koji polako »hara« Europom u posljednje vrijeme! Njegov glavni protivnik FIDES (Mlada demokracija koju beogradski medi-ji uporno pogrešno nazivaju Demokratska omladina, naopa-ko, sa svojim vođom *Viktorom Orbanom*, smiruje demonstra-cije širom Mađarske) u subotu 23. rujna su bile ipak jako brojne u Budimpešti (koje predvode »tvrda jez-gra« nogometnih navi-jača i pomelo razbijača »Fradija« i »Újpesta«, jer je siguran g.Orban da će nakon lokalnih izbora koji predstoje, Gyurcsany podnijeti ostavku i da će njegov

FIDES, s desnim MDF-om i liberalima, nanovo doći na vlast, ovog puta na dulje vrijeme, jer to je »trend« a Viktor (latinski: pobjednik) je još uvijek vrlo mlad za političara i može »izgura-ti« dva-tri mandata! Sada se otvoreno pokazuje koliko su bile jake komunističke »ćelije« i petnaest godina nakon pada režima *Gyule Horna*, posljednjeg umjerenog lidera tada već »mekog« Magyar Kiraly Komunist Part, kako su nazivali cinici taj »gulaš-socijalizam« *Jánosa Kadara*, a kod Horna već i »Wiener-snitzl kommy«. Ali njihovi današnji nasljednici nemilosrdno su zadužili Mađarsku i sad predstoje »kresanja« kao i uvijek srednjeg i siromašnijeg sloja naroda koji je sviko na kupovinu elektronskim karticama na poček itd. A to je eto bio znak za »bijelu« revoluciju, koja svaku večer potresa metropolu Mađara, a i Debrecen (stara opozicija) i druge veće gradove i mjesta! Sve je to mirno i bez velikih obračuna s policijom itd. ali uporno poput »narančaste« u Ukrajini prije dvije godine.

Za Mađarsku zbog EU to je velika opasnost, jer su zakoni Unije i MMF vrlo strogi, dapače u javnim troškovima države! A koliko će tek koštati naoružanje u NATO paktu! (za državu koja nije imala nijedan borbeni zrakoplov dok je bila pod sovjetskim

kišobranom). Mađarska dijaspora pak željno čeka Viktora zbog obećanja dvojnog državljanstva svima po krvi Mađarima iz primjerice Rumunjske, Slovačke ili Vojvodine. Sve ovo što se događa je na sreću, daleko od krvave revolucije (od protivnika zvane: kontrarevolucije!) 1956. godine, koju su zagušili sovjet-ski tenkovi (premda su i Mađari s početka pobili poprilično zna-nih AVO-sa tj. tajne policije koju je naš pisac *Matija Poljaković* opisao u svojoj drami »ŽUTE CIPELE« igranoj i u HNK u Zagrebu! (dok su vođu Imrea Nagya, starog demokratskog poli-tičara doslovno silom izvukli iz jugoslaven-skog veleposlanstva u Rumunjskoj i po krat-kom postupku strije-ljali!

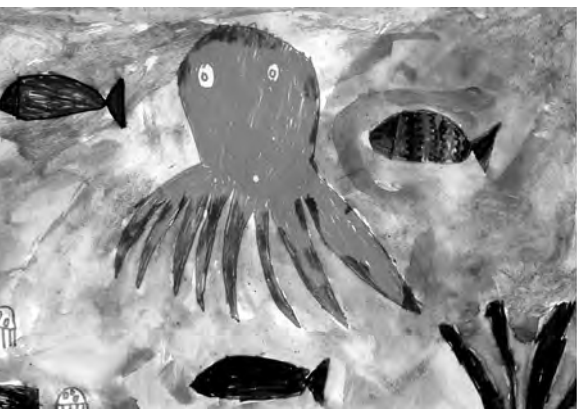
Sva sreća nema više SSSR-a i komuniz-ma tog tipa (ili su svi jednaki) pa i ovaj SKJ – farsa koju igra skupa sa Tito-Centar šačica zatucanika u Subotici. Ova »bije-la« revolucija će samo »pomesti s vjetrom« reformirane komuni-ste Mađarske MSZP sa vlasti moguće zau-vijek, to je gotovo sigurno! Demokracija nije u opasnosti, jer Mađari su ipak jedan kulturni i naobražen narod bez nepismenih i rigidnih tipova na

jugu Balkana s kojima *Boris Tadić*, predsjednik Srbije, vodi veliku i onoliko koliko mu okolnosti dozvoljavaju, borbu, zamislite čak i uz blagonaklonost negdanjeg protjeranog dopi-snika »Politike« iz Budimpešte 1956. godine, koji je bio previše liberalan u svojim komentarima i na koncu, stao na stranu revo-lucionara, čovjeka koji je poslije uvijek bio u vrhu vlasti, a eto pogodite tko je to bio, za nagradu dajem ocjenu 5 iz politike! Čik!!!

Ali, ostavimo se zagonetanja, »bijeli« će dakako pobijediti, a sastav sljedećeg Parlamenta Republike Mađarske će biti vrlo interesantan, i bez deranja ekstremnih desničara i nemoguće »64 - županije«, jer to je ipak utopija jednaka liniji nešto ušutjelog »majstora nacionalne geografije«, trenutačno na radu u Haagu, a poslije vidjet ćemo gdje! Siguran sam da će jednog dana uskoro sve biti rješavano demokratskim i parlamentarnim putem, unutar Europske unije, jer drugog puta nema, gospodo iluzionisti koji bi rado žrtvovali tuđu djecu...

Otišao sam predaleko ali priča je o susjedima počela, a mi smo na samo osam kilometara od tranšeja Franchez-D'Epereya! Za nerazumijevanje ovoga ocjena je 1-. Živi bili, lipi moji, pa vidjeli! A sad adio...

Dino, III. e,
OŠ »Sveti Sava«, Subotica

Elizabeta Ivanković, III. e,
OŠ »Sveti Sava«, Subotica

Tina Vojnić Tunić, IV. c,
OŠ »Ivan Milutinović«, Subotica

Doživljaj s raspusta

Iako mi je bilo malo teško nisam čekala raspust zato što bih se dosađivala. Ja sam čekala da idem na trg i da se igram s mojom drugaricom Sarom. Na raspustu sam malo čitala i pisala. Željno sam iščekivala dan kad ću ići na more.

Na moru su bili svi moji drugari. More je bilo slano. Selce je lijepo mjesto. Naučila sam plivati. Iako je more bilo hladno mi smo se brčkali i gnjurili. Kad smo se vraćali kući gledali smo crtani u autobusu. Autobus je stigao u Suboticu i mi smo poletjeli u zagrljaj mami i tati.

Josipa Oračić, II. e, OŠ »Svet Sava«, Subotica

Početak školske godine

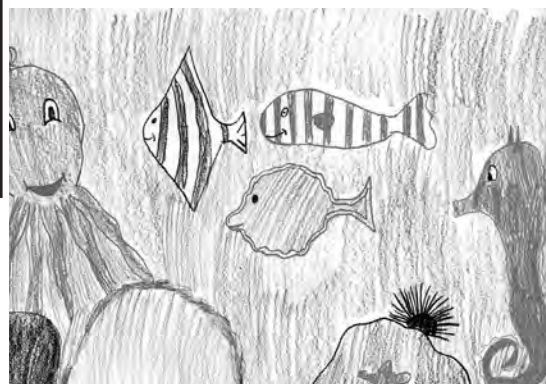
Škola je počela u petak 1. rujna. Osjećala sam se sretno i uzbuđeno.

U školu sam došla autobusom. Moj susret s prijateljima je bio zabavan. U školi smo ponavljali hrvatski i matematiku. Na velikom odmoru bila sam redar. Najviše sam se obradovala brisanju ploče. Volim ići u školu zato što puno mogu naučiti. Ove školske godine očekujem da će nas učiteljica naučiti sve što je potrebno za treći razred.

Nataša Kujundžić, III. e,
OŠ »Sveti Sava«, Subotica

Mario Vujković II. b,
OŠ »Ivan Milutinović«, Subotica

Josip Jaramazović, III. c,
OŠ »Ivan Milutinović«, Subotica

Doživljaj s raspusta

Za vrijeme školskog raspusta sa školom smo išli na ljetovanje u Selce.

Zadnji dan smo krenuli na plažu. Imali smo provjeru plivanja. Trebali smo skočiti u vodu i otplivati do stupa. Ja sam to dobro uradila i postala plivač. Drugi put kada sam skočila u vodu plivala sam blizu mola. Na molu je bio zakačen morski jež. Tada sam se ubola na njega. Imala sam deset bodlji. Odmah sam ih pokušala izvaditi, ali mi nije uspjelo. Srećom nije jako boljelo.

Bilo mi je jako lijepo sa svojim prijateljicama na moru. Jedva sam čekala da dođem kući i da svoje dojmove podijelim s roditeljima.

Sara Dulić, III. c,
OŠ »Ivan Milutinović«, Subotica

Nataša Kujundžić, II. e,
OŠ »Sveti Sava«, Subotica

HRCKOVA SVEZNALICA

Kako nastaju rijeke?

Kiša i druga voda koja pada na Zemljinu površinu stalno otječe u obliku potočića, rječica i rijeka koji se spajaju i čine veliki vodeni tok koji postaje široka rijeka. Mnoge rijeke se ulijevaju u more. Međutim, neke se ulijevaju u jezera, a druge koje prolaze kroz suhe doline, postaju sve manje dok ne nestanu zbog isparenja ili poniranja u suhu zemlju. Riječnu vodu djelomično čini kišnica koja teče po površini i ulijeva se u riječno korito, a djelomično je to voda od otopljenog snijega i leda, kao i voda iz izvora i jezera. Velike rijeke imaju mnoge pritoke koje se u njih ulijevaju. Rijeka Ohio u Sjevernoj Americi, koja je i sama velika, ustvari je pritoka još veće rijeke Mississippi. Svaka pritoka ima svoje manje pritoke, tako da veliki sliv rijeke Mississippi ima tisuće rijeka, rječica, potoka i potočića. Rijeke dube zemlju i odnose je u more. Veliki kanjon Colorada pokazuje kako rijeka može duboko usjeći svoju dolinu.

Koji je ocean najdublji?

Oceani u mnogo čemu još uvijek predstavljaju za nas veliku tajnu. Mi čak ne znamo ni koliko su oni stari. Čovjek danas ispituje oceansko dno kako bi što više saznao o njima. Dno oceana na 3600 metara dubine pokriveno je muljem. Taj mulj se sastoji od krečnjačkih kostura sićušnih morskih životinja. Dno dubokih, tamnih morskih područja u kojima je voda dublja od 6500 metara, pokriveno je finim muljem boje rđe, zvanim crvena glina. Sastoji se od sićušnih dijelova životinjskih skeleta, omotača sićušnih biljaka i vulkanskog pepela. Najveću prosječnu dubinu ima Tih ocean. Ona iznosi 4030 metara. Sljedeća najveća prosječna dubina je Indijskog oceana i iznosi 3900 metara. Atlantski ocean je treći s dubinom od 3332 metara. Najmanju prosječnu dubinu ima Baltičko more, samo 54 metra. Najdublje do sada poznato mjesto u Tihom oceanu nalazi se u blizini Guama i iznosi 11034 metra.

Priredio: Zoltan Sič

Spavate li dovoljno?

Zdravi san

Iznimno bitna komponenta našeg zdravlja ogleda se u kvaliteti i dužini našeg spavanja

Piše: Dražen Prčić

Promjena godišnjih doba neumitno donosi i promjenu određenih ustaljenih životnih navika, »usporavajući« ih ili »ubrzavajući« u odnosu na nastupajuće razdoblje.

Konkretno, pristigla jesen i sve kraći dani, koji će uskoro nakon prelaska na zimsko računanje vremena biti još kraći, jamačno će se odraziti na stupanj naše »budnosti« i sve veću potrebu za dodatnim satima sna. A još kad nastupi duga i hladna ravničarska zima...

NAVIKA SPAVANJA: U biti vrijeme noćnog odmora i njegova duljina posve je različita i individualna kategorija kod svakog pripadnika ljudske rase, te se nikako ne može odrediti neka opća ili idealna »satnica«. Prema ustaljenim medicinsko-zdravstvenim standardima postoji preporučena duljina sna, ali opet, ponavljamo, sve je stvar individualne percepcije i sposobnosti određenog organizma da tijekom određenog broja sati regenerira utrošenu količinu energije i mentalnog zamora.

Uvriježeno je stajalište kako bi se gotovo uvijek trebalo leći prije pola noći i »uhvatiti« barem šest do sedam sati sna u »komadu«, da bi se ujutro probudili svježi i odmorni za napore novog radnog dana. Ali, isključimo li određene skupine »čudaka« koji liježu na vrijeme, velika većina nas ostaje budnima do kasno u noć, odlazeći na počinak i nekoliko sati prije granice između dva dana. Kašnjenje u spavanju neumitno se odražava u oduzimanju

vremena predviđenog za san i negativno se izražava u ranojutarnjem ustajanju, prilagođenom odlasku na radno mjesto, što opet u uzročno-posljedičnoj svezi donosi većoj koncentraciji zamorenosti organizma u sljedećem danu.

A nedostatak potrebitog sna donosi brojne negativne učinke i posljedice po opće stanje našeg organizma. Nedovoljno »naspavana osoba« u prvom redu je pretjerano razdražljiva jer njezin mozak nije dovoljno »odmoren«, isto tako mentalni sklop nije u potpunoj funkciji što rezultira čestim gubitkom koncentracije i nemogućnosti maksimalnog rasuđivanja. Sve skupa navedeno u daljnjoj progresiji, ukoliko se manjak noćnog odmora kontinuirano prakticira i postaje konstantnom pojavom, može dovesti do ozbiljnih zdravstvenih problema, posebice kod osoba koje imaju problema s akutnim manjkom imuniteta. Jer znanstveno je dokazano kako je upravo dobar i kvalitetan san osnova ljudskog zdravlja i neizostavan čimbenik u procesu ozdravljenja kod oboljelih osoba. Uz zdravstvene, nedostatak sna može biti uzrokom i brojnih egzistencijalno-materijalnih problema, jer osobe u takovom stanju mogu sebe dovesti u mnoštvo neugodnih i opasnih situacija, poput prometnih nezgoda prilikom upravljanja automobilom ili nekim drugim prometom ili primjerice dobivanja otkaza

uslijed spavanja na radnom mjestu ili ne ispunjavanja radnih obveza.

INDIVIDUALNA DOZA: Čovjek kao najsavršenije biće našeg univerzuma posjeduje je odlike koje ga, u prvom redu, odvajaju i razlikuju od ostalih živih bića u njegovom okruženju. Sposobnost samospoznaje i učenja, praktički primijenjena na ovu problematiku jednostavno znači da bi svaka individua trebala sama uvidjeti koliko joj je potrebno sna za pravilan i optimalan način života. Ovisno o tjelesnoj konstrukciji i općem zdravstvenom stanju organizma, količini dnevnog zamora i vrsti posla koji se obavlja, te ostalim čimbenicima koji utječu na ljudsku psihu i njene reakcije, svaki bi čovjek trebao usporediti dan bez dovoljno sna i »posljedice« koje je on »donio«, te ih »nadoknadom« već sljedeće večeri pokušao popraviti za sljedeći dan. Kvalitetno naspavan i odmoran, bit će spreman i na najveće napore, uz maksimalnu koncentraciju i puni doprinos na svim poljima svog dnevnog angažmana. Je li to preporučenih šest do sedam sati, manje ili više, opet stvar je individualne percepcije. Prema osobnom priznanju *Margaret Thatcher*, nekadašnje »Željezne Lady« Velike Britanije, spavala je samo četiri sata dnevno i pokraj toga uspijevala obavljati sve svoje dužnosti prve ministricе Ujedinjenog Kraljevstva...

Trećina života u snu

Znanstvenici su izračunali da prosječan čovjek provede spavajući negdje oko 32 posto svog životnog vijeka, što bi neki mogli protumačiti kako velikim vremenskim gubitkom. Ali, bez tog neophodnog odmora i čovjek bi jamačno živio mnogo kraće...

Petar Francišković, pasionirani gledatelj

Svaki događaj je mali praznik

Ukoliko postoji određena sfera interesiranja, u svakom sportskom ili kulturnom događaju krije se lijepi užitek

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Privatni poduzetnik iz Subotice, *Petar Francišković*, pasionirani je gledatelj brojnih sportskih i kulturnih programa, jednako uživajući u njihovoj »živoj« ili televizijskoj izvedbi. Kako sam kaže: »Svaki novi dan nosi nešto lijepoga za gledanje, potrebno je samo znati odabrati i posvetiti pažnju odabranom programu«.

► **Kako biste definirali svoju gledateljsku pasiju?**

Svoju životnu filozofiju temeljim, prije svega na realnom i skromnom poimanju života i nastojim se radovati lijepim, jednostavnim stvarima koje donosi svakodnevica. Kao obiteljski čovjek, skupa sa suprugom *Đurđinkom* i sinom *Nikolom* uživam u prilikama kada skupa možemo pogledati neki lijep kulturni događaj poput primjerice tamburaškog koncerta ili kazališne predstave. Opet, s one čisto »muške« strane, skupa sa sinom ili prijateljima uživam pratiti brojne sportske događaje, bilo na samim sportskim borilištima ili putem televizijskih prijenosa.

► **Koje sve sportove redovito pratite?**

Osim nogometa, koji je oduvijek zauzimao počasno mjesto u mome sportskom

interesiranju, pratim većinu sportova koji se prenose na brojnim televizijskim programima. Glede odlazaka na gradske sportske priredbe, redovito posjećujem gradsku Dvoranu sportova i nastupe košarkaških i odbojkaških momčadi.

► **S obzirom da pratite brojne sportove jamačno imate i određene momčadi za koje navijate, davajući dodatnu dimenziju gledateljskom užitku?**

Na lokalnoj razini navijam za NK »Bačku« iz Subotice, u Hrvatskoj nogometnoj ligi navijam, još iz vremena dok sam živio i radio u Hrvatskoj, za momčad Rijeke, dok u međunarodnom nogometu preferiram momčadi Milana i Chelsea, čije nastupe u Champions league redovito s velikim zanimanjem pratim. U biti, uživam gledati i svaki drugi nogometni prijenos, neovisno o momčadi koje su suprotstavljene i liga u kojima nastupaju.

► **Televizija je, od samog svog nastanka, postala neizostavni dio čovjekove zbilje, dominirajući velikim dijelom našeg slobodnog vremena. Kakav je Vaš odnos prema »prozoru u svijet«?**

Iako puno gledam televizijske programe, nisam pristaša gledanja televizije po svaku cijenu. Dapače, smatram kako je najbolje izabrati određene programe tijekom svakog dana koji će se pratiti s određenim dodatnim interesiranjem i tada, po mom mišljenju, televizija donosi određeni užitek i biva mali, svojevrsni praznik. Opet, praćenje informativnih programa spada u nužnost svakog suvremenog čovjeka koji želi biti barem prosječno informiran.

► **Spomenuli ste praznik gledanja, na koji način biste odredili taj pojam?**

Primjerice nastupajuća jesen donijet će mnogo ružnih i sumornih dana u kojima će biti i dosta lošeg raspoloženja, ali isto tako tijekom mjeseca listopada i studenog igrat će se i susreti Champions leaguea, te nekoliko kvalifikacijskih susreta za plasman na Europsko nogometno prvenstvo. Po mom, a vjerujem i po mišljenju i mnogih drugih pasioniranih ljubitelja nogometa, ti dani će također, na određeni način, predstavljati svojevrsan »praznik« u iščekivanju velikog sportskog događaja.

► **U čemu se krije, po Vašoj ocjeni, osnovna ljepota gledanja nekog sportskog ili kulturnog događaja?**

Po mom mišljenju, tajna užitka gledanja krije se u razvijenim sferama interesiranja, bilo da su one usmjerene ka sportu, kulturi ili nekoj drugoj oblasti. Također, iznimno bitan segment krije se u društvu s kojim se prati određena manifestacija, upravo zbog toga i redovito, skupa s obitelji, posjećujem gotovo sve kulturne manifestacije koje se organiziraju u našem gradu.

► **Što ste posljednje pogledali?**

Prije nekoliko tjedana obiteljski smo nazočili »Hosana festu«, festivalu hrvatskih duhovnih pjesama koji je bio upriličen na sceni nekadašnjeg kina »Jadran« i bili smo oduševljeni pjesmom i nastupom svih sudionika. ■

V I J E S T I

HNL

8. kolo, 23. rujna

Osijek - Hajduk 1:0
 Međimurje - Cibalia 3:1
 Slaven B. - Varteks 3:2
 Pula - Kamen I. 2:0
 Šibenik - Zagreb 1:0
 Dinamo - Rijeka odgođeno

Tablica: Dinamo 21 (-1), Hajduk 21, Osijek 13, Varteks 13, Zagreb 13, Šibenik 12, Pula 11, Slaven B. 9, Međimurje 9, Rijeka 7(-1), Kamen I. 4, Cibalia 3

Nogomet

Hrvatski kup

U susretima 1/16 finala Hrvatskog nogometnog kupa najveću senzaciju priredila je momčad trećeligaša Konavljana (Čilipi) koja je uspjela s 2:1 svladati renomiranog prvoligaša Varteks, dok je Pula, na penale (1:1, 6:5) ispala od niželigaša iz Hrvaca. U ostalim duelima favorizirane momčadi uspjele su preskočiti prvu prepreku prema vrijednom nogometnom trofeju.

Tenis

Argentina i Rusija u finalu

U ovogodišnjem finalu Davisova kupa sastat će se reprezentacije Argentine i Rusije, koje su plasman osigurale pobjedama protiv Australije (5-0), odnosno SAD (3-2). Odlučujući poen Rusima donio je *Tursunov* pobjedom

protiv *Roddicka* u maratonskom petom setu koji je završio nesvakidašnjim rezultatom od 17:15, a susret je potrajao 4 sata i 48 minuta. U susretu za popunu Svjetske skupine, u kojoj će

i dogodine igrati Hrvatska, Švicarska je predvođena najboljim svjetskim igračem *Federerom* bila bolja od Srbije (4-1) uspjela osigurati mjesto među 16 najboljih reprezentacija.

Boks

Božić nokautiran

Hrvatski boksač *Stjepan Božić* doživio je treći poraz u svojoj profesionalnoj karijeri i znatno umanjio šanse za potencijalni unosniji nastavak iste. Naime prije ovog meča bilo je spomena o dugoročnom profesionalnom ugovoru, ali se ispred njega našao ukrajinski boksač *Tsytko*, koji je bio u svemu bolji i svoju veliku dominaciju realizirao prekidom borbe u drugoj rundi.

Odbojka

Ždrijeb za EP

Proteklog vikenda održan je ždrijeb za Europsko prvenstvo odbojkašica koje će igrati sljedeće godine u Belgiji i Luksemburgu. Hrvatska reprezentacija dobila je za protivnice Rusiju, Tursku i Francusku, s kojima čini skupinu C, a natjecanje se igrati u četiri skupine iz kojih najbolje tri nastavljaju u borbu za polufinale.

Košarka

Poraz u finalu

U finalnom susretu košarkaškog turnira u Udinama Cibona je poražena (86-70) od pobjednika Benettona, no ostaju zabilježene vrijedne pobjede protiv renomiranih talijanskih momčadi Climamias (106-99) i Snaidera (69-66) u izlučnim duelima.

svladati program preko noći. Potvrda o tome jeste preko 200.000 prodanih kopija ovoga programa, kratkog suvremenim alatima za design, modeliranje i animiranje. Umjesto da kao konkurentni programi nudi hrpu nerazumljivih menija, ovdje se na zaslonu nalazi samo jedna plutajuća paleta alati. Ona, doduše, ima

podmenije, ali su oni sasvim jasno označeni prepoznatljivim ikonama. Složeni objekti se lako definiraju, zahvaljujući modeliranju uz pomoć Bezierovih metoda. Program prihvaća i Bulovu logiku (Boolean modelling), koja je naročito zgodna za detalje. Modeli se mogu animirati uz pomoć realističnog simuliranja trodimenzionalnih pokreta živih bića, pri čemu se automatski generiraju vremenski ključevi (keyframes) za sinkroniziranje tijekom video montaže. Program ove vrste ne bi bio potpun bez dobrog modula za vizualiziranje, koji podržava Ray Tracing, kretanje po zadatoj putanji i sl. Izvozni formati JPEG, TGA, TIFF, BMP, EPS i DXF za statične slike i AVI ili Quick-time, MOV za pokretne, omogućavaju laku razmjenu podataka s kolegama.

Saitek PC Gamer's Keyboard PZO8AX

Tipkovnica iz SF filmova

Navikli smo da nam kvalitetne igračke komponente dolaze iz velikih tvrtki. Međutim, da i manje tvrtke mogu napraviti izuzetno kvalitetne komponente, potvrđuje Saitek svojom tipkovnicom

nedvojnog naziva PC Gamer's Keyboard. Sa tvrtkom Saitek imali smo prilike upoznati se u svijetu igračkih periferija - proizvodnjom igračkih komponenti (prije svega joystick-a) bavi se od 1993. godine. Kada je u pitanju vanjština, ova tipkovnica nas je oduševila već na prvi pogled. Prvo što pada u oči jest industrijski dizajn koji do sada nismo imali prilike vidjeti ni na jednoj testiranoj tipkovnici. Ova tipkovnica podsjeća na dio nekog komandnog mosta svemirskog broda iz SF filmova. Na kutovima se čak nalaze imitacije imbus vijaka.

Tipke izrađene od crne plastike su sa gornje strane i malo su teksturirane tako da prsti ne klize prilikom rada, a grupirane su standardno. Tipkovnica je na testu imala njemački raspored tipki. Prilikom rada iznenadio nas je nizak nivo buke koju tipke prave. Iako nije u pitanju slim tipkovnica, hod tipki je prilično mali pa je i tipkanje na njoj izuzetno lako. Završna obrada plastike je na veoma visokoj razini i pokazuje kako se Saitek doista potrudio oko ove tipkovnice.

Kada se tipkovnica prikopča na USB port, u oči pada plavo osvjetljenje koje se nalazi ispod tipki. Kako u uvjetima noćnog rada svjetlo može i smetati, na tipkovnici se nalazi tipka kojom se jačina svjetla smanjuje odnosno potpuno isključuje. Zamjerka je to što karakteri na tipkama ne svijetle, jer su tipke od neprovidne plastike, što u cjelini smanjuje funkcionalnost osvjetljenja. Na vrhu tipkovnice nalaze se tri dopadljive svjetleće diode koje, kao i pozadinsko osvjetljenje, svijetle plavom bojom.

Tipkovnica stoji na pet „stopala“ koja su izrađena od gume. Mekana guma, njihove relativno velike dimenzije, kao i iznenađujuće velika masa ove tipkovnice jamče joj izuzetnu stabilnost i eliminiraju svako klizanje po podlozi. Poput većine današnjih tipkovnica, i ova ima dodatak za ruke, međutim Saitek je tu posebnu pažnju posvetio osobama sa većim šakama pa je napravio oslonac za ruke koji se po potrebi može produžiti za još nekoliko centimetara, što je sasvim dovoljno za udoban rad.

Priređuje: Siniša Jurić

GASTRONOMSKI KUTAK

Veliki novac, veliki nogomet

»Zahuktava« se Liga prvaka

Susretima drugog kola, odigranim ovog tjedna, polagano se već naziru preteđenti za plasman u naredni krug natjecanja, a samim tim i podjelu obimnog financijskog udjela

Piše: Dražen Prčić

Uzdravlje velikog *Ferenca Puskasa* ponovno moramo parafrazirati (vidi nadnaslov) njegovu izjavu o relaciji novca i nogometa, ali i pohvaliti njegovu vizionarsku domišljatost, koja se iz godine u godinu potvrđuje kroz najjače europsko (a zašto ne i svjetsko) nogometno klupsko natjecanje. Champions league iliti Ligu prvaka. Jer, tijekom nove sezone 2006.-07. najbolje 32 momčadi podijelit će između sebe dobit od čak 750 milijuna eura...

iznosi, manje upućenom čitatelju ili čitateljici treba staviti na uvid još jedan, iznimno važan podatak glede cijelog fenomena ovog popularnog sportskog natjecanja. Autorska prava prijenosa pojedinih susreta otkupljena su u čak 230 zemalja našeg svijeta, a od ove godine u posebnom aranžmanu susreti se mogu pratiti i putem internetske konekcije. Stoga uopće ne čudi već spomenuta impozantna brojka

Hajduk u četvrtfinalu

Splitski Hajduk jedina je hrvatska momčad koja je uspjela proći natjecanje po skupinama i izboriti plasman u četvrtfinale. Bilo je to 1994. godine, a bolji je bio Ajax (0-0, 3-0). Zagrebački Dinamo dva puta je igrao u Ligi prvaka, 1998. i 1999. godine.

momčadi (polufinalisti) bit će premirane s 3 milijuna eura, dok će poraženom u velikom finalu slijediti »nagrada« od 4 milijuna eura. Slavodobitnik ovogodišnjeg izdanja Lige prvaka, uz veliki pokal namijenjen pobjedniku dobit će i najveći ček od čak 7 milijuna europskih novčanica. To znači da bi pobjednik u sezoni 2006.-07., u slučaju da pobjedi u svim susretima mogao na koncu svog impersivnog niza biti bogatiji za čak 23.700.000 eura.

Sve ove ogromne brojke omogućene su ulaskom novih službenih partnera Lige prvaka, čije logoe i reklamno-propagandne poruke možete vidjeti na stadionima i tijekom televizijskih prijenosa, a shodno tome uvećana je i prošlogodišnja dobit za dodatnih 140 milijuna eura (2006. - 610 milijuna eura, 2007. - 750 milijuna eura).

VRHUNSKA NOGOMETNA JESEN: Iako, nažalost, niti ove sezone u Ligi prvaka nećemo gledati hrvatskog predstavnika, posljednji put je to bio Dinamo 1999. godine, ostaje nam mogućnost uživanja u kvalitetnim susretima tijekom još jedne vrhunske nogometne jeseni. Jer, svakog utorka i srijede, u tradicionalnom terminu od 20.45 počinju utakmice po skupinama, a zahvaljujući izravnim televizijskim prijenosima u mogućnosti smo pratiti ih i uživati u njima. Opet, ako se nekome »posreći« i pronađe načina nazočiti nekoj od njih, zasigurno će taj sportski doživljaj pamtit i do kraja života. Svaka utakmica Lige prvaka doživljaj je za sebe, od same igre najboljih europskih i svjetskih nogometaša, pa sve do najsitnijeg detalja vezanog uz njezinu organizaciju. Jednom riječju, u pitanju je pravi sportski »spektakl«. Spektakl vrijedan impozantnih 750.000.000 eura. ■

Najskuplji nogometaš na svijetu: Ronaldinho

IGRA BROJKI: Prije nego što u daljnjem tekstu budu iznete određene financijske komponente i vrtoglavi milijunski euro

od 750 milijuna eura zarade koja će biti raspodijeljena između najuspješnijih klubova starog kontinenta. Tako je već svaki od 32 kluba koja su izborili privilegirano mjesto u nogometnoj eliti za sudjelovanje inkasirao 2 milijuna eura, dok svaka odigrani susret u skupini (a ima ih 6 u prvoj fazi natjecanja) nosi dodatnih 400.000 eura. Nadalje 16 momčadi koje budu igrale u osmini finala bit će bogatije za dodatnih 2,2 milijuna, dok plasman među osam nosi još po 2,5 milijuna. Četiri najbolje

Hrvatski nogometaši

Samo je šestorici hrvatskih nogometaša uspjelo u karijeri podići pokal namijenjen najboljoj momčadi Lige prvaka. Dva puta se tom nezaboravnom trenutku radovao *Zvonimir Boban*, a po jednom *Davor Šuker*, *Robert Prosinečki*, *Igor Bišćan* (Liverpool), *Dario Šimić* i *Alen Bokšić*

Zlatko Tumbas, vlasnik i vozač Fantastik Lobela

Šampion se jednostavno mora roditi

Već u svojoj prvoj godini naš konj je pokazao sve šampionske osobine

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Tavankučanin Zlatko Tumbas već se dvadeset godina aktivno bavi konjima, odgajajući ih i vozeći na kasačkim trkama. U tom razdoblju promijenio je dosta konja, ali svi oni ostali su u dubokoj sjeni jednog jedinog – Fantastik Lobela. Rođenog šampiona.

► **Kako ste se počeli baviti konjima?**

U biti sve je počelo iz čiste potrebe za nabavom radnog konja, a onda smo kupili jednog pa drugog konja, pa se ispostavilo da nabavljena kobilica ima »odličnu krv«, potom ona oždrijebi još bolje mlado i godinama smo tako dolazili do odličnih primjeraka kvalitetnih ždrijebaca.

► **Konj kojeg sada imate u posjedu, Fantastik Lobel, ipak je predstavnik u vašem žargonu »najbolje krvi«. Kako ste došli do te »najbolje krvi«?**

Vrlo jednostavno, kao i u mnogim drugim stvarima u životu, stvar je u novcu. Kada su drugi »pripuštali« ždrijepca za 20 eura mi smo to radili za 1000 eura i tako smo jednom dobili našeg Fantastik Lobela.

► **Tko su glasoviti roditelji Vašeg šampiona?**

Njegov je otac Sure File Lobel i jedna kobilica od Tedrova koja je došla iz Amerike, što znači da Fantastik u sebi nosi izvornu američku liniju krvi.

► **Kada ste nazreli da će Vaš konj biti izuzetan primjerak i budući šampion?**

To se već odmah moglo vidjeti, još kad je bio jednogodišnjak. U toj dobi pobijedio je na svim utrkama izuzev derbija.

► **Zašto nije uspio zabilježiti pobjedu na derbiju?**

U pitanju je, prije svega, jednostavno rečeno određeno »prokletstvo« kod ljudi koje se manifestira nesportskim potezima tijekom te velike utrke. U pitanju su tzv. »gančovanja« i »natjerivanja konja«.

► **Kako biste okvalificirali jednog šampionskog konja poput Fantastika i postoje li neke određene osobine koje otkrivaju kvalitetan potencijal?**

Nema tu puno filozofije, konj se jednostavno mora takav roditi. On je taj i to se jednostavno mora »potrefiti«, jer u pitanju su rođeni šampioni. Konkretno, kod Fantastik Lobela nisam imao ni dovoljno adekvatne hrane, niti smo prakticirali kvalitetniji trening, pa je opet na koncu ispašao šampion.

► **Koje je najbolje Fantastikovo vrijeme zabilježeno na jednoj utrci?**

Njegov rekord iznosi 1:16,2, a s obzirom da je on sada u četvrtoj godini polako se bliži svome vrhuncu.

Supruga vlasnica

Ubiti prava vlasnica Fantastika je moja supruga koja ga je od oca dobila na dar još kad je bio ždrijebe.

► **Spomenuli ste trening. Na koji način trenirate Vašeg prelijepog konja?**

Nema tu gotovo nikakvog pravog trenin- ga jer ga tijekom tjedna koristim u radne svrhe, prežući ga u svoj »špediter« na kojemu prenosim razne tovarne materijale, poput smeća na primjer. Glede samog trenin- ga na stazi to obavimo najviše jednom tijekom tjedna.

► **Čime ga hranite?**

Ničim posebnim već svime onim što se normalno daje u prehrani jednog konja. Fantastik jede sve, od kukuruza, zobi, sijena, a kao poslasticu voli, poput svih ostalih konja, jesti jabuke.

► **Nakon uspješne trkaće karijere, »umirovljeni« šampioni se često koriste za priplod i stvaranje novih, budućih šampiona. Kada će i Fantastik »ići« u priplod?**

Iako je još u punoj trkačkoj formi, naš šampion će već ove zimi ići u priplod, ali smo odredili cijenu ispod koje ne želimo ići tj. niti nećemo »pripuštiti« svakoga. ■

Čarobna ljevica Miguela de Cervantesa

Priredio: Zdenko Samaržija

28. rujna 1898. godine u selu Raklju ponad Raškoga zaljeva u Istri rođen je *Mijo Mirković*, težak, ribar, mornar, akademik, pjesnik, »prvi Rakljan ki je napisal 50 knjig«, piše na njegovoj nadgrobnoj ploči, te da je »pokopan uz zvuke dragih roženica«. Umro je u Zagrebu 17. veljače 1963. godine. Najvažnija su mu djela Matija Vlačić Ilirik (Flacius), monografija o hrvatskom i europskom latinistu i reformatoru XVI. stoljeća – za tu je knjigu dobio nagradu Hrvatskoga sabora za životno djelo, *Dragi kamen*, zbirka čakavskih pjesama, *Tijesna zemlja*, roman, *Stara Pazinska gimnazija* i *Puna je Pula*, te znanstvena studija *Doba manufakture u Hrvatskoj*. Na Pariškoj mirovnoj konferenciji 1946. godine bio je vođa delegacije koja je znanstvenim argumentima izborila međunarodno priznanje sjedinjenje Istre s Hrvatskom. Mnogi suvremenici nisu znali da se Mijo Mirković koristio pseudonimom Mate Balota.

29. rujna 1758. godine rođen je *Horatio Nelson*, britanski admiral, koji je 1805. godine u bitki kod

Trafalgara uništio francusko-španjolsku flotu. Poginuo je tijekom bitke 21. listopada 1805. godine.

29. rujna 1902. godine umro je u Parizu *Emile Zola*, francuski pisac, najznačajniji francuski naturalist. Najpoznatija su mu djela *Nana* i *Germinal* u kojima je opisao težak život radnika.

29. rujna 1913. godine umro je *Rudolf Diesel*, njemački konstruktor motora.

29. rujna 1938. godine počela je Münchenska konferencija.

Hitler, koji je 1935. godine Reichu pripojio područja koja

je Njemačka izgubila Pariškim mirovnim ugovorom, a 1938. godine pripojio je Njemačkoj Austriju, imao je sve veće apetite. Kako ga nitko nije zaustavio, sljedeća je na udaru bila Čehoslovačka. Zahtijevao je priključenje Sudeta, zapadnoga dijela Čehoslovačke pretežno naseljenoga njemačkim stanovništvom. Sudetski su Nijemci pričali o vlastitoj ugroženosti te su zahtijevali isprva kulturnu, a kasnije političku i teritorijalnu autonomiju. No, kada su Nijemci u Sudetima balvanima zakrčili prometnice, Čehoslovačka je proglasila je mobilizaciju i očeki-

vala pomoć Francuske i Velike Britanije. Međutim, zapadne sile nisu htjele zaratiti s Hitlerom zbog Čehoslovačke, već su odlučile pregovarati s njim. Uz Mussolinijevo su se posredovanje u Münchenu Hitler i *Mussolini* sastali s predsjednicima britanske i francuske vlade. Na tom je sastanku potpisan sporazum, kojim je odlučeno da Čehoslovačka mora predati Sudete Njemačkoj. Hitler je za uzvrat dao jamstva da neće zahtijevati daljnje teritorijalno širenje Njemačke.

Vjerojatno 29. rujna 1547. u Alcalá de Henaresu u Španjolskoj rođen je *Miguel de Cervantes Saavedra*. Vodio je buran život pustolova – navodno je bio i u gusarskom zarobljeništvu – i ratnika, koji je 1571. godine u bitci kod Lepanta, kako sam piše, izgubio desnicu da bi ljevicom napisao *Bistrog viteza Don Quijotea od Manche*, šašavog šizofrenog viteza koji se ne može prilagoditi novom vremenu. Umro je 23. travnja 1616. godine u Madridu.

2. listopada 322. godine prije Krista umro je Aristotel, najveći antički filozof.

2. listopada 1914. godine rođen je u Subotici *Albe Vidaković*, hrvatski kompozitor i muzikolog.

2. listopada 1897. godine izvedena je opera *Vatroslava Lisinskog*, Porin.

2. listopada 1869. godine rođen je u mjestu Kathiawad *Mahatma Gandhi*, vođa Indijaca u antikolonijalnoj borbi protiv britanske vlasti.

2. listopada 1870. godine Rim je proglašen prijestolnicom Italije.

2. listopada 1990. godine pobunjeni su Srbi zabarikadiralili Knin i prekinuli željeznički promet.

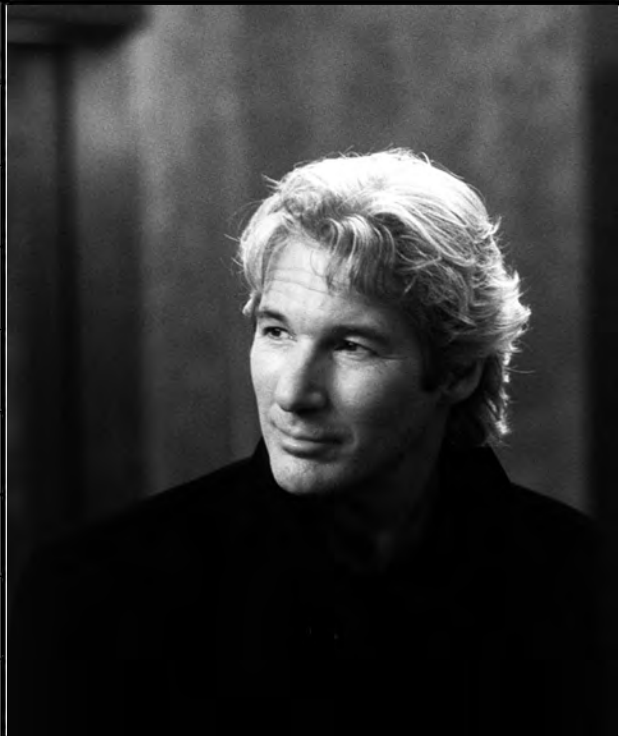

3. listopada 1929. godine Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca dobila je novi naziv – Kraljevina Jugoslavija.

3. listopada 1935. godine fašistička je Italija okupirala Abesiniju, danas Etiopiju.

4. listopada 1904. godine umro je Federic-Auguste Bartholdi, francuski kipar, autor Kipa slobode.

4. listopada 1957. godine sovjetske su vlasti lansirale letjelicu Sputnik I., prvi umjetni satelit u Zemljinj orbiti.

POPULARNI AMERIČKI GLUMAC (NA SLICI), TRENUTNO BORAVI U ZAGREBU NA SNIMANJU FILMA	KULTNA GRUPA JOHNNYJA ŠTULICA	MUŽJAK SRNE	PLOČICA U HOKEJU NA LEDU	SLUŽBENA ODJEĆA, UNIFORMA	SUPARNIŠTVO	KIBELIN SVEČENIK	UKRAŠENOST S MNOGO UKRASA								
IZREZ NA ODJEĆI															
NAPRAVITI															
HRVATSKI GLUMAC, ZLATKO ("TU")															
PODZEMNI SVIJET U GRČKOJ MIT.			PASLINE	GLUMAC DIESEL											
SUPROTNI VEZNIK		MJENIČNO JAMSTVO				"DUŠIK"	SPORTSKA PAPUČA								
KAZATI				OSNIVAČ MODERNOG JAPANA, HIROBUMI KRESIVO											
RIMSKI: 505			DŽEPNA BILJEŽNICA												
PLIN			SAMOPROGLAŠENI VLADARI	STOTI DIO EURA											
				NOGOMETNI KLUB IZ LONDONA											
OTOČJE BLIZU DUBROVNIKA							RANA OD OJEDANJA	ŠUMSKO VOĆE	"AUSTRIJA"	IGRAČKE DJEVOJČICA	"IZRAEL"	GLUMAC GARREY	MITSKI HEROJ (OTKRIO SKROVISTE HELENE)	SASTAVIO: IVICA SUBAT	
OSNIVAČ I PRVI KRALJ RIMA					AFRIČKA DRŽAVA	LIK IZ PUČKIH BAJKI								DRŽI KLJUČE OD RAJSKIH VRATIJU	
VINARSTVO									ROMAN JAMESA JOYCEA	BRITKOST					
 "GRAFIČKI ZAVOD HRVATSKE" KONKURS				ZVIJER SLIČNA TIGRU	POVIŠENI TON "G"						KRATICA MAĐARSKIH ŽELJEZNICA				
											NOINA LADA				
GRAD U SLAVONIJI												"DELNICE"	PJEVAČICA BADRIĆ		
KOŠARKAŠ NAGLIČ							MREŽA SVIH MREŽA SUPERLATIV U ZNAČENJU POZITIVA								
PJESNIK UJEVIC				DIO RAČUNALNE OPREME ZA OBRADU SLIKA							AUTOMOBILIST RAIKKONEN	VRSTA MINERALA			
GLUMAC NICHOLSON			PODNEBLJE	NEMAN, AZDAJA	PRAVI ČAS ZA AKCIJU			BLISKO-ISTOČNA DRŽAVA	SVRŠETAK				"FOSFOR"	ZMIJA	
"ŠPANJOLSKA"		RIJEKA U MOSLAVINI	GLUMICA KARIC				BOJILLO ZA KOSU	"ISTOK-JUGO-ISTOK"				TURSKI UGLEDNIČI	RASTAVNI VEZNIK		
ČAKAVSKA ZAMJENICA			NADRAŽIVATI	MJERA ZA ELEKTR. OTPOR									UMA THURMAN	13. I 4. SLOVO ABECEDE	
NEPRAVILNOST									GLUMAC IVEZIĆ	"AMPER"					
UDUBINA U ZEMLJI, RUPA					PILOT ZRAKOPLOVA										

RJEŠENJA:

DOKUMENT, ELITORAL, NOMINALA, IV, NORIK, SKLAT, ČA, LAO, OAJ, A, TANKER, TROGIR, E, IE, AJAKS, NESTANAK, ASPEKT, DAH, INOZEMSTVO, L, MANN, SALO, IOR, IVICA, STRIJELCI, POTHVAT, ETER, IN, IZ, RAZRADA, DUJO, CALI, IONI, PURE, AREST, POTIŠTENI, NIŠTAC, DIVE, DTR, EN, ISTRA, KNIN, L, RAKETAR, SAO TOME

PETAK 29. 9. 2006.

HRT 1

06.45 TV raspored
 06.50 TV kalendar
 07.00 Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 Villa Maria, serija
 09.55 TV raspored
 10.00 Vijesti
 10.08 Vrijeme danas
 10.10 Slovačka, skriveno blago Europe dokumentarni film
 10.55 Vijesti iz kulture
 11.05 Među nama, znanstveno obrazovna emisija
 12.00 Dnevnik
 12.15 TV kalendar
 12.30 Protiv vjetra i oluje, serija
 13.20 Radni ručak
 14.20 Hitna služba 12., serija
 15.05 Vijesti
 15.15 TV raspored
 15.20 Nora fora, igra za djecu
 15.50 Znanstvena petica
 16.25 Vijesti
 16.33 Vrijeme sutra
 16.35 Život uživo
 17.20 Vijesti
 17.35 Najslabija karika, kviz
 18.20 Gruntovčani, dramska serija
 19.20 Znanstvene vijesti
 19.30 Dnevnik
 20.10 Man on Fire, američki film
 22.35 Vijesti dana
 22.50 Vijesti iz kulture
 23.00 The Rage: Carrie 2., američki film
 00.50 Film
 02.35 Film
 04.20 Reprizni program
 06.50 Protiv vjetra i oluje, serija

HRT 2

07.30 TEST
 07.45 TV raspored
 07.50 TV kalendar
 08.00 ŽUTOKLJUNAC
 08.55 crtana serija
 09.20 NULTI SAT
 10.25 TV raspored
 10.30 Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 13.20 Vijesti na drugom
 13.30 Tiger Cruise, američki film

14.55 Mučke special: Poroci u Miamiu 1.

15.45 Regionalne vijesti
 16.00 Vijesti na drugom
 16.10 How to be a Gardener 3. (Gardener's Year)
 16.45 M.A.S.H. 3., humoristična serija
 17.10 Allo, allo 5. humoristična serija
 17.35 Život je lijep
 18.10 Regionalne panorame
 18.30 Vijesti na drugom
 18.45 Povijesne legende 6.: Krv boga Sunca
 19.40 Svijet prema Jimu 3., humoristična serija
 20.10 Večernja škola
 20.45 Genijalci
 21.20 Vijesti na drugom
 21.35 Salem's Lot, miniserija
 00.30 Pregled programa za subotu

06.35 Hlapićeve nove zgode, crtana serija
 07.00 Power Rangers, serija
 07.20 Šaljivi kućni video, serija
 07.50 Život na jezeru, serija
 08.30 Zemlja strasti, serija
 09.20 Vrtlareva kći, serija
 10.20 Svi vole Raymonda, serija
 11.30 VIP DJ, glazbena emisija
 12.05 Slučajni partneri, serija
 13.00 Vijesti
 13.25 Sudnica Melani Vukmirice, court show
 14.30 Vrtlareva kći, serija
 15.30 Zemlja strasti, serija
 16.25 Rebeca, serija
 17.15 Vijesti Nove TV
 17.30 Rebeca, serija
 18.20 Sudnica Melani Vukmirice, court show
 19.15 Dnevnik Nove TV
 20.05 Dvoboj, talk show
 21.05 Dan velike poplave, igrani film
 22.45 Vijesti Nove TV
 22.55 Seinfeld, serija
 23.25 National Geographic

report: Mumije: Glas mrtvih
 23.30 Dva metra pod zemljom, serija
 00.20 Smrtna kazna, igrani film
 01.55 Dvoboj, talk show
 02.50 Izvještaj Matrix, serija
 03.40 Dnevnik Nove TV
 04.25 Kraj programa

05.50 Školske tajne, dramska serija (R)
 06.40 Beyblade G, crtana serija
 07.00 Fifi i cvjetno društvo, crtana serija
 07.15 Princ iz Bel-Aira, humoristična serija (R)
 07.40 Pod istim krovom, humoristična serija (R)
 08.10 Sam svoj majstor, humoristična serija (R)
 08.35 Bračne vode, humoristična serija (R)
 09.05 Roseanne, humoristična serija (R)
 09.35 Sudnica, show (R)
 10.30 Eksploziv, magazin (R)
 10.55 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 11.30 Vijesti, informativna emisija
 11.35 Big Brother, reality show (R)
 12.40 Macho muškarci, telenovela
 13.35 Začin života, telenovela
 14.30 Školske tajne, dramska serija
 15.20 Princ iz Bel-Aira, humoristična serija
 15.50 Pod istim krovom, humoristična serija
 16.20 Sam svoj majstor, humoristična serija
 16.45 Bračne vode, humoristična serija
 17.15 Roseanne, humoristična serija
 17.45 Sudnica, show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.40 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.05 Big Brother, reality show
 22.20 Ludi provod u Europi, igrani film, komedija
 23.55 Vijesti, informativna emisija
 00.05 Big Brother, reality show
 00.15 Smrtonosna bitka 2, igrani film, fantastični/akcijski
 01.40 Krv i sol, igrani film, triler (R)
 03.20 Big Brother, reality show

SUBOTA

HRT 1

08.50 TV raspored
 08.55 TV kalendar
 09.05 Vijesti
 09.10 Kinoteka komedije Prestona Sturgesa: Pozdrav junaku, američki film
 10.55 Vijesti iz kulture
 11.05 Meta, emisija za branitelje
 12.00 Dnevnik
 12.15 TV kalendar
 12.30 Protiv vjetra i oluje, serija
 13.20 Prizma, multinacionalni magazin
 14.10 Duhovni izazovi
 14.25 TV raspored
 14.30 Vijesti
 14.45 Oprah Show
 15.35 Reporter: Nada, mržnja i dobročinstvo
 16.45 Uzmi ili ostavi, TV igra
 17.25 Vijesti
 17.33 Vrijeme sutra
 17.40 Život u gustišu, dokumentarna serija
 18.35 TV Bingo Show
 19.15 LOTO 7/39
 19.30 Dnevnik
 20.10 Smoking, američki film
 21.55 Vijesti dana
 22.10 Vijesti iz kulture
 22.20 Noć gutača reklama
 23.40 Dead Zone, američki film
 01.20 Reanimator, američki film
 02.50 Film
 04.40 Film
 06.30 Reprizni program
 06.55 Protiv vjetra i oluje, serija

HRT 2

07.30 TEST
 07.50 TV raspored
 07.55 Šangaj: Kvalifikacijski trening F1 za Veliku nagradu Kine, prijenos
 09.15 TV raspored
 09.20 Extreme Days, američki film za mlade
 10.55 Kućni ljubimci
 11.25 Briljanteen
 12.25 Parlaonica

30. 9. 2006.

13.25 O.C. 2., serija
14.10 Kulturni magazin
14.25 Automagazin
15.00 Ed TV, američki film
17.00 Gilmoreice 6., serija
17.45 Inspektor Montalbano, talijanski TV film
19.30 Svijet prema Jimu 3., humoristična serija
20.00 Hrvatska nogometna liga emisija
20.10 HNL prijenos utakmice
22.05 Hrvatska nogometna liga emisija
23.00 Deadwood 1., serija
23.45 Criminal Minds, serija
00.30 Afterlife, serija
01.15 Pregled programa za nedjelju

06.30 Zločesto dijete, crtani film
07.45 Ninja kornjače, crtana serija
08.35 Power Rangers, serija
09.00 Bratz, crtana serija
09.25 Yu-Gi-Oh GX, crtana serija

10.25 Moja ekipa, serija
11.25 Čarobnice, serija
12.20 Smallville, serija
13.15 Kuća na plaži, serija
14.10 Topli obrok Jamieja Olivera, kulinarski show
15.05 Navigator, nautički magazin
15.35 Automotiv, auto moto magazin
16.05 Nevino osuđen, igrani film
17.40 Vijesti Nove TV
17.50 Istraga, kriminalistički magazin
19.15 Dnevnik Nove TV
20.05 Zuhra light show, zabavna emisija
21.10 Leon - profesionalac, igrani film

23.10 Nikita, igrani film
01.10 VIP DJ, glazbena emisija
01.45 Na rubu zakona, serija
02.35 Dnevnik Nove TV
03.20 Kraj programa

07.00 Fifi i cvjetno društvo, crtana serija (3 epizode) (R)

07.40 Battle B-Daman, crtana serija
08.00 Jagodica Bobica, crtana serija
08.25 Trollz, crtana serija
08.45 Nikola, humoristična serija (2 epizode)
09.40 Lud za tobom, humoristična serija
10.10 Pravi poziv, akcijsko-fantastična serija
11.00 Zabranjena ljubav, sapunica (5 epizoda) (R)
13.25 Everwood, dramska serija
14.15 Čovjek godine, igrani film, drama
15.45 Big Brother, reality show (R)
17.40 Zvijezde Extra: Najluđi TV trenuci #3, zabavna emisija
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Žuta minuta, zabavna emisija
20.05 Desperado, igrani film, akcijski
21.50 Big Brother, reality show
22.50 Vladařice Playbojevog carstva, reality show
23.50 Big Brother, reality show
00.00 Playboy: U iskušenju, igrani film, erotski
01.50 Ludi provod u Europi, igrani film, komedija (R)
03.20 Smrtonosna bitka 2, igrani film, fantastični/akcijski (R)
04.45 Big Brother, reality show

NEDJELJA 1. 10. 2006.

07.45 TV raspored
07.50 TV kalendar
08.00 Leif Ericson Dječak koji je otkrio Ameriku, animirani film
09.30 Lilo i Stitch, crtana serija
09.50 Winnie The Pooh, crtana serija
10.15 Vijesti
10.25 Gospodica Marple, serija
12.00 Dnevnik
12.15 TV kalendar
12.30 Plodovi zemlje
13.25 Rijeka: More
14.00 Nedjeljom u dva
15.05 Vijesti
15.13 Vrijeme danas
15.15 Dan Cruischank na putu u Armagedon, dokumentarni film
16.20 Svirci moji
17.05 Uzmi ili ostavi, TV igra
17.45 Spartak, serija
19.15 LOTO 6/45
19.30 Dnevnik
20.10 Tko želi biti milijunaš?, kviz
21.05 Što je Iva snimila, hrvatski film
22.50 Vijesti dana
22.55 Vijesti iz kulture
23.05 Reprizni program
05.25 Plodovi zemlje
06.15 Rijeka: More

07.00 TEST
07.20 TV raspored
07.25 Studio F1
07.50 Šangaj: Formula 1 za Veliku nagradu Kine, prijenos
10.00 Studio F1
10.10 TV raspored
10.15 Opera Box
10.45 Marija Bistrica: Misa, prijenos
12.30 TV raspored
12.35 Biblija
12.45 Mediteran, miniserija

14.20 Mir i dobro
14.55 The Secret of My Success, američki film
16.45 Rukometno PH (Ž): Lokomotiva Podravka, prijenos
18.15 Karate TOP 10, reportaža
18.30 Arena
19.30 Magazin nogometne Lige prvaka
20.05 HNL: Hajduk Dinamo, prijenos
22.10 Shpitzza
23.00 Evergreen filmovi Jamesa Deana: Istočno od raja, američki film
00.55 Pregled programa za ponedjeljak

05.55 Zločesto dijete, crtani film
07.10 Ninja kornjače 2, crtana serija
08.00 Atom, crtana serija
08.20 Power Rangers SPD, serija

08.45 Bratz, crtana serija
09.10 Yu-Gi-Oh GX, crtana serija
10.10 National Geographic report: Mumije - glas mrtvih
10.15 Luckasti profesor, igrani film
12.05 Tko je smjestio Zeki Rogeru, igrani film
14.00 Leon - profesionalac, igrani film
16.00 Žena iz snova, reality show
17.05 Vijesti Nove TV
17.15 Pevecov kutak
17.20 Naša mala klinika, serija
18.15 Red Carpet, zabavna emisija
19.15 Dnevnik Nove TV
20.05 Danielle Steel: Dragulji 1, igrani film
22.15 Epicentar, informativno zabavna emisija

NEDJELJA

23.15 Prevarena, igrani film
01.00 Zuhra light show,
zabavna emisija
02.00 VIP DJ, glazbena emisija
02.30 Na rubu zakona, serija
03.20 Dnevnik Nove TV
04.05 Kraj programa

07.55 Dexterov laboratorij,
crtana serija

08.20 Fifi i cvjetno društvo,
crtana serija (2 epizode) (R)
08.45 Battle B-Daman,
crtana serija
09.05 Trollz, crtana serija
09.25 Nikola, humoristična serija
(2 epizode)
10.25 Pravi poziv, akcijsko-
fantastična serija
11.10 Cijena savjesti, dramska
serija (2 epizode)
12.45 Policajac s Petlovog brda,
dramska serija
13.35 Ljubavni život Budimira
Trajkovića, igrani film,
komedija
15.20 Desperado, igrani film,
akcijski (R)
17.05 Salto, zabavna emisija
18.05 Ekkluziv, magazin
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Big Brother, reality show
20.05 CSI, kriminalistička serija
21.00 Zakon braće,
kriminalistička serija
21.55 FBI: Istraga, dokumentarno-
kriminalistička serija
22.50 Novi forenzičari,
dokumentarno-
kriminalistička serija
23.45 Autopsija, dokumentarno-
kriminalistička serija
00.15 Big Brother, reality show
00.25 Playboy: U iskušenju,
igrani film, erotski (R)
02.00 Čovjek godine, igrani film,
drama (R)
03.30 Big Brother, reality show

PONEDJELJAK 2. 10. 2006.

06.45 TV raspored
06.50 TV kalendar
07.00 Dobro jutro, Hrvatska
09.10 Villa Maria, serija
10.00 Vijesti
10.05 Uzbuna zbog tsunamija na
Sredozemnom moru,
dokumentarna emisija
10.50 Vijesti iz kulture
11.00 Riječ i život,
religijski program
12.00 Dnevnik
12.15 TV kalendar
12.30 Protiv vjetrova i oluje, serija
13.15 Radni ručak
14.15 Hitna služba 12., serija
15.00 Vijesti
15.10 Vrijeme danas
15.12 TV raspored
15.15 Puka, crtani film
15.20 Nora fora, igra za djecu
15.50 Ekozona
16.25 Vijesti + prijevod za gluhe
16.33 Vrijeme sutra
16.35 Život uživo
17.25 Vijesti
17.33 Vrijeme sutra
17.40 Najslabija karika, kviz
18.25 Gruntovčani, dramska serija
19.30 Dnevnik
20.10 Latinica:
(Ne)odgovornost (1. dio)
21.05 Latinica:
(Ne)odgovornost (2. dio)
21.40 Ludi rimski carevi,
znanstveno obrazovna serija
22.15 Otvoreno
23.10 Vijesti iz kulture
23.20 Na rubu znanosti
00.25 Vijesti dana
00.30 Dobro ugođena večer
01.30 Reprizni program
06.00 Protiv vjetrova i oluje, serija

07.30 TEST
07.45 TV raspored
07.50 TV kalendar
08.00 ŽUTOKLJUNAC
08.55 Bitka planeta, crtana serija
09.20 NULTI SAT
10.20 Out There, serija za mlade
10.45 W.I.T.C.H., crtana serija
11.05 W.I.T.C.H., crtana serija

11.30 The Secret of My Success,
američki film
13.15 Vijesti na drugom
13.20 Dokumentarni program
14.10 Mučke special:
Poroci u Miamiju
15.45 Hrvatska danas
16.00 Vijesti na drugom
16.10 Maja, talkshow
16.45 M.A.S.H. 3.,
humoristična serija
17.10 Allo, allo 5.
humoristična serija
17.35 Direkt
18.10 Županijska panorama
18.30 Vijesti na drugom
18.55 Velika putovanja
željeznicom,
dokumentarna serija
19.45 Svijet prema Jimu 3.,
humoristična serija
20.10 CSI: Las Vegas, serija
21.00 Odmori se,
zaslužio si TV serija
21.40 Vijesti na drugom
21.55 The Girl in the Café,
britanski film
23.30 Pregled programa za utorak

06.35 Hlapićeve nove zgrade,
crtana serija
07.00 Power Rangers, serija
07.20 Šaljivi kućni video
07.45 Život na jezeru, serija
08.20 Zemlja strasti, serija
09.20 Vrtlarova kći, serija
10.20 VIP DJ, glazbena emisija
11.00 Svi vole Raymonda, serija
12.05 Slučajni partneri, serija
13.00 Vijesti
13.25 Sudnica Melani Vukmirice,
court show
14.30 Vrtlarova kći, serija
15.30 Zemlja strasti, serija
16.20 Rebeca, serija
17.15 Vijesti Nove TV
17.25 Rebeca, serija
18.20 Sudnica Melani Vukmirice,
court show
19.15 Dnevnik Nove TV
20.05 Navy CIS, serija
21.00 Žena iz snova, reality show
22.15 Kućanice- SPECIJAL, serija
23.05 Vijesti Nove TV
23.15 Uvod u anatomiju, serija
00.05 Seinfeld, serija
00.35 Blesan, igrani film
02.10 Red Carpet, zabavna emisija

03.05 Izvještaj Matrix, serija
03.55 Dnevnik Nove TV
04.40 Kraj programa

05.45 Školske tajne,
dramska serija (R)
06.35 Beyblade G, crtana serija
06.55 Princ iz Bel- Aira,
humoristična serija (R)
07.25 Fifi i cvjetno društvo,
crtana serija
07.35 Pod istim krovom,
humoristična serija (R)
08.00 Sam svoj majstor,
humoristična serija (R)
08.30 Bračne vode,
humoristična serija (R)
09.00 Roseanne,
humoristična serija (R)
09.25 Sudnica, show (R)
10.25 Ekkluziv, magazin (R)
11.00 Zabranjena ljubav,
sapunica (R)
11.35 Vijesti, informativna emisija
11.40 Big Brother, reality show (R)
12.40 Macho muškarci, telenovela
13.35 Začin života, telenovela
14.30 Školske tajne, dramska serija
15.20 Princ iz Bel- Aira,
humoristična serija
15.50 Pod istim krovom,
humoristična serija
16.20 Sam svoj majstor,
humoristična serija
16.45 Bračne vode,
humoristična serija
17.15 Roseanne,
humoristična serija
17.45 Sudnica, show
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv, magazin
19.40 Zabranjena ljubav, sapunica
20.05 Big Brother, reality show
21.05 Zakon braće,
kriminalistička serija
22.00 Mexican, igrani film, triler
00.15 Vijesti, informativna emisija
00.25 Big Brother, reality show
00.35 CSI,
kriminalistička serija (R)
01.30 Zakon braće, kriminalistička
serija (R) (2 epizode)
03.10 FBI: Istraga, dokumentarno-
kriminalistička serija (R)
04.00 Novi forenzičari,
dokumentarno-
kriminalistička serija (R)
04.50 Big Brother,
reality show

UTORAK 3. 10. 2006.

HRT 1

06.45 TV raspored
06.50 TV kalendar
07.00 Dobro jutro, Hrvatska
09.10 Villa Maria, serija
10.00 Vijesti
10.05 Zemljeljudipustolovine: Trinidad i Tobago, dokumentarni film
10.50 Vijesti iz kulture
11.00 Normalan život, emisija za osobe s invaliditetom
12.00 Dnevnik
12.15 TV kalendar
12.30 Protiv vjetra i oluje, serija
13.15 Radni ručak
14.15 Hitna služba 12., serija
15.00 Vijesti
15.12 TV raspored
15.15 Puka, crtani film
15.20 Nora fora, igra za djecu
15.50 Potrošački kod
16.25 Vijesti + prijevod za gluhe
16.33 Vrijeme sutra
16.35 Život uživo
17.20 Vijesti
17.28 Vrijeme sutra
17.30 Znanstvene vijesti
17.40 Najslabija karika, kviz
18.25 Gruntovčani, dramska serija
19.30 Dnevnik
20.10 Globalno sijelo
20.45 Kontraplan
21.40 Sudski poziv
22.15 Otvoreno
23.10 Vijesti iz kulture
23.20 Poslovni klub
23.55 Vijesti dana
00.05 Ponoćna antologija: Testimone dello sposo (Mladoženjin kum), talijanski film
01.45 Reprizni program
06.00 Protiv vjetra i oluje, serija

HRT 2

07.30 TEST
07.45 TV raspored
07.50 TV kalendar
08.00 ŽUTOKLJUNAC
08.55 Bitka planeta, crtana serija
09.20 NULTI SAT
10.20 Out There, serija za mlade
10.45 W.I.T.C.H., crtana serija
11.05 W.I.T.C.H., crtana serija

11.30 Film
13.05 Vijesti na drugom
13.10 Kidnapped in Paradise, američki film
14.40 Mučke special: Samo prirodno
15.45 Hrvatska danas
16.00 Vijesti na drugom
16.10 Maja, talkshow
16.45 M.A.S.H. 3., humoristična serija
17.10 Allo, allo 5. humoristična serija
17.35 Umnjak, znanstveni magazin
18.10 Županijska panorama
18.28 Vrijeme danas
18.30 Vijesti na drugom
18.55 Velika putovanja željeznicom, dokumentarna serija
19.45 Svijet prema Jimu 3., humoristična serija
20.10 Luda kuća 2., dramska serija
20.50 Film
22.40 Vijesti na drugom
22.55 Dr. House, serija
01.25 Pregled programa za srijedu

nova

06.35 Hlapićeve nove zgode, crtana serija
07.00 Power Rangers, serija
07.20 Šaljivi kućni video
07.45 Život na jezeru, serija
08.20 Zemlja strasti, serija
09.20 Vrtlareva kći, serija
10.20 VIP DJ, glazbena emisija
11.00 Svi vole Raymonda, serija
12.05 Slučajni partneri, serija
13.00 Vijesti
13.25 Sudnica Melani Vukmirice, court show
14.30 Vrtlareva kći, serija
15.30 Zemlja strasti, serija
16.20 Rebeca, serija
17.15 Vijesti Nove TV
17.25 Rebeca, serija
18.20 Sudnica Melani Vukmirice, court show
19.15 Dnevnik Nove TV
20.05 Naša mala klinika, serija
21.00 Goli pištolj 3, igrani film
22.35 Vijesti Nove TV
22.45 Seinfeld, serija
23.15 JAG, serija
00.05 Vraćanje duga, igrani film

01.50 Epicentar, informativno zabavna emisija
02.50 Izvještaj Matrix, serija
03.35 Dnevnik Nove TV
04.20 Kraj programa

RTL

05.50 Školske tajne, dramska serija (R)
06.40 Beyblade G, crtana serija
07.00 Princ iz Bel- Aira, humoristična serija (R)
07.30 Fifi i cvjetno društvo, crtana serija
07.40 Pod istim krovom, humoristična serija (R)
08.10 Sam svoj majstor, humoristična serija (R)
08.35 Bračne vode, humoristična serija (R)
09.05 Roseanne, humoristična serija (R)
09.35 Sudnica, show (R)
10.30 Eksploziv, magazin (R)
10.55 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
11.30 Vijesti, informativna emisija
11.35 Big Brother, reality show (R)
12.40 Macho muškarci, telenovela
13.35 Začin života, telenovela
14.30 Školske tajne, dramska serija
15.20 Princ iz Bel- Aira, humoristična serija
15.50 Pod istim krovom, humoristična serija
16.20 Sam svoj majstor, humoristična serija
16.45 Bračne vode, humoristična serija
17.15 Roseanne, humoristična serija
17.45 Sudnica, show
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv, magazin
19.40 Zabranjena ljubav, sapunica
20.05 Big Brother, reality show
21.20 Brza promjena, igrani film, komedija
22.50 Cobra 11, kriminalistička serija
23.45 Vijesti, informativna emisija
00.00 Big Brother, reality show
00.15 Mexican, igrani film, (R)
02.20 Cobra 11, kriminalistička serija (R)
03.10 Big Brother, reality show

SRIJEDA

HRT 1

06.45 TV raspored
06.50 TV kalendar
07.00 Dobro jutro, Hrvatska
09.10 Villa Maria, serija
10.00 Vijesti
10.05 Zemljeljudipustolovine: Otok klokana, dokumentarni film
10.50 Vijesti iz kulture
11.00 Treća dob, emisija za umirovljenike
12.00 Dnevnik
12.15 TV kalendar
12.30 Protiv vjetra i oluje, serija
13.15 Radni ručak
14.15 Hitna služba 12., serija
15.00 Vijesti
15.12 TV raspored
15.15 Puka, crtani film
15.20 Nora fora, igra za djecu
15.50 Glas domovine
16.25 Vijesti + prijevod za gluhe
16.33 Vrijeme sutra
16.35 Život uživo
17.15 Vijesti
17.23 Vrijeme sutra
17.30 Najslabija karika, kviz
18.15 Gruntovčani, dramska serija
19.15 LOTO 7/39
19.30 Dnevnik
20.10 Piramida, zabavni program
21.05 Idemo u Ameriku
21.55 Vijesti iz kulture
22.05 Otvoreno
23.00 Drugi format
00.05 Vijesti dana
00.10 Gegen die Wand (Glavom o zid), njemački film
02.10 Reprizni program
06.00 Protiv vjetra i oluje, serija

HRT 2

07.30 TEST
07.45 TV raspored
07.50 TV kalendar
08.00 ŽUTOKLJUNAC
08.55 Bitka planeta, crtana serija
09.20 NULTI SAT
10.20 Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
13.30 Vijesti na drugom
13.35 Dokumentarni program
14.20 Mučke special: Kobna zubobolja

SRIJEDA 4. 10. 2006.

15.45 Hrvatska danas
 16.00 Vijesti na drugom
 16.10 Sasvim obični ljudi
 16.45 M.A.S.H. 3.,
 humoristična serija
 17.10 Allo, allo 5.
 humoristična serija
 17.35 Euromagazin
 18.10 Županijska panorama
 18.30 Vijesti na drugom
 18.55 Velika putovanja
 željeznicom,
 dokumentarna serija
 19.45 Svijet prema Jimu 3.,
 humoristična serija
 20.10 Film
 22.15 Vijesti na drugom
 22.30 Galactica, miniserija
 00.00 Pregled programa
 za četvrtak

06.35 Klinici s Beverly Hillsa,
 crtana serija
 07.00 Power Rangers, serija
 07.20 Šaljivi kućni video
 07.45 Život na jezeru, serija
 08.20 Zemlja strasti, serija
 09.20 Vrtlarova kći, serija
 10.20 VIP DJ, glazbena emisija
 11.00 Svi vole Raymonda, serija
 12.05 Slučajni partneri, serija
 13.00 Vijesti
 13.25 Sudnica Melani Vukmirice,
 court show
 14.30 Vrtlarova kći, serija
 15.30 Zemlja strasti, serija
 16.20 Rebeca, serija
 17.15 Vijesti Nove TV
 17.25 Rebeca, serija
 18.20 Sudnica Melani Vukmirice,
 court show
 19.15 Dnevnik Nove TV
 20.05 Kviskoteka, kviz
 21.05 U sridu, društveno politički
 magazin
 22.15 Vijesti Nove TV
 22.25 Novac, business magazin
 22.55 Seinfeld, serija
 23.25 Will i Grace, serija
 23.55 National Geographic report:
 Mumije - glas mrtvih
 00.22 JAG, serija
 00.50 Svitanje, igrani film
 02.35 U sridu, društveno politički
 magazin
 03.40 Izvještaj Matrix, serija

04.30 Dnevnik Nove TV
 05.15 Kraj programa

05.40 Školske tajne,
 dramska serija (R)
 06.30 Beyblade G, crtana serija
 06.50 Princ iz Bel- Aira,
 humoristična serija (R)
 07.20 Fifi i cvjetno društvo,
 crtana serija
 07.30 Pod istim krovom,
 humoristična serija (R)
 08.00 Sam svoj majstor,
 humoristična serija (R)
 08.25 Bračne vode,
 humoristična serija (R)
 08.55 Roseanne,
 humoristična serija (R)
 09.25 Sudnica, show (R)
 10.20 Eksploziv, magazin (R)
 10.45 Zabranjena ljubav,
 sapunica (R)
 11.20 Vijesti, informativna emisija
 11.25 Big Brother,
 reality show (R)
 12.40 Macho muškarci, telenovela
 13.35 Začin života, telenovela
 14.30 Školske tajne,
 dramska serija
 15.20 Princ iz Bel- Aira,
 humoristična serija
 15.50 Pod istim krovom,
 humoristična serija
 16.20 Sam svoj majstor,
 humoristična serija
 16.45 Bračne vode,
 humoristična serija
 17.15 Roseanne,
 humoristična serija
 17.45 Sudnica, show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.40 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.05 Big Brother, reality show
 21.05 Zaboravljeni slučaj,
 kriminalistička serija
 22.00 Dokaz krivnje,
 kriminalistička serija
 22.55 Cobra 11,
 kriminalistička serija
 23.55 Vijesti, informativna emisija
 00.10 Big Brother, reality show
 00.20 Brza promjena, igrani film,
 komedija (R)
 01.50 Cobra 11,
 kriminalistička serija (R)
 02.40 Big Brother, reality show

ČETVRTAK

06.45 TV raspored
 06.50 TV kalendar
 07.00 Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 Villa Maria, serija
 10.00 Vijesti
 10.05 Zemljeljudipustolovine:
 Newfoundland,
 dokumentarni film
 10.50 Vijesti iz kulture
 11.00 Trenutak spoznaje,
 znanstveno
 obrazovna emisija
 12.00 Dnevnik
 12.15 TV kalendar
 12.30 Protiv vjetrova i oluje, serija
 13.15 Radni ručak
 14.15 Hitna služba 12., serija
 15.00 Vijesti
 15.12 TV raspored
 15.15 Puka, crtani film
 15.20 Nora fora, igra za djecu
 15.50 Dokumentarna emisija
 16.25 Vijesti + prijevod za gluhe
 16.33 Vrijeme sutra
 16.35 Život uživo
 17.30 Vijesti
 17.38 Vrijeme sutra
 17.45 Najslabija karika, kviz
 18.30 Dirigenti i mužikaši,
 dramska serija
 19.30 Dnevnik
 20.10 Tko želi biti milijunaš?, kviz
 21.05 Brisani prostor
 22.00 Pola ure kulture
 22.35 Otvoreno
 23.30 Vijesti iz kulture
 23.40 Dokumentarna emisija
 00.15 Vijesti dana
 00.20 Reprizni program
 06.00 Protiv vjetrova i oluje, serija

07.30 TEST
 07.45 TV raspored
 07.50 TV kalendar
 08.00 ŽUTOKLJUNAC
 08.55 Bitka planeta, crtana serija
 09.20 NULTI SAT
 10.20 Sjednica Hrvatskog sabora,
 prijenos
 13.30 Vijesti na drugom
 13.35 Dokumentarni program

14.45 Mučke special:
 Junaci i zločinci
 15.45 Hrvatska danas
 16.00 Vijesti na drugom
 16.10 Sasvim obični ljudi
 16.45 M.A.S.H. 3.,
 humoristična serija
 17.10 Allo, allo 5.
 humoristična serija
 17.35 Znati živjeti
 18.10 Županijska panorama
 18.28 Vrijeme danas
 18.30 Vijesti na drugom
 18.55 Dan Cruickshank izgubljeni
 irački gradovi
 19.55 Svijet prema Jimu 3.,
 humoristična serija
 20.20 Američka predsjednica 1.,
 serija
 21.10 Vijesti na drugom
 21.25 CSI Miami 3., serija
 22.15 Hardball, američko
 njemački film
 00.05 Vrhunski prevaranti 2., serija
 01.00 Pregled programa za petak

06.35 Klinici s Beverly Hillsa,
 crtana serija
 07.00 Power Rangers, serija
 07.20 Šaljivi kućni video
 07.45 Život na jezeru, serija
 08.20 Zemlja strasti, serija
 09.20 Vrtlarova kći, serija
 10.20 VIP DJ, glazbena emisija
 11.00 Svi vole Raymonda, serija
 12.05 Slučajni partneri, serija
 13.00 Vijesti
 13.25 Sudnica Melani Vukmirice,
 court show
 14.30 Vrtlarova kći, serija
 15.30 Zemlja strasti, serija
 16.20 Rebeca, serija
 17.15 Vijesti Nove TV
 17.25 Rebeca, serija
 18.20 Sudnica Melani Vukmirice,
 court show
 19.15 Dnevnik Nove TV
 20.05 Istraga,
 kriminalistički magazin
 21.35 Sekunde do katastrofe:
 Požar na zvijezdi,
 dokumentarni film
 22.30 Vijesti Nove TV
 22.40 Izgubljeni, serija
 23.30 Seinfeld, serija
 00.00 JAG, serija

5. 10. 2006.

00.50 Posljednji ples, igrani film
 02.30 Novac, business magazin
 03.00 Izvještaj Matrix, serija
 03.50 Dnevnik Nove TV
 04.35 Kraj programa

05.50 Školske tajne, dramska serija (R)
 06.40 Beyblade G, crtana serija
 07.00 Princ iz Bel- Aira, humoristična serija (R)
 07.30 Fifi i cvjetno društvo, crtana serija
 07.40 Pod istim krovom, humoristična serija (R)
 08.10 Sam svoj majstor, humoristična serija (R)
 08.35 Bračne vode, humoristična serija (R)
 09.05 Roseanne, humoristična serija (R)
 09.35 Sudnica, show (R)
 10.30 Eksploziv, magazin (R)
 10.55 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 11.30 Vijesti, informativna emisija
 11.35 Big Brother, reality show (R)
 12.40 Macho muškarci, telenovela
 13.35 Začin života, telenovela
 14.30 Školske tajne, dramska serija
 15.20 Princ iz Bel- Aira, humoristična serija
 15.50 Pod istim krovom, humoristična serija
 16.20 Sam svoj majstor, humoristična serija
 16.45 Bračne vode, humoristična serija
 17.15 Roseanne, humoristična serija
 17.45 Sudnica, show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.40 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.05 Big Brother, reality show
 21.05 Ne vjeruj strancima, igrani film, triler
 22.35 Cobra 11, kriminalistička serija
 23.35 Vijesti, informativna emisija
 23.50 Big Brother, reality show
 00.00 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija (R)
 01.10 Dokaz krivnje, kriminalistička serija (R)
 02.10 Cobra 11, kriminalistička serija (R)
 02.50 Big Brother, reality show

TV TJEDNIK NA YU ECO

Emisija na hrvatskom jeziku TV tjednik emitirat će se u petak 29. rujna u ljetnom terminu od 21 sat na programu YU ECO televizije.

Repriza emisije je u subotu 30. rujna u 15 sati.

FILM TJEDNA

DESPERADO

(DESPERADO)

akcijski, 1995.

RTL, subota 30.9.2006., 20.05

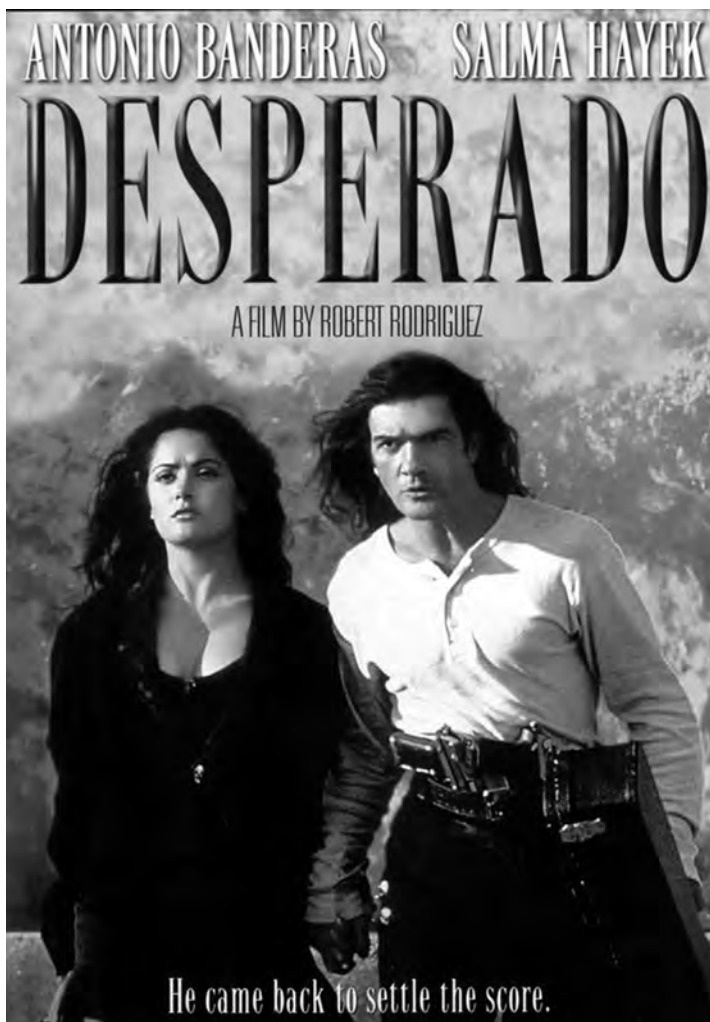
Vratio se kako bi sredio račune s nekim. Bilo kim. Svakim! Antonio Banderas glavna je zvijezda drugoga nastavka sjajne akcijske trilogije redatelja Roberta Rodrigueza o čovjeku čiji gitaristički kovčeg ne čuva instrument, nego arsenal smrtonosnog oružja namijenjen ubijanju zlikovaca.

Bezimeni mariachi glazbenik odjeven isključivo u crno pojavljuje se u meksičkome pograničnom gradiću kojim vlada nemilosrdni narko-boss Bucho, koji je u prošlosti ubio glazbenikovu ljubav i ranio ga u ruku kojom svira gitaru. Mariachi je spreman na osvetu, u kojoj će mu pomoći prekrasna Carolina, vlasnica mjesne knjižare, koja je dosad surađivala s Buchom. Mirnom gradiću sprema se pravi pokolj jer osveta nikad ne spava.

U svojoj posveti špageti vester-nima Sergija Leonea, te kombinaciji nastavka i prerade slavljenoga nezavisnog debija 'El Mariachi' redatelj Robert Rodriguez pokazao se jednim od najzanimljivijih filmaša koji su se na svjetskoj sceni pojavili tijekom eksplozije nezavisnoga filmskoga stvaralaštva koju je sredinom devedesetih pokrenuo Quentin Tarantino. Tarantinovo pokroviteljstvo uvelike je pomoglo Rodriguezu pri prikupljanju novčanih sredstava, što je svojim efektim redateljskim stilom neprestane akcije i atmosfere vrele pustinje odličnim 'Desperadom' i opravdao. Uz sjajnog Antonija Banderasa u naslovnoj ulozi tajanstvenoga gitarista, te Salmu Hayek koja glumi njegovu suradnicu, u filmu se pojavljuje cijeli niz pravih legendi nezavisnog filma kao što su Steve Buscemi, Danny Trejo, Cheech Marin i Joaquim de Almeida, a manju ulogu igra i sam Tarantino.

Redatelj: Robert Rodriguez

Uloge: Antonio Banderas, Salma Hayek, Joaquim de Almeida, Cheech Marin, Steve Buscemi, Quentin Tarantino, Danny Trejo

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 800 dinara

☐ 1 godina = 1.500 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

INOZEMSTVO

☐ 1 godina = 70 EUR.

SWIFT: VBUBCS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: CS7335500000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovođa i umrlice na Internetu:

www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Mogućnost odloženog plaćanja

PRIVATNO POGREBNO PREDUZEĆE

"URNA"

A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PREDUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PREVOZ I CEREMONIJAL
SAHRANE

Tel.: 024/558-011

Cvećara:
Tel.: 024/557-130

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica - Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.942 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 2.707 din., a u jednom pravcu 1.514 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
tel. i fax: 024-561-553
e-mail: agria@suonline.net

**Zlatna medalja
za kvalitetu 2005.**

TippNet

Pravi izbor

www.tippnet.co.yu Tel.: 555-765 E-mail: support@tippnet.co.yu

**FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA ODRŽAT ĆE SE VEČERAS
(PETAK, 29. RUJNA), U HKC "BUNJEVAČKO KOLO" U SUBOTICI,
S POČETKOM U 20 SATI**

